

Luonnos Suomen karhukannan hoitosuunnitelmaksi

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Luonnos Suomen karhukannan hoitosuunnitelmaksi

Julkaisija Maa- ja metsätalousministeriö

Tiivistelmä Suomen karhukannan hoitosuunnitelman päätavoitteina on säilyttää karhukanta suotuisalla suojelutasolla ja ottaa samalla karhukannan hoidossa huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vaatimukset ja vaikutukset sekä alueelliset erityispiirteet. Tavoitteena on myös ylläpitää karhukannan ihmisarkuutta.

Karhukannan suotuisan suojelutason säilyttämisessä kyse on karhukannan elinvoimaisuuden turvaamisesta ja samalla siitä, että karhun elinalueilla asuvien kansalaisten eri tarpeet ja näkemykset ja sosiaalinen kestävyys huomioidaan. Karhukannan hoitosuunnitelmassa kuvataan keskeiset toimenpiteet, joiden tavoitteena on turvata elinvoimainen karhukanta osana suomalaista luontoa ja ekosysteemeitä, mahdollistaa karhukannan kestävä kannanhoidollinen metsästys sekä vastata karhun aiheuttamiin taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin kuten poro- ja kotieläinvahinkoihin. Suunnitelmalla vastataan myös Suomea koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin.

Suomen karhukannan suotuisan suojelutason viitearvoksi katsotaan hoitosuunnitelmassa 1400 yksilöä.

Karhukannan kannanhoitoalueet ovat poronhoitoalue ja poronhoitoalueen ulkopuolella itäinen alue, keskinen alue, läntinen alue ja eteläinen alue. Kannanhoitoalueiden tavoitteet ja toimenpiteet tukevat laajemmin valtakunnan tason karhukannan hoitoa ja hoitosuunnitelman päätavoitteita.

Järjestyksessään kolmas karhukannan hoitosuunnitelma valmisteltiin alkuvuoden ja kevään 2025 aikana virkатыönä maa- ja metsätalousministeriön johdolla. Hoitosuunnitelman valmistelussa tehtiin yhteistyötä Suomen riistakeskuksen kanssa. Lisäksi Luonnonvarakeskus on tukenut valmistelua. Pohjana oli vuonna 2022 vahvistettu karhukannan hoitosuunnitelma.

Asiasanat karhu, riista, petoeläimet, riistanhoito, suurpedot

Asianumero VN/9336/2025

Utkast till förvaltningsplan för björnstammen i Finland

Utgivare Jord- och skogsbruksministeriet

Referat

Syftet med förvaltningsplanen för björnstammen i Finland är främst att behålla en gynnsam bevarandestatus för björn och samtidigt beakta ekonomiska, sociala och kulturella krav och konsekvenser samt regionala särdrag vid förvaltningen av björnstammen. Syftet är också att bevara björnens människoskygghet.

Bibehållandet av en gynnsam bevarandestatus för björnstammen handlar både om att trygga björnstammens livskraft och om att beakta behoven och synpunkterna hos de medborgare som bor i björnens levnadsområden och den sociala hållbarheten. I förvaltningsplanen för björnstammen beskrivs centrala åtgärder, vars mål är att trygga en livskraftig björnstam som en del av den finländska naturen och ekosystem, möjliggöra en hållbar stamvårdande jakt av björnstammen och att svara mot de ekonomiska och sociala utmaningar som björnen orsakar, såsom ren- och husdjurskador. Med planen uppfylls även de internationella skyldigheter som gäller Finland.

Referensvärdet för en gynnsam bevarandestatus för björnstammen är enligt förvaltningsplanen 1400 individer i Finland.

Förvaltningsområdena för björnstammen i är renskötseområdet, och östra området, mellersta området, västra området och södra området utanför renskötseområdet. Målen för och åtgärderna i förvaltningsområdena stöder den nationella förvaltningen av björnbeståndet som helhet och de huvudsakliga syftena med förvaltningsplanen.

Det här är den tredje förvaltningsplanen för björnbeståndet. Beredningen av planen inleddes i början av året och blev klar våren 2025. Förvaltningsplan har beretts i samarbete med Finlands viltcentral. Naturresursinstitutet har också medverkat i arbetet. Planen baserar sig på förvaltningsplanen för björnstammen från år 2022.

björn, vilt, rovdjur, viltvård, stora rovdjur

Ärendenr. VN/9336/2025

Draft management plan for the Bear Population in Finland

Publisher Ministry of Agriculture and Forestry of Finland

Abstract The main objectives of the Management Plan for the Bear Population in Finland are to preserve the favourable conservation status of the bear population, while taking into account economic, social and cultural requirements and impacts and special regional characteristics, and to make sure that bears do not lose their fear of humans.

Preserving the favourable conservation status of the bear population is concerned with safeguarding the viability of the bear population while taking into account the different needs and views of the people living in or close to bear habitats and social sustainability. The Management Plan for the Bear Population describes the key measures that aim to preserve a viable bear population as part of the Finnish natural environment and ecosystems, enable sustainable hunting of bears for population management purposes and address the economic and social challenges caused by bears, such as damages to reindeer and domestic animals. The plan also responds to international obligations concerning Finland.

The plan considers a reference value of 1,400 individuals to be sufficient to preserve the favourable conservation status.

The bear population management area is divided into the reindeer herding area, and into the eastern, central, western and southern areas outside the reindeer herding area. The population management areas have objectives and measures that support both the wider, national management of the bear population and this management plan's main objectives.

Finland's third Management Plan for the Bear Population was drawn up in spring 2025 as part of official duties under the lead of the Ministry of Agriculture and Forestry and in cooperation with the Finnish Wildlife Agency. The Natural Resources Institute Finland also supported the preparation process. The new plan is based on the 2022 Management Plan for the Bear Population.

bear, game, carnivores, game management, large carnivores

Reference no. VN/9336/2025

Sisällysluettelo

Johdanto	6
1. Karhukannan hoitosuunnitelman päätavoitteet	11
2. Karhukannan hoitosuunnitelman keskeiset toimenpidekokonaisuudet	16
2.1. Syventyvä ja laajentuva tieto karhukannasta	17
2.1.1. Karhukannan seurannan turvaaminen ja kehittäminen	17
2.1.2. Suurpetoyhdyshenkilöverkosto	18
2.2. Kannanhoidolliset toimenpiteet	19
2.2.1. Kannanhoitoalueet	19
Poronhoitoalue	24
Itäinen kannanhoitoalue	26
Keskinen kannanhoitoalue	31
Läntinen kannanhoitoalue	33
Eteläinen kannanhoitoalue	34
2.2.2. Kannanhoidollinen metsästys	35
2.2.3. Monilajinen kannanhoito	49
2.2.4. Metsästyksenvalvonta	53
2.3. Karhun ja karhun kannanhoidon hyväksyttävyys	56
2.3.1. Vahinkojen ennaltaehkäisy	56
2.3.2. Vahinkojen korvaaminen	60
2.3.3. Karhuihin liittyvät muut konfliktit ja ravintohoukuttimet	61
2.3.3. SRVA-tehtävät	67
2.3.4. Riistaneuvostot ja sidosryhmäyhteistyö	69
2.3.5. Karhu ja yhteiskunta	70
3. Muut toimenpiteet	72
3.1. Kansainvälinen yhteistyö	72
3.2. Karhujen siirtoistutukset	73
3.3. Karhujen levittämät sairaudet	73
3.4. Viestintä	74
4. Hoitosuunnitelman toimeenpano	76
LÄHTEET:	77
Liitteet:	86

Johdanto

Suomen karhukannan hoitosuunnitelman päätavoitteina on säilyttää karhukanta suotuisalla suojelutasolla ja ottaa samalla karhukannan hoidossa huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vaatimukset ja vaikutukset sekä alueelliset erityispiirteet. Tavoitteena on myös ylläpitää karhukannan ihmisarkuutta.

Hoitosuunnitelmalla pyritään sovittamaan yhteen yhtäältä karhun elinalueilla asuvien ja toimivien kansalaisten tarpeet sekä toisaalta karhukannan suojelun tarpeet. Hoitosuunnitelman toimenpidekokonaisuudet ovat 1) syventyvä ja laajentuva tieto karhukannasta, 2) kannanhoidolliset toimenpiteet ja 3) karhun ja karhun kannanhoidon hyväksyttävyyys. Näiden toimenpidekokonaisuuksien avulla pyritään varmistamaan hoitosuunnitelman päätavoitteiden saavuttaminen ja karhukannan suotuisan suojelutason ylläpitäminen.

Karhukannan kuten muidenkin suurpetojen ja riistalajien hoidossa on otettava huomioon näiden luonnonvaraisten eläinten vuorovaikutus ihmisten ja laajemmin ihmistoiminnan kanssa. Karhukannan hoitosuunnitelmassa kuvataankin niitä eri vaikutuksia ja riippuvuuksia, joita karhukannalla on ihmistoimintaan ja päinvastoin. Myös monilajinen kannanhoito eli lajien vuorovaikutus suhteessa toisiinsa on otettu yhtenä näkökulmana huomioon.

Karhukannan suotuisan suojelutason säilyttämisessä on kyse karhukannan elinvoimaisuuden turvaamisesta ja samalla siitä, että karhun elinalueilla asuvien kansalaisten eri tarpeet ja näkemykset ja sosiaalinen kestävyys huomioidaan. Luontodirektiivin (92/43/ETY) mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä tulisi ottaa huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset vaatimukset sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet. Viime vuosina tässä ei ole onnistuttu siinä mielessä, että karhukannan hoidon keskeiseksi toimenpiteeksi tunnistettu kannanhoidollinen metsästys on estynyt osittain tai kokonaan poronhoitoalueen ulkopuolella. Vuonna 2024 poronhoitoalueen ulkopuolella ei metsästetty enää yhtään karhua kannanhoidollisin poikkeusluvin tiukentuneen oikeuskäytännön vuoksi. Keskeiseksi tavoitteeksi karhukannan hoidossa on tunnistettu karhukannan ihmisarkuuden ylläpitäminen, joka turvaa osaltaan sen, että yleinen suhtautuminen karhuun säilyy myönteisenä. Karhukannan hoitosuunnitelmassa kuvataan keskeiset toimenpiteet, joiden tavoitteena on turvata elinvoimainen karhukanta osana suomalaista luontoa ja ekosysteemeitä, mahdollistaa karhukannan kestävä kannanhoidollinen metsästys sekä vastata karhun aiheuttamiin taloudellisiin ja sosiaalisiin haasteisiin kuten poro- ja kotieläinvahinkoihin. Suunnitelmalla vastataan myös Suomea koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin.

Suomen karhukannan suotuisan suojelutason viitearvoksi katsotaan hoitosuunnitelmassa 1400 yksilöä. Tämä viitearvoa kuvaa sitä populaatiokokoa, jolla suotuista suojelutaso olisi turvattu pitkällä aikavälillä.

Suomen karhukanta jaetaan karhukannan hoidon näkökulmasta yhteensä viiteen kannanhoitoalueeseen. Karhukannan kannanhoitoalueet ovat poronhoitoalue ja poronhoitoalueen ulkopuolella itäinen alue, keskinen alue, läntinen alue ja eteläinen alue. Kannanhoitoalueiden tavoitteet ja toimenpiteet tukevat laajemmin valtakunnan tason karhukannan hoitoa ja hoitosuunnitelman päätavoitteita.

Yleisesti voidaan todeta, että suurpetona karhu on ollut arvostettu ja kunnioitettu eläin osana suomalaista luontoa ja arvostettu riistalaji. Tämän hoitosuunnitelman avulla pyritään ylläpitämään tätä arvostusta. Karhu on myös määrällisesti runsaslukuisin suurpetomme ilveksen kanssa.

Karhukannan hoitosuunnitelman päivitys

Karhukannan hoitosuunnitelman päivitys tehtiin alkuvuoden ja kevään 2025 aikana virkatyönä maa- ja metsätalousministeriön johdolla. Pohjana päivitykselle oli vuonna 2022 vahvistettu Suomen karhukannan hoitosuunnitelma. Ministeriö teki päivityksessä yhteistyötä Suomen riistakeskuksen asiantuntijoiden kanssa. Luonnonvarakeskus tuki valmistelua. Luonnonvarakeskus osallistui päivitykseen erityisesti karhukannan seurannan, tutkimuksen ja karhun kannanhoitoalueiden biologiaan ja karhujen esiintymiseen liittyvän määrittelyn osalta. Päivitys tehtiin suppeana ja keskittyen erityisesti karhukannan kannanhoitoalueiden määrittämiseen ja tarkentamiseen. Lisäksi muokattiin kannanhoidollista metsästystä käsittelevää lukua ja tuotiin hoitosuunnitelmaan karhukannan suotuisan suojelutason viitearvo. Pohjana oleva hoitosuunnitelma (2022) on kohtuullisen tuore, joten tarvetta laajemmalle päivitykselle ei tunnistettu. Suotuisan suojelutason viitearvon määrittäminen tehtiin virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä ja määrittäminen tehtiin komission luontodirektiivin 17 artiklan tulkintaohjeen mukaan. Karhukannan hoitosuunnitelmaluonnos oli lausunnoilla x.4.2025 – x.5.2025. Käsillä oleva karhukannan hoitosuunnitelma on järjestyksessään kolmas karhukannan hoitosuunnitelma.

Hoitosuunnitelman päivityksen tarve kannanhoitoalueiden osalta tunnistettiin maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2024 asettaman suden ja muiden suurpetojen poikkeuslupakäytäntöjen kehittämistä valmistelleen työryhmän ehdottamissa toimenpiteissä. Työryhmä totesi raportissaan (2024), että suurpetojen ja karhun kannanhoidollinen metsästys on Suomessa estynyt etenkin siitä syystä, ettei EU:n luontodirektiivin edellyttämää päämäärää lajien suojelusta poikkeamiseksi ole hyväksytty kansallisissa tuomioistuimissa. Päämäärän hyväksyttävyyttä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon kyseiseen lajiin liittyvät erityispiirteet. Esimerkiksi karhun osalta kannanhoidon tulisi liittyä aluekohtaisiin, karhukannan liiallisesta kasvusta aiheutuviin konkreettisiin vaikutuksiin ja ongelmiin. Työryhmän keskusteluissa nähtiin yhtenä keskeisenä tarpeena suurpetojen e alakohdan mukaisten poikkeuslupakäytäntöjen kehittämisessä päämäärän kuvaaminen sekä alueellisuuden huomioiminen esimerkiksi kannanhoitosuunnitelmissa kannanhoitoalueittain. Työryhmän ehdotusten pohjalta karhukannan hoitosuunnitelmaa on päivitetty siten, että kannanhoitoalueet ja niiden tavoitteet sekä toimenpiteet tunnistetaan aiempaa selkeämmin ja täsmällisemmin. Tämä tukee osaltaan maa- ja metsätalousministeriötä karhun kannanhoidollisen metsästyksen suunnittelussa ja siinä,

että lupien päämäärä voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella asettaa lajikohtaisesti ja kannanhoitoalueittain, jos metsästyslakia muutetaan.¹ Vuonna 2022 vahvistetussa karhukannan hoitosuunnitelmassa ei ollut kannanhoitoaluejakoa poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen osalta.

Päivitystyössä keskityttiin eritoten lukuihin *1. Karhukannan hoidon päätavoitteet, 2.2.1. Kannanhoitoalueet* ja *2.2.2. Kannanhoidollinen metsästys*. Hoitosuunnitelman muita lukuja on päivitetty ennen kaikkea ottamalla huomioon aiheeseen liittyvä ajantasainen tieto ja mahdolliset muutokset esimerkiksi lainsäädännössä. Esimerkiksi vuoden 2022 karhukannan hoitosuunnitelman vahvistamisen jälkeen metsästyksenvalvontaa on kehitetty muuttamalla lainsäädäntöä erävalvontalain ja metsästyslain osalta. Muiden lukujen toimenpiteet ovat pääosin pysyneet samana. Joitain uusia toimenpiteitä on hoitosuunnitelmaan kirjattu ja yksittäisiä poistettu, jos on katsottu tarpeelliseksi. Hoitosuunnitelmaa varten ei tuotettu uutta taustajulkaisua. Vuonna 2022 vahvistetun karhukannan hoitosuunnitelman yhteydessä julkaistiin karhukannan hoitosuunnitelman taustaosio, missä on edelleen ajan tasalla olevaa tietoa muun muassa karhukannan tilasta ja kehityksestä, karhun taloudellisesta ja sosiaalisesta merkityksestä Suomesta ja lainsäädännöstä.

Karhukannan hoitosuunnitelmassa yhtenä tärkeänä teemana on edelleen monilajinen kannanhoito, joka tarkoittaa suurpetojen kohdalla suurpetojen ja niiden saaliseläinten välisten vuorovaikutusten huomioimista kannanhoidossa ja sen suunnittelussa. Lähestymistavassa korostetaan myös sitä, että karhukannan hoitoon liittyviä kysymyksiä ei voida tarkastella erillään suhteessa muihin suurpetoihin.

Keskeisenä teemana hoitosuunnitelman on edelleen karhukannan seuranta, tutkimus ja karhukannan seurannan pohjana olevan suurpetoyhdyshenkilöverkoston kehittäminen. Karhukannan seurannassa on viimeisten vuosien aikana ollut kehitysaskelita geneettiseen yksilöntunnistukseen pohjautuvan täydentävän menetelmän kehittämisessä. Hoitosuunnitelmassa tarkastellaan myös kysymyksiä karhujen ihmisarkuuden ylläpidosta sekä karhujen houkutteluruokintaa niin kuvaushaaskojen kuin yksittäisten henkilöiden pitämien ruokintapaikkojen näkökulmasta. Karhuihin liittyvä viestintä on tunnistettu useammassa toimenpidetkokonaisuudessa keskeiseksi toimenpiteeksi. Voidaan siis sanoa, että karhukannan hoito sivuaa monia eri kysymyksiä ja eri aloja, ja hoidon yhteensovittamisessa tuleekin ottaa useita eri näkökulmia huomioon.

Karhukannan hoidon taustaa

Hoitosuunnitelman päivityksen pohjalla ollut vuonna 2022 vahvistettu hoitosuunnitelma päivitettiin vuoden 2016 aikana Suomen riistakeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen yhteistyönä ja se oli lausunnoilla vuonna 2017. Tuolloin hoitosuunnitelman valmistelun lähtökohtana oli se, että asetetuilla toimenpiteillä pystytään aidosti tavoittelemaan karhukannan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväää kannanhoitoa. Tämä

¹ Maa- ja metsätalousministeriö 2025. Metsästyslain muutokset suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen mahdollistamiseksi lausuntokierrokselle. Tiedote julkaistu 19.2.2025.

lähtökohta pätee edelleen. Hoitosuunnitelmalle asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden laadinnassa on otettava huomioon kuitenkin se, että lainsäädännölliset reunaehdot ja kansainväliset sitoumukset rajaavat ratkaisuvaihtoehtoja. Kansalaisten odotukset ja vaatimukset kannanhoidon suhteen eivät ole yhteneväiset, joten hoitosuunnitelman laadinta on myös erilaisten näkökantojen yhteensovittamista. Lisäksi karhukannan hoitoon käytettävissä olevat resurssit on otettava huomioon. Suomessa ne ovat moneen muuhun maahan verrattuna pienemmät eikä ole nähtävissä, että ne kovin paljon muuttuisivat nykyisestä. Suomen ensimmäinen karhukannan hoitosuunnitelma vahvistettiin vuonna 2007.

Karhukanta on kasvanut sitten vuoden 2007, milloin Suomen karhukannan ensimmäinen hoitosuunnitelma vahvistettiin. Vuonna 2008 Luke arvioi Suomessa olleen 1 050–1 100 yli vuoden ikäistä karhua ennen metsästyskautta 2008. Maaliskuussa 2024 julkaistun kanta-arvion mukaan Suomessa oli noin 1660–1815 vuotta vanhempaa karhua ennen metsästyskautta (Heikkinen ym. 2024).

Hoitosuunnitelman rakenne

Hoitosuunnitelmassa esitellään tavoitteet ja toimenpiteet karhukannan hoidossa. Toimenpiteitä esitetään muun muassa alueellisesta karhukannan hoidosta, karhukannan seurannasta, vahinkojen estämisestä ja kannanhoidolliseen metsästykseen liittyen. Karhukannan hoitosuunnitelmassa kuvataan ne toimet, joita maa- ja metsätalousministeriö ja riistakonserniin kuuluvat tahot toteuttavat karhukannan hoitamiseksi. Suomen riistakeskus seuraa karhukannan hoitosuunnitelman toteutumista ja raportoi hoitosuunnitelman toteutumisesta vuosittain maa- ja metsätalousministeriölle. Raportoinnin tarkkuutta lisäävät alueellisten riistaneuvostojen vuosittaiset arviot hoitosuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta alueillaan sekä valtakunnallisen riistaneuvoston niiden pohjalta antama kannanotto maa- ja metsätalousministeriölle.

Hoitosuunnitelman ensimmäisessä luvussa kuvataan hoitosuunnitelman päätavoitteet, suotuisan suojelutason kriteerit ja karhukannan suotuisan suojelutason viitearvo.

Luvussa kaksi kuvataan kolme keskeistä toimenpidekokonaisuutta (luvut 2.1., 2.2. ja 2.3.), jotka tukevat hoitosuunnitelman päätavoitteita. Näiden alaluvuissa kuvataan tarkemmin toimenpidekokonaisuuksia. Esimerkiksi luku 2.1. Syventyvä ja laajentuva tieto karhukannasta koostuu alaluvuista 2.1.1. Karhukannan seurannan turvaaminen ja kehittäminen, ja 2.1.2. Suurpetoyhdyshenkilöverkosto. Yksittäiset toimenpiteet on sijoitettu jokaisen alaluvun alkuun laatikkoon ja alalukujen tekstiosassa kuvataan tarkemmin esimerkiksi toimenpiteiden taustaa, tarpeita ja toteuttamista.

Luvussa kolme kuvataan hoitosuunnitelman ”Muut toimenpiteet”, jotka tukevat hoitosuunnitelman tavoitteita ja muita toimenpidekokonaisuuksia. Muita toimenpiteitä ovat 3.1. Kansainvälinen yhteistyö, 3.2. Siirtoistutukset (huom. toimenpiteessä todetaan, ettei siirtoistutuksia tehdä), 3.3. Karhujen levittämät sairaudet ja 3.4. Viestintä.

Luvussa neljä kuvataan hoitosuunnitelman toimeenpanoa. Toimenpideosion lähteet on koottu loppuun lähdeluetteloon. Lähdeluettelon jälkeen on hoitosuunnitelman ”liite” osio, minne on koottu kaavioita ja taulukoita.

1. Karhukannan hoitosuunnitelman päätavoitteet

Päätavoitteet:

Hoitosuunnitelman päätavoitteina on säilyttää karhukanta suotuisalla suojelutasolla ja ottaa samalla karhukannan hoidossa huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vaatimukset ja vaikutukset sekä alueelliset erityispiirteet. Tavoitteena on myös ylläpitää karhukannan ihmisarkuutta.

Päätavoitteita tukevat toimenpiteet:

Karhukannan hoitosuunnitelman keskeiset toimenpidekokonaisuudet ovat 1) Syventyvä ja laajentuva tieto karhukannasta, 2) kannanhoidolliset toimenpiteet ja 3) karhun ja karhun kannanhoidon hyväksyttävyyys. Toimenpidekokonaisuudet tukevat päätavoitteita eli karhukannan suotuisan suojelutason säilyttämistä ottaen samalla huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vaatimukset ja vaikutukset, alueelliset erityispiirteet sekä karhun ihmisarkuuden ylläpitämisen.

Karhukannan hoitosuunnitelmassa kuvatuilla toimenpiteillä ylläpidetään karhukannan ihmisarkuutta, tuetaan karhukannan aiheuttamien haittojen ja vahinkojen minimoimista ja ehkäisyä sekä karhun hyväksyttävyyttä. Toimenpiteillä tuetaan laajemmin karhun ja ihmisen rinnakkaineloa sekä karhun säilymistä suotuisalla suojelutasolla Suomessa.

Karhukannan hoidon tukemiseksi karhukantaa tarkastellaan kannanhoitoalueittain ottamalla niin huomioon karhukannan levittäytymiseen ja runsauteen liittyvät erityispiirteet sekä muita alueellisia erityispiirteitä kuten karhukannan vaikutukset ihmistoimintoihin sekä saaliseläimiin (monilajinen tarkastelu).

Suomen karhukannan suotuisan suojelutason viitearvoksi katsotaan hoitosuunnitelmassa 1400 yksilöä.

Karhukannan suotuisan suojelutason viitearvo

Karhu on luontodirektiivin liitteen IV mukainen tiukkaa suojelua edellyttävä yhteisön tärkeänä pitämä laji. Hoitosuunnitelmassa suotuisaa suojelutasoa tarkastellaan EU:n luontodirektiivin vaatimuksiin perustuen. Suotuisa suojelutaso on luontodirektiivin keskeisin käsite. Direktiivin 2.2. artiklassa säädetään direktiivin lajisuojelun tavoite. Artiklan mukaan direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteisön tärkeänä pitämien luonnonvaraisten eläinlajien suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai sen ennalleen saattaminen. Suotuisan suojelutason käsite on myös merkityksellinen harkittaessa 16 artiklan mukaista poikkeusta direktiivin 12 artiklan mukaisesta tiukasta suojelusta.

Direktiivin 1.i artiklassa säädetään suotuisan suojelutason sisällöstä. Luontodirektiivin mukaan lajin suojelun taso katsotaan suotuisaksi, kun:

- kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana, ja
- lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienenemään ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa, ja
- lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Luontodirektiivin liitteiden lajien suotuisan suojelutason määrittely tehdään luontodirektiivin 17 artiklan mukaisessa menettelyssä joka kuudes vuosi tehtävän raportoinnin yhteydessä. Suotuisan suojelutason saavuttamisen arvioimisessa voidaan käyttää apuna suotuisan suojelutason sitä viitearvoa, joka kuvaa populaatiokokoa, jolla suotuista suojelutaso olisi turvattu pitkällä aikavälillä. Tämä edellyttää, että myös muut suotuisalle suojelutasolle asetetut ehdot täyttyvät. Populaatiokokoa kuvaavan viitearvon asettaminen ei ole yksinkertaista, sillä sille ei ole annettu tarkkaa määritelmää. Viitearvo on myös mahdollista asettaa elinympäristölle (habitat) ja esiintymisalueelle (range). Karhun on arvioitu olleen suotuisalla suojelutasolla molempien kriteerien osalta. Tässä tekstissä viitearvosta puhuttaessa tarkoitetaan aina suotuisan populaatiokoon viitearvoa (FRP, Favourable Reference Population).

Euroopan Unionin komissio on laatinut tarkentavia ohjeita lajien suotuisan suojelutason viitearvon määrittämiseen. Raportointikautta 2019–2024 koskeva tulkintaohje (*Reporting under Article 17 of the Habitats Directive: Guidelines on concepts and definitions – Article 17 of Directive 92/43/EEC*) on julkaistu vuonna 2024, ja lisäksi komissio tilasi suurpetojen osalta erillisen raportin kahdelta keskeiseltä eurooppalaiselta suurpetotutkijalta. Kyseinen raportti (Linnell, J. D. C. and Boitani, L. *Developing methodology for setting Favourable Reference Values for large carnivores in Europe*) julkaistiin vuonna 2025.

Komission 17 artiklan tulkintaohjeen (2024) mukaan lajien suotuisan suojelutason viitearvo voidaan määrittää kahdella eri tavalla, jotka eivät ole toisiaan poissulkevia. Nämä tavat ovat 1) vertailuperusteinen lähestymistapa ja 2) malliperusteinen lähestymistapa.

Vertailuperusteinen lähestymistapa viitearvon määrittämiseksi

Vertailuperusteisessa lähestymistavassa tulee tulkintaohjeen mukaan vertailla lajin nykyistä kannan kokoa ja levinneisyysaluetta johonkin aiempaan suotuisaan ajanjaksoon sekä direktiivin voimaantulopäivään nähden ja tämän pohjalta määrittää viitearvo tai arvioida esimerkiksi prosentuaalisesti, miten kaukana nykyinen arvo on suotuisasta tilanteesta.

Malliperusteinen lähestymistapa viitearvon määrittämiseksi

Malliperusteisessa lähestymistavassa tulkintaohje suosittaa populaation elinvoimaisuusanalyysin avulla pienimmän elinvoimaisen kannan tunnistamista ja viitearvon

määrittämistä näiden pohjalta. Viitearvon tulee tulkintaohjeen mukaan olla suurempi kuin pienin elinvoimainen kanta.

Viitearvon määrittäminen Suomen karhukannalle

Koska Suomessa ei ole laadittu karhukannan elinvoimaisuusanalyysia ja siten ei ole määritetty pienintä elinvoimaista kantaa, malliperusteista lähestymistapaa ei voida soveltaa. Viitearvo Suomen karhukannalle määritetään siten vertailuperusteisen lähestymistavan avulla, joka sekin siis on komission tulkintaohjeen mukainen lähestymistapa. Suomen karhukannasta hyödynnetään seuraavia saatavilla olevia tietoja vertailun perustaksi ja viitearvon määrittämiseksi:

1. Suomen karhukanta vuonna 1995 Suomen liittyessä EU:n jäseneksi ja kun luontodirektiivi astui voimaan

Suomen karhukanta oli Suomen liittyessä EU:n jäseneksi ja luontodirektiivin astuessa voimaan arviolta hieman yli **700** yli yksivuotiasta yksilöä (MMM, karhukannan hoitosuunnitelma 2007)

2. Suomen karhukanta 1860-luvulla

Vuonna 2015 julkaistussa tieteellisessä artikkelissa on arvioitu, että Suomen karhukanta oli ennen karhukannan vähentymiseen johtanutta metsästyksen alkamista 1860-luvun lopussa arviolta **655–1352** yksilöä (Mykrä ym. 2015).

3. Karhukanta luontodirektiivin 1. raportointikaudella vuosina 2001–2006, jolloin karhukanta jo raportoitiin suotuisalle suojelutasolle

Ensimmäinen luontodirektiivin 17 artiklan mukainen raportti kattoi ajanjakson 2001–2006. Tällä aikavälillä karhukannan raportoitiin vaihdelleen välillä **800–1100** yksilöä. Suomen karhukannan raportoitiin olleen suotuisalla suojelun tasolla.

4. Ruotsin karhukannan suotuisan suojelutason raportoitu viitearvo

Ruotsissa on määritetty Ruotsin karhukannalle suotuisan suojelutason viitearvo, jota Ruotsi on käyttänyt 17 artiklan mukaisissa raportoinneissa. Ruotsin karhukannan viitearvon taustalla on elinvoimaisuusanalyysi. Lisäksi viitearvon määrittelyssä otettiin huomioon Ruotsin EU-jäsenyyden alkaessa ollut karhukanta 950–1200 yksilöä. Ruotsin parlamentille valmistellussa vuoden 2013 selonteossa (Regeringens proposition 2012/13:191) karhukannan viitearvon vaihteluväliksi esitettiin 1100–1400 yksilöä. Ruotsissa viitearvoista päättää Ympäristönsuojeluvirasto suurpetojen hoidosta annetun asetuksen (SFS 2009:1263) 5 §:n nojalla. Viimeisimmän voimassa olevan päätöksen mukaan karhukannan luontodirektiivin 17 artiklan raportoinnissa käytettävä suotuisan suojelutason viitearvo on **1400 yksilöä**.

Suomen karhukannan suotuisan suojelutason viitearvo

Edellä tuotujen seikkojen perusteella karhukannan hoitosuunnitelmassa lähdetään siitä, että Suomen karhukannan suotuisan suojelutason viitearvo on **1400 yksilöä**.

Tämä taso on merkittävästi suurempi kuin karhukannan koko Suomen liittyttyä EU:n jäseneksi ja luontodirektiivin astuessa voimaan sekä suurempi kuin ensimmäisessä 17 artiklan raportoinnissa raportoitu karhukannan koko 800–1100 yksilöä. 1400 karhua vastaa tasoa, joka tutkimuksen mukaan Suomessa oli 1860-luvulla korkeimmillaan ja tasoa, jonka Ruotsi on asettanut Ruotsin karhukannan suotuisan suojelutason viitearvoksi.

Suojelutason arviointi on tehty kolme kertaa: kausilta 2001–2006 ja 2007–2012 sekä 2013–2018. Kaikilla kerroilla karhun suojelutason arvioitiin olevan suotuisa niin boreaalisella kuin alpiinisella vyöhykkeellä. Karhu on elinympäristövaatimuksiltaan joustava.

Karhulle sopivia elinympäristöjä löytyy kaikkialta laajoja viljelysseutuja ja taajempaa ihmisasutusta lukuun ottamatta, joten sitä ei uhkaa elinympäristöjen häviäminen. Karhukannan suotuisa kehitys on jatkunut jo pitkään. Lisäksi karhukantamme on erittäin tuottava ja sillä on vahva yhteys Venäjällä elävään karhukantaan (ks. Karhukannan hoidon tausta 2022, luvut 2.2., 2.4. ja 2.8.), joten Suomen karhukanta on elinvoimainen. Karhun suotuisalla suojelutasolla Suomessa on vain vähän uhkatekijöitä. Suojelutason merkitykseltään pieneksi uhkatekijäksi on arvioitu metsästys. Metsästyksen kautta tapahtuvaa kuolleisuutta hallitaan kannan jatkuvalla seurannalla, vuosittaisella metsästysverotuksen tutkimukseen perustuvalla suunnittelulla, maa- ja metsätalousministeriön asetuksella suurimmaksi sallituksi saalismääräksi (kiintiö) ja viranomaispäätöksin toteutettavilla poikkeuslupapäätöksillä. Jatkuvalla kannanseurannalla varmistetaan, että karhukannasta on jatkuvasti olemassa ajantasaista tietoa päätöstentoon pohjaksi. Toteutunut kannan kehitys osoittaa, että karhukannassa tapahtuneisiin muutoksiin on reagoitu onnistuneesti sekä kannan laskeessa että kannan kasvaessa.

Vuoden 2024 Luken kanta-arvion mukaan karhujen kokonaisyksilömäärän arvioitiin olleen ennen elokuussa 2024 alkavaa metsästyskautta 2 100–2 250 yksilöä. Vuotta vanhempia karhuja oli arviolta 1660–1815 yksilöä ennen metsästyskautta 2024. Erillisten pentueiden määrän arvioitiin olleen 208–234 vuonna 2023. Karhukannan elinvoimaisuutta arvioidaan myös IUCN:n uhanalaisuusarvioinnin avulla. Vuoden 2019 arvioinnissa karhun ei arvioitu olevan uhanalainen. Karhu arvioitiin luokkaan silmälläpidettävä NT.

Suomen karhukannalle ei ole aiemmin määritelty suotuisan suojelutason viitearvoa, koska Suomen karhukanta on ollut kaikkina raportointikausina suotuisalla suojelutasolla. Karhukannan hoitosuunnitelmassa kuvatulla viitearvon tarkastelulla ja määrittämisellä tuetaan osaltaan karhukannan hoitoa niin, ettei karhukanta missään olosuhteissa laske alle suotuisan suojelutason. Karhukannan suotuisan suojelutason viitearvo ei kuitenkaan kuvaa tavoitetasoa, mikä karhukannan tulisi olla tai mihin kanta tulisi laskea ottaen huomioon, että karhukanta on merkittävästi 1400 yksilöä suurempi. Suomen karhukannalle ei ole tarkoituksenmukaista asettaa yksilömääristä tavoitekantaa, koska karhukannan hoidon

tavoitteena on hakea tasapainoa ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten seikkojen muodostamaan kokonaisuuteen.

2. Karhukannan hoitosuunnitelman keskeiset toimenpidekokonaisuudet

Karhukannan hoitosuunnitelman toimenpidekokonaisuudet ovat 1) Syventyvä ja laajentuva tieto karhukannasta, 2) kannanhoidolliset toimenpiteet ja 3) karhun ja karhun kannanhoidon hyväksyttävyys. Toimenpidekokonaisuudet tukevat päätavoitteita eli karhukannan suotuisan suojelutason säilyttämistä ottaen samalla karhukannan hoidossa huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vaatimukset ja vaikutukset sekä alueelliset erityispiirteet, ja karhukannan ihmisarkuuden säilyttämistä.

2.1. Syventyvä ja laajentuva tieto karhukannasta

2.1.1. Karhukannan seurannan turvaaminen ja kehittäminen

Toimenpiteet:

Karhun kanta-arvion yleistä kehitystyötä jatketaan Luonnonvarakeskuksessa.

Luonnonvarakeskus ja Suomen riistakeskus selvittävät edellytykset nykyistä laajempaan kansalaishavaintojen hyödyntämiseen suurpetoyhdyshenkilöiden työn tukena ja karhukannan seurannassa.

Rajavartijat kirjaavat yhdessä Luonnonvarakeskuksen kanssa sovitun toimintamallin mukaisesti suurpetohavaintoja TASSU-järjestelmään.

Geneettisiä näytteitä kerätään havaintopohjaisen kannanseurannan tueksi.

Selvitetään edellytykset tuottaa vuosittaisen havaintoihin pohjautuvan kanta-arvion rinnalle populaatiomallilla tuotettu arvio kannan koosta, jotta havaintoaktiivisuuden vaihtelu ja karhun lisääntymisbiologia voidaan ottaa paremmin huomioon.

Karhukannan seurannassa keskeisessä osassa ovat suurpetoyhdyshenkilöiden vapaaehtoisesti tuottamat havainnot karhupentueista. Menetelmän haasteena on seuranta-aktiivisuuden alueellinen ja vuosittainen vaihtelu, kun taas selkeästi tärkeimpänä etuna on sen edullisuus. Havaintoaktiivisuuden vaihtelu on aika-ajoin muuttanut alueellista kanta-arviota vuosien välillä voimakkaasti. Myös kannanrakenteessa voi olla vaihtelua, erityisesti alueilla, joilla karhukanta on pieni. Tämän vuoksi on syytä kokeilla vaihtoehtoa, jossa nykyisen kaltaisesti laaditun kanta-arvion rinnalla olisi populaatiomallilla tuotettu arvio kannan koosta.

Havainnointiaktiivisuuden ylläpitämisessä olisi tärkeää tunnistaa alueet, joilta karhuhavaintoja ei saada. Sähköisten järjestelmien kehittyminen antaa aikaisempaa paremmat mahdollisuudet näiden alueiden tunnistamiseen ja havaintoaktiivisuuden parantamiseen. Ruotsalaisten ja norjalaisten kehittämän Skandobs-mobiilisovelluksen tai vastaavan sähköisen kansalaishavainnointia tukevan ohjelman avulla voitaisiin laajentaa havainnoitsijoiden joukkoa ja siten edesauttaa suurpetoyhdyshenkilöiden työtä.

Karhukannan seuranta geneettisiä menetelmiä hyödyntäen yleistyy maailmalla. Esimerkiksi naapurimaissamme Ruotsissa ja Norjassa on käytössä geneettisiin menetelmiin pohjautuva karhukannan seuranta.

Luonnonvarakeskus kehittää parhaillaan geneettiseen yksilöntunnistukseen pohjautuvaa täydentävää menetelmää karhukannan seurantaan, jonka tarkoituksena on parantaa karhukanta-arvion tarkkuutta eri kannanhoitoalueilla. Luonnonvarakeskuksen

päätyneessä hankkeessa kerättiin karhujen ulostenäytteitä 11 vertailualueelta poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen alueelta vuosina 2022–2023. Näytekeräykseen osallistui vapaaehtoisia riistanhoitoyhdistysten henkilöitä ja Luken maastohenkilöstöä. DNA:ta hyödyntävä menetelmä ei korvaa petoyhdyshenkilöverkostoa, mutta kattava geneettinen aineisto antaa pentuehavaintoaineistolle vertailukohdan, joka auttaa pentuehavaintoaineiston tulkinnassa. Hankkeessa myös kehitettiin koko Fennoskandian alueelle soveltuva SNP-paneeli karhukannan geneettiseen seurantaan. Hankkeen pääasiallinen rahoittaja oli maa- ja metsätalousministeriö.

2.1.2. Suurpetoyhdyshenkilöverkosto

Toimenpiteet:

Suurpetoyhdyshenkilöverkostoa kehitetään ja sen toimintaa seurataan säännöllisesti. Suomen riistakeskus järjestää kaikille uusille suurpetoyhdyshenkilöille havainnointiin ja kirjaamiseen liittyvää koulutusta. Suomen riistakeskus ja Luonnonvarakeskus järjestävät jatkokoulutus- ja kehittämistilaisuuksia säännöllisesti kaikille suurpetoyhdyshenkilöille.

Suurpetoyhdyshenkilöitä koulutetaan tarvittava määrä keräämään karhun ulostenäytteitä DNA-tutkimusta varten.

Pohjois-Suomessa suurpetoyhdyshenkilöverkoston kehittämisessä on tavoitteena havainnointiverkoston kattavuuden lisääminen.

Suomen riistakeskus selvittää työkseen erityisesti Pohjois-Suomessa maastossa paljon liikkuvien ammattikuntien edustajien halukkuuden toimia suurpetoyhdyshenkilöinä ja tehdä karhuhavaintoja.

Pohjois-Suomen petoyhdyshenkilöverkostoa kehitetään niin, että Suomen riistakeskuksen kouluttamat kokeneet petoyhdyshenkilöt kouluttavat havainnointia ja kirjaamista uusille petoyhdyshenkilöille sekä vastaavat havaintoaktiivisuuden seurannasta alueellaan.

Suomen suurpetojen eli suden, ilveksen, ahman ja karhun elinpiirejä ja kannan suuruutta seurataan säännöllisesti suurpetoyhdyshenkilöiden Tassu-järjestelmään kirjaamien havaintojen perusteella. Niitä ovat esimerkiksi näköhavainnot, havainnot jäljistä, havainnot jätöksistä eli ulosteista, havainnot raadoista eli haaskoista sekä havainnot raatelujäljistä.

Ensisijaisen tärkeitä tietoja ovat kaikki pentuehavainnot sekä havainnot asutuksen läheisyydessä liikkuvista suurpedoista. (Suomen riistakeskus).

Pohjois-Suomessa petoyhdyshenkilöitä on huomattavasti harvemmassa kuin muualla maassa. Alueen verrattain alhaisesta asutustiheydestä johtuen sinne on vaikea muodostaa yhtä kattavaa petoyhdyshenkilöverkostoa kuin muualla Suomessa on.

Verkostoa on kuitenkin mahdollista parantaa nykyisestä huomattavasti myös Pohjois-Suomessa.

Petoyhdyshenkilöverkostoa on suunnitelmallisesti kehitetty aiemman, vuonna 2015 julkaistun Suomen susikannan hoitosuunnitelman toimenpiteiden myötä. Työtä tulisi kuitenkin jatkaa, ja Pohjois-Suomessa olisikin jatkossa syytä kokeilla järjestelyä, jossa paikallisesti otettaisiin enemmän vastuuta verkoston kehittämisessä ja ylläpidossa sekä havaintoaktiivisuuden seurannassa, koska Suomen riistakeskuksen resurssit ovat rajalliset. Kokeilua tehtäisiin yhteistyössä riistanhoitoyhdistysten kanssa.

Suurpetoyhdyshenkilöverkostoa kehitettäessä tulee myös ottaa huomioon mahdollisuus hyödyntää työssään paljon maastossa liikkuvien henkilöiden havainnot suurpedoista. Näitä henkilöitä ovat erityisesti metsäkeskuksen, metsänhoitoyhdistysten, Luonnonvarakeskuksen, Metsähallituksen ja Paliskuntain yhdistyksen toimihenkilöt ja työntekijät, paliskuntien poromiehet, kuntien maaseutuasiamiehet, puuta ostavien yritysten metsäammattilaiset ja Rajavartiolaitoksen toimihenkilöt sekä virkamiehet.

2.2. Kannanhoidolliset toimenpiteet

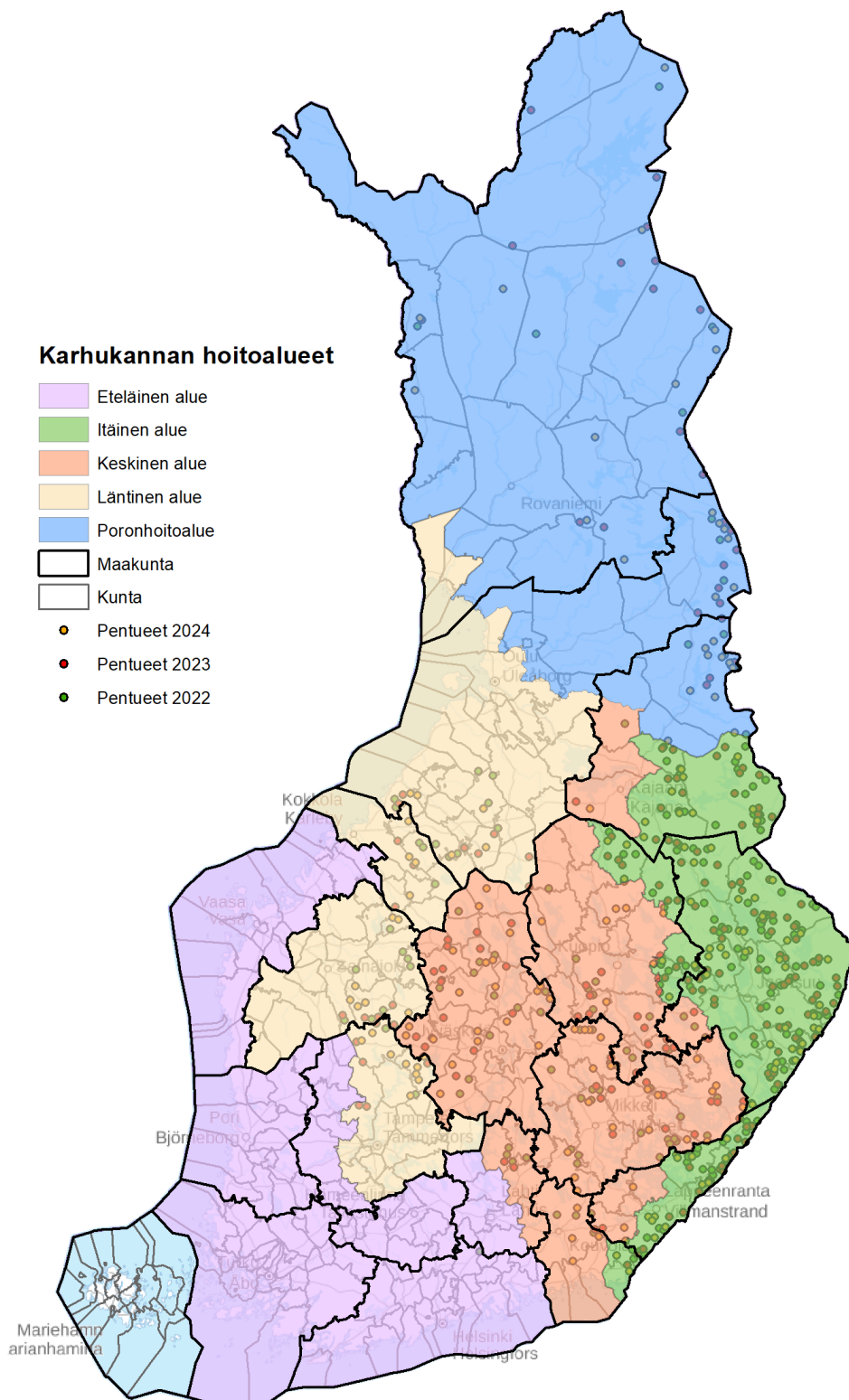
2.2.1. Kannanhoitoalueet

Toimenpiteet:

Suomen karhukannan kannanhoitoalueet ovat poronhoitoalue ja poronhoitoalueen ulkopuolella itäinen alue, keskinen alue, läntinen alue ja eteläinen alue.

Maa- ja metsätalousministeriö arvioi säännöllisesti poronhoitoalueen ulkopuolisten kannanhoitoalueiden määrää ja rajoja.

Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa vuosittain karhukannan kannanhoitoalueiden rajat asetuksella.

Kuva 1: Karhukannan kannanhoitoalueet ovat poronhoitoalue ja poronhoitoalueen ulkopuolella itäinen kannanhoitoalue, keskinen kannanhoitoalue, läntinen kannanhoitoalue ja eteläinen kannanhoitoalue. (Karttakuva: Suomen riistakeskus. Kartassa on kuvattuna erilliset pentueet, jotka on määritelly pentuehavainnoista. Erilliset pentueet kartalla: Luonnonvarakeskus)

Kannanhoitoalueisiin kuuluvat maakunnat ja kunnat

Poronhoitoalue:

Poronhoitolain (848/1990) mukainen alue.

Itäinen alue:

Etelä-Karjalan maakuntaan kuuluvat Imatran, Lappeenrannan, Parikkalan, Rautjärven ja Ruokolahden kunnat, Kainuun maakuntaan kuuluvat Kuhmon, Sotkamon ja Ristijärven kunnat, Kymenlaakson maakuntaan kuuluvat Miehikkälän ja Virolahden kunnat, Pohjois-Karjalan maakunta lukuun ottamatta Heinäveden kuntaa, Pohjois-Savon maakuntaan kuuluvat Kaavin, Rautavaaran, Sonkajärven ja Tuusniemen kunnat.

Eteläinen kannanhoitoalue:

Kanta-Hämeen, Pohjanmaan, Satakunnan, Uudenmaan, Varsinais-Suomen maakunnat, Pirkanmaan maakuntaan kuuluvat Hämeenkyrön, Ikaalisen, Kihniön, Parkanon, Punkalaitumen, Sastamalan ja Urjalan kunnat, Päijät-Hämeen maakuntaan kuuluvat, Asikkalan, Hollolan, Kärkölän, Lahden, Orimattilan ja Padasjoen kunnat.

Läntinen alue:

Etelä-Pohjanmaan maakunta, Keski-Pohjanmaan maakunta, Pirkanmaan maakunta lukuun ottamatta Hämeenkyrön, Ikaalisen, Kihniön, Parkanon, Punkalaitumen, Sastamalan ja Urjalan kuntia, Pohjois-Pohjanmaan maakunta, lukuun ottamatta poronhoitolaissa (848/1990) mainittua poronhoitoaluetta, Lapin maakuntaan kuuluvat Kemin, Keminmaan ja Tornion kunnat.

Keskinen alue:

Etelä-Savon ja Keski-Suomen maakunnat, Kainuun maakuntaan kuuluvat Kajaanin ja Paltamon kunnat sekä Puolangat alueet, jotka eivät kuulu poronhoitolain (848/1990) mukaiseen alueeseen, Pohjois-Karjalan maakuntaan kuuluva Heinäveden kunta, Pohjois-Savon maakunta lukuun ottamatta Kaavin, Rautavaaran, Sonkajärven ja Tuusniemen kuntia, Etelä-Karjalan maakuntaan kuuluvat Luumäen, Lemin, Savitaipaleen ja Taipalsaaren kunnat, Kymenlaakson maakunta lukuun ottamatta Miehikkälän ja Virolahden kuntia

Nykyisen tilanteen perusteella Suomi jaetaan karhukannan hoidossa viiteen erilliseen kannanhoitoalueeseen, joille asetetaan omat tavoitteensa sekä toimenpiteet, jotka on erityisesti nähty tarpeelliseksi kyseisen kannanhoitoalueen tavoitteen saavuttamisen edistämiseksi. Kannanhoitoalueiden tavoitteet ja toimenpiteet tukevat laajemmin valtakunnan tason karhukannan hoitoa ja hoitosuunnitelman päätavoitteita. Karhukannan kannanhoitoalueet ovat poronhoitoalue ja poronhoitoalueen ulkopuolella itäinen alue, keskinen alue, läntinen alue sekä eteläinen alue.

Kannanhoitoaluejako tukee hoitosuunnitelman toimeenpanosta vastaavia tahoja karhukannan hoitosuunnitelman päätavoitteiden edistämisessä ja siten laajemmin

valtakunnan tason kannanhoitoa. Kannanhoitoalueiden tunnistaminen ja alueellisten erityispiirteiden huomioon ottaminen tukee myös toimenpiteiden alueellista kohdentamista ja vastaa alueellisuuden vahvistamiseen suurpetojen kannanhoitosuunnitelmissa (MMM 2024). Maa- ja metsätalousministeriö voi päivittää kannanhoitoaluejakoa eli kannanhoitoalueiden rajoja ministeriön asetuksessa (asetus poikkeusluvalla sallittavasta karhun metsästyksestä). Ainoastaan kannanhoitoalueiden rajojen merkittävät muutokset edellyttävät hoitosuunnitelman päivittämistä.

Alueiden kohdalla kuvattujen (ks. alaluvut) ja erikseen nostettujen toimenpiteiden lisäksi kannanhoitoalueilla toteutetaan myös muita hoitosuunnitelmassa kuvattuja toimenpiteitä. Hoitosuunnitelmassa kuvatut toimenpidetkokonaisuudet käsittävät siis koko Suomen ja alueet, missä karhuja tavataan. Kannanhoitoalueen toimenpiteisiin on nostettu esille toimenpiteitä, joiden rooli korostuu kannanhoitoalueiden tavoitteisiin pyrittäessä ja kun otetaan huomioon kannanhoitoalueiden erityispiirteet.

Suomen riistakeskus huomioi alueellisia seikkoja karhun kannanhoidollisen metsästyksen poikkeuslupaharkinnassa. Riistahallinnossa viime vuosina voimakkaasti kehitetty ajantasainen riistatieto ja sen käyttö antavat tähän erinomaiset mahdollisuudet.

Kannanhoitoaluejaon perusta

Poronhoitoalueen ulkopuolella kannanhoitoaluejako perustuu eritoten karhukannan esiintymiseen Suomessa eli karhukannan runsauteen ja tiheyteen eri alueilla. Kannanhoitoalueiden rajaamisessa on tunnistettu lähtökohdaksi luontodirektiivin ja sen tulkinnan asettamat vaatimukset ja yhtäältä se, että hoitosuunnitelmien päivittämisen pohjana on ajankohtainen tieto riistaeläimen biologiasta ja ekologisista tarpeista. Siksi kannanhoitoalueittaisen tarkastelun ensimmäisenä lähtökohtana on karhujen tunnettu esiintyminen Suomessa. Tarkastelun pohjana ovat Luonnonvarakeskuksen karhun kanta-arviot vuosilta 2022–2024. Karhun kanta-arvio perustuu erityisesti pentuehavaintoihin. Kannanhoitoalueet poronhoitoalueen ulkopuolella on määritelty asiantuntija arvion pohjalta erityisesti pentuehavainnot huomioon ottaen.

Suomen karhukanta ei ole tasaisesti jakautunut, vaan karhujen esiintymisessä on selkeitä painopistealueita ja kannanhoitoalueet on rajattu kuvastaen niitä. Jakoa kannanhoitoalueisiin ei ole nähty tarpeelliseksi viedä liian pienipiirteiselle tasolle, vaan jako neljään suuralueeseen poronhoitoalueen ulkopuolella on nähty riittäväksi ottaen huomioon karhukannan esiintyminen, saatavilla oleva tieto karhukannasta ja karhun vaikutuksista sekä toisaalta kannanhoidon tarpeet. Kannanhoitoalueiden rajat noudattavat maakuntarajoja ja muutamain paikoin kuntarajoja.

Karhukanta on painottunut erityisesti itäisen Suomen alueelle. Itäisen Suomen kannanhoitoalueen yhtenä erityispiirteenä on esimerkiksi Venäjältä tulevien karhujen tulomuuton vaikutus karhukantaan.

Keskisen Suomen kannanhoitoalue on Suomen toiseksi karhutiheintä aluetta. Läntisellä kannanhoitoalueella karhujen esiintymisessä on suuria paikallisia vaiheluita. Eteläisellä ja

poronhoitoalueella karhutiheydet ovat alueellisesti alhaisia ja karhujen kohtaamisen todennäköisyys on pieni.

Kannanhoitoalueiden aluerajoja suunniteltaessa on myös otettu myös huomioon ekologiaan ja karhujen aiheuttamiin sosioekonomisiin vaikutuksiin liittyviä seikkoja. Alueiden välillä on esimerkiksi eroja karhujen niin sanottujen pihahavaintojen ja karhujen aiheuttamien kotieläin- sekä maatalousvahinkojen määrissä. Yksi merkittävimpiä karhun ja ihmisten yllättäviä kohtaamisia selittävä tekijä on alueen karhutiheys.

Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että pihahavainnot karhuista ja karhujen aiheuttamat kotieläin- ja maatalousvahingot painottuvat itäisen Suomen alueelle, mikä on myös karhutiheintä aluetta. Kannanhoitoalueittain tarkasteltuna karhujen pihahavaintoja tehdään suhteessa pinta-alaan seuraavassa järjestyksessä (suhteellinen havaintomäärä laskee järjestysnumeron kasvaessa eli eniten pihahavaintoja on tehty itäisessä Suomessa): 1. itäinen kannanhoitoalue, 2. keskinen kannanhoitoalue, 3. läntinen kannanhoitoalue, 4. eteläinen kannanhoitoalue ja 5. poronhoitoalue. (Liite, kaavio 9.)

Riistanhoitoyhdistysten antama virka-apu poliisille karhujen aiheuttamiin ongelmiin näyttää myös noudattelevan karhujen tiheyden määriä. Suurriistavirka-apua (SRVA) annetaan tilanteissa, missä poliisi määrää karhuja karkotettavaksi tai lopetettavaksi poliisilain nojalla. Pääasiassa määräykset koskevat esimerkiksi tilanteita, missä karhusta tehdään havainto taajama-alueella tai sen läheisyydessä tai karhun käyttäytyminen on siinä määrin uhkaavaa, että vaaditaan nopeita toimenpiteitä Suomen riistakeskuksen tekemän erillisen päätöksen sijaan, tai karhu on esimerkiksi loukkaantunut autokolarissa (lisää aiheesta luvussa 2.3.3.). Suomen riistakeskuksen aluetoimistoittain tarkasteltaessa huomataan, että poliisin antamat määräykset painottuvat Itä-Suomeen. Poliisin antaman määräyksen nojalla on voitu tehdä useita karkotuksia ongelmia aiheuttavalle yksilölle.

Kannanhoitoalueittain tarkasteltuna tehtyjen karkotusten määrissä esiin nousevat itäinen ja keskinen kannanhoitoalue sekä vuonna 2024 eteläinen kannanhoitoalue. (Ks. liite, kaavio 2.)

Poronhoitoalueen ulkopuolisilla kannanhoitoalueilla karhujen aiheuttamat kotieläinvahingot ovat suurimmat keskisellä ja itäisellä kannanhoitoalueella. Näillä alueilla vahingot vaihtelevat vuositasolla vajaasta 40 tuhannesta eurosta vajaaseen 90 tuhanteen euroon. Muilla kannanhoitoalueilla vahingot ovat selvästi vähäisemmät. (Ks. liite, kaavio 3.)

Poronhoitoalueella karhujen aiheuttamat vahingot ovat pääasiassa porovahinkoja, ja vahinkojen mittaluokka on huomattavasti suurempi kuin muissa karhun aiheuttamissa vahinkotyypeissä valtakunnan tasolla tarkasteltuna.

Alueellinen karhukannan kasvun ja koon hallinta

Kannantihentymäalueilla kannan harventaminen nykyisestä ei vaikuta haitallisesti karhukannan kehitykseen, kun otetaan huomioon, että karhukanta on Suomessa levittäytynyt laajalle alueelle ja kun arvioidaan sekä huomioidaan vaikutus suotuisan suojelutason säilyttämiseen. Lisäksi tihentymäalueiden purkaminen on sosiaalisen

kestävyyden varmistamiseksi tärkeää. Suomessa on myös yhä edelleen olemassa sopivia alueita, joissa karhujen määrä voisi lisääntyä nykyisestä. Tasaisesti jakautunutta karhukantaa ei ole syytäkään tavoitella, koska eri puolilla Suomea on karhukannan hoidossa otettava huomioon kullekin alueelle tyypilliset olosuhteet, ihmistoiminta ja elinkeinot. Esimerkiksi ihmisasutus on keskittynyt eteläiseen Suomeen ja elinkeinoista erityisesti mehiläistalouden ydinalue sijoittuu myös sinne.

Eteläisessä Suomessa tehdään vuosittain satoja karhuhavaintoja. Alueella ei kuitenkaan vielä juuri tavata lisääntyviä karhunaaraita. Karhukannan hoidossa on tämänkaltaisilla alueilla jatkossa syytä erityisesti huomioida, että vähäinenkin karhujen määrän lisäys nykyisestä saattaa aiheuttaa suhteellisen paljon vahinkoja ja ongelmia. Laajat viljelysalueet vähentävät jo suoraan karhuille soveltuvia elinympäristöjä.

Poronhoitoalue

Tavoitteet:

Poronhoitoalueella tavoitteena on, että karhujen aiheuttamat vahingot pysyvät kohtuullisella tasolla.

Toimenpiteet:

Poronhoitoalueella karhun aiheuttamia vahinkoja pyritään vähentämään vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla ja karhun kiintiömetsästyksellä (ns. keskeytysmetsästys).

Poronhoitoalueen metsästyksen mitoituksessa seurataan karhun aiheuttamien vahinkojen kehittymistä alueellisesti ja kokonaisvahinkokertymän kautta.

Maa- ja metsätalousministeriö arvioi yhdessä Norjan ja Ruotsin viranomaisien kanssa erikseen tarpeen Suomen ja Skandinavian karhupopulaatioiden yhteyksien turvaamisessa mahdollisesti tarvittaville toimille.

Poronhoitoalueella karhutiheydet ovat alueellisesti alhaisia. On syytä kuitenkin huomata, että poronhoitoalueen havaintoaineisto on edelleen vähäinen. Havaintoaineiston vähäisyys johtuu suurelta osin harvasta havainnoitsijaverkostosta. Alueen karhukanta on karhuhavaintojen alueellisen jakautumisen perusteella runsain itäisen valtakunnanrajan tuntumassa.

Porotalous on poronhoitoalueella tärkeä elinkeino, ja karhujen aiheuttamien vahinkojen korvauskustannuksista maanlaajuisestikin suurin osa kohdistuu porotalouteen. Poronhoitoalueen karhukanta-arvioon liittyy muuta maata enemmän epävarmuustekijöitä, joten poronhoitoalueella metsästyksen mitoituksessa on nykyisellään seurattu karhujen

aiheuttamien vahinkojen kehittymistä. Poronhoitoalueen karhukanta-arvioon liittyvää epävarmuutta vähennetään kohdistamalla toimenpiteitä karhujen määrän selvittämiseksi kohdan 2.1.2. mukaisesti.

Karhujen aiheuttamat porovahingot ovat omaa luokkaansa verrattuna kotieläin- ja maatalousvahinkoihin. Korvaustasoissa näyttäisi olevan viime vuosien osalta kasvava trendi. Vuonna 2024 karhun aiheuttamia porovahinkoja ilmoitettiin vajaan 1,7 miljoonan euron arvosta (Liite, kaavio 7). Lisäksi porovahinkojen osalta maksetaan niin sanottua vasahävikkiporvausta, joten vahingot ovat edellä mainittua lukua suuremmat. Pinta-alaan suhteutettuna porovahinkoja on korvattu viime vuosina vajaan kymmenentuhannen ja reilun neljäntoistatuhannen euron välillä tuhatta neliökilometriä kohden (Liite, kaavio 8). Vahinkojen määrä on moninkertainen verrattuna poronhoitoalueen ulkopuolisiin korvaustasoihin kotieläin- ja maatalousvahinkojen osalta.

Poronhoitoalueella karhunmetsästys tapahtuu pääasiassa maa- ja metsätalousministeriön vuosittain määräämin kiintiöin itäiselle ja läntiselle poronhoitoalueelle. Vahinkoperusteisten poikkeuslupien nojilla on kaadettu viime vuosina vain yksittäisiä karhuja.

Poronhoitoalueen karhukanta on itäpainotteinen karhuista tehtyjen havaintojen ja niiden aiheuttamien porovahinkojen sijoittumisen perusteella. Karhuhavaintoja tehdään ja niiden tappamia poroja on löydetty myös varsin runsaasti Länsi-Lapin alueella esimerkiksi Enontekiön eteläosista ja Muoniosta, joten yhteydet skandinaavisen ja suomalais-venäläisen karhukannan välillä näyttäisivät kehittyvän suotuisaan suuntaan. Geenivirran pääsuunta poronhoitoalueen länsirajalla on ollut Skandinavian karhukannasta Suomen karhukantaan (Kopatz ym. 2021), mihin lienee pääasiallisena selityksenä karhukannan korkeampi tiheys Pohjois-Ruotsissa kuin Pohjois-Suomessa.

Kiintiöpyynnin nojalla kaadetut karhut sijoittuvat pääasiallisesti alueille, joissa karhujen aiheuttamat porovahingot ovat runsaat. Poronhoitoalueen pyynnin järjestäminen itäisen ja läntisen kiintiön nojalla on myös jatkossa perusteltua, jotta mahdollisuudet karhukannan tiheyserojen tasaamiseksi poronhoitoalueen itä- ja länsiosien välillä säilyisivät. Kiintiöaluejako mahdollistaa myös sen, että pyyntiä kohdistetaan karhujen aiheuttamille vahinkoalueille koko poronhoitoalueella. Alueellisesti porrastettu pyynti mahdollistaa myös karhujen liikkumisen skandinaavisen ja suomalais-venäläisen karhukannan välillä.

Poronhoitoalueen kiintiöaluejaosta säädetään valtioneuvoston asetuksessa metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista (452/2013). Itäiseen poronhoitoalueeseen kuuluvat Utsjoki, Inari, Sodankylä, Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Kuusamo ja Suomussalmi sekä läntiseen poronhoitoalueeseen muut poronhoitoalueen kunnat.

Karhun kannanhoidollisella metsästyksellä poronhoitoalueen ulkopuolella erityisesti itäisen kannanhoitoalueen osalta on myös todennäköisesti vaikutusta poronhoitoalueen karhujen määrään. Jos karhukanta kasvaa, niin on ennakoitavissa, että poronhoitoalueelle dispersoi nuoria karhuja poronhoitoalueen ulkopuolelta. Karhujen lukumäärän rajoittamisella poronhoitoalueen ulkopuolelle rajautuvilta alueilta todennäköisesti vähennetään myös

eteläisimpien paliskuntien porovahinkojen määriä. Vahingot painottuvat eteläisten paliskuntien osalta erityisesti itäosiin.

Itäinen kannanhoitoalue

Tavoitteet:

Tavoitteena on, että itäisellä kannanhoitoalueella pidettäisiin yllä alueen karhukannan ihmisarkuutta ja hallittaisiin karhujen aiheuttamia vahinkoja purkamalla karhutihentymiä sekä hallitsemalla karhukannan kasvuvauhtia ja kokoa. Karhun kannanhallinnassa otetaan myös huomioon monilajinen kannanhoito ja lajien väliset suhteet.

Toimenpiteet:

Suomen riistakeskus tukee karhun aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyä esimerkiksi aitamateriaalein ja neuvonnalla.

Suomen riistakeskus viestii, miten ehkäistä karhujen vierailuja pihapiirissä.

Alueen karhutihentymiä hallitaan ja puretaan harkinnan mukaan kannanhoidollisella metsästyksellä ylläpitämällä siten karhukannan ihmisarkuutta, ehkäisemällä karhujen kielteisiä vaikutuksia ihmistoimintoihin ja tukemalla siten karhujen sekä ihmisten rinnakkaineloa alueella.

Kannanhoidollisella metsästyksellä voidaan myös tukea sitä, että karhujen saalistusvaikutus luonnonvaraiseen riistaan pysyy kohtuullisella tasolla.

Itäisen Suomen kannanhoitoalueen alueelliset riistaneuvostot perustelevat hirvitiheystavoitteiden asettamisessa ja tiheystavoitteiden seurannassa, miten niissä on otettu huomioon alueen karhukanta ja monilajisuus.

Käynnistetään hanke hirvien aiheuttamien metsävahinkojen ennaltaehkäisemiseksi, missä jalkautetaan tietoa riistametsänhoidon menetelmistä, mitkä ottavat huomioon hirvieläimet.

Käynnistetään hanke hirvivahinkojen korvausjärjestelmän kehittämiseksi siltä osin, että määritellyillä alueilla voitaisiin maksaa metsävahinkojen korvaukset suurempina (esim. puolitoistakertaisina) nykyisen järjestelmän puitteissa. Tällainen alue on esimerkiksi Pohjois-Karjala, missä korkeammilla hirvivahinkokorvauksilla voitaisiin kompensoida hirvikannan tiheyden nostoa, mikä osaltaan tukisi tiukasti suojellun karhun ja (muiden suurpetojen) suojelua alueella.

Suomen karhukanta on painottunut erityisesti itäisen Suomen alueelle. Itäisen Suomen alueella Pohjois-Karjalassa karhutiheys on maan tihein (vuoden 2020 arvio 40 karhua/ 1000 km², vuoden 2024 arvio 35 karhua/ 1000 km²). Eurooppalaisittain Pohjois-Karjalan karhutiheys vertautuu esimerkiksi Ruotsin tiheimpiin karhualueisiin; tiheimpiä karhualueita on vuoristoalueilla Romaniassa ja Slovakiassa. Itäisen Suomen karhukanta on yhteydessä Venäjän karhukantaan.

Karhujen sosioekonomiset vaikutukset itäisellä alueella

Itäinen kannanhoitoalue erottuu karhujen aiheuttamien sosiaalisten ja sosioekonomisten vaikutusten suhteen muista kannanhoitoalueista keskisen kannanhoitoalueen ohella.

Itäisellä alueella tehtiin vuosien 2020–2024 aikana eniten pihahavaintoja suhteessa alueen pinta-alaan (Liite, kaavio 9). Riistakeskusalueittain tarkasteltaessa havainnot painottuvat Itä-Suomeen Suomen riistakeskuksen Pohjois-Karjalan, Kaakkois-Suomen, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon alueille²). Vuonna 2024 Pohjois-Karjalan pihahavaintojen määrä oli 25 prosenttia kaikista Suomen pihahavainnoista. Pihahavaintoja tehdään jokaisella Suomen riistakeskuksen aluetoimiston toimialueella.

Poliisin tekemät karhujen karkotus- ja lopetuspäätökset ovat painottuneet itä-Suomeen (Suomen riistakeskus). Eniten poliisin määräyksiä oli vuosina 2020–2024 Pohjois-Karjalan riistakeskusalueella (39 kpl). Kaakkois-Suomessa niitä oli samalla ajanjaksolla 22 kpl ja Etelä-Savossa ja Pohjois-Savossa 10 kpl kummassakin (ks. alaviite 2). Lisäksi muualla Suomessa Suomen riistakeskus Pohjois-Hämeen alue nousee esiin 13 määräyksellä. Muiden aluetoimistojen alueilla niitä on ollut alle kymmenen yhteensä vuosien 2020–2024 aikana³. Riistanhoitoyhdistysten karhujen SRVA-karkotuksia on tehty itäisellä kannanhoitoalueella useampana vuonna määrällisesti eniten (Liite, kaavio 2).

Karhujen aiheuttamat kotieläinvahingot painottuvat kannanhoitoalueista eniten itäiselle ja keskiselle kannanhoitoalueelle (kotieläinvahingoista suurin osa on mehiläisvahinkoja). Pinta-alaan suhteutettuna vahingot ovat suurimmat itäisellä kannanhoitoalueella, jossa ne ovat vaihdelleet vuositason (tarkastelujakso 2020–2024) noin tuhannesta eurosta kahteen tuhanteen euroon/1000 km². (Liite, kaavio 4.) Vuonna 2024 itäisellä alueella karhun aiheuttamia kotieläinvahinkoja korvattiin yhteensä noin 71 000 euron arvosta. Karhujen aiheuttamia maatalousvahinkoja on korvattu selvästi eniten itäisellä kannanhoitoalueella, kun asiaa tarkastellaan suhteessa kokonaiskorvaustasoihin ja pinta-alaan. (Liite, kaavio 5.)

On todennäköistä, että jos karhukantaan ei kohdistu metsästyspainetta tai jos karhutiheydet edelleen kasvavat, niin Itä-Suomen kannanhoitoalueen karhutiheimmillä alueilla karhujen ja ihmisten kohtaamiset tulevat kasvamaan, ja riski vakaville vahingoille kasvaa. Itäisellä

² Huom. Osa Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Kaakkois-Suomen riistakeskusalueesta kuuluu keskiseen alueeseen. Etelä-Savon riistakeskusalue kuuluu kokonaisuudessaan keskiseen kannanhoitoalueeseen.

³ Etelä-Hämeen, Lapin, Rannikko-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen aluetoimistojen alueilla ei ollut yhtään määräystä edellä mainitulla aikavälillä.

kannanhoitoalueella karhusta tullaan tekemään enenevissä määrin havaintoja lähellä asutusta. Karhujen esiintyessä lähellä asuttuja seutuja ihmisten kokema turvattomuus todennäköisesti kasvaa, mikä voi heijastua esimerkiksi luontoharrastusten, kuten marjanpoiminnan vähentymiseen. Suurpedoilla on vaikutusta ihmisten luontoaktiviteetteihin, esimerkiksi sudella on kyselytutkimuksissa ollut vaikutusta ihmisten ulkoiluun ja marjastukseen (Pellikka ym. 2024). Karhun tuoman uhkan ja vahinkojen seurauksena sosiaalinen hyväksyntä lajia kohtaan laskee.

Karhukannan kasvu itäisellä kannanhoitoalueella voi myös johtaa pitkällä aikavälillä vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien käytön lisääntyneeseen tarpeeseen, koska viljelys-, kotieläin- sekä mehiläistarhavahinkojen riski todennäköisesti kasvaa. Loukkaantumisiin tai jopa kuolemiin johtavien ihmisen ja karhujen kohtaamisten riski kasvaa, jos kannanhoidollisen metsästyksen aikaansaama ihmisarkuus karhuilla häviää. Tilanteen kehittymistä huolestuttavaan suuntaan voi tarkastella itäisen alueen SRVA-tehtävien, pihahavaintojen sekä vahinkojen määrien kehittymisen kautta. Seuraukset voivat siis johtaa yhteiskunnalle korkeisiin kustannuksiin ja vähentyneeseen hyväksyntään karhuja kohtaan sekä lisääntyneeseen huoleen paikallisen väestön keskuudessa. Karhun hyväksynnän väheneminen heikentää myös suoraan luottamusta hallintoviranomaisiin. Vastareaktio voi joissakin tapauksissa ilmetä laittomana pyyntinä, mitä voidaan pitää karhujen osalta hyvin poikkeuksellisenä Suomessa, koska karhuihin kohdistuvaa laitonta metsästystä on ollut äärimmäisen vähän.

2020-luvulla on metsästetty vahinko- ja turvallisuusperusteisilla luvilla ainoastaan 1 karhu poronhoitoalueen ulkopuolella. Yksittäisillä vahinko- ja turvallisuusperusteisilla poikkeusluvilla ei lisätä ihmisarkuutta karhukannassa, koska ne kohdistuvat vain vahinkoa aiheuttavaan yksilöön. On myös syytä huomata, ettei vahinkojen korvausjärjestelmä kata välillisiä kustannuksia. Vahinkojen ehkäisymateriaalia toimitetaan alueelle, mutta aitojen pystytys ja ylläpito jää kustannussyistä ja materiaalin riittävyyden takia viljelijälle, kotieläintilalliselle tai mehiläistarhaajalle.

Edellä kuvatut seikat huomioiden itäisellä kannanhoitoalueella karhujen ihmistoimintojen lähelle hakeutumisen ehkäisemiseksi tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä ovat karhukannan säätely sekä esimerkiksi tiedonjako sekä ohjeistus karhujen kohtaamisiin liittyen paikallisille ihmisille, kesämökkiläisille ja alueelle saapuville retkeilijöille. Alueella on syytä edelleen jatkaa esimerkiksi mehiläispesiä suojaavien aitamateriaalien toimittamista.

Itäisen kannanhoitoalueen yhtenä erityispiirteenä on myös kaupallinen kuvaustoiminta haaskoilta (Lisää aiheesta luvussa 2.3.5.)

Itäinen alue monilajisuuden ja hirvikannan näkökulmasta

Itäisellä kannanhoitoalueella esiintyy karhun lisäksi muitakin Suomessa tavattavia suurpetoja eli sutta, ilvestä ja ahmaa. Suurpetojen runsas esiintyminen vaikuttaa itäisellä alueella hirvieläinkantojen hoitoon erityisesti susilauman reviirialueilla ja karhutiheillä

alueilla. Karhut tappavat hirviä erityisesti keväällä ja saalistus keskittyy pääasiassa hirven vasoihin. Suden saalistuksella on merkittävä vaikutus hirvikantaan susilauman reviirialueilla ja saalistus keskittyy pääasiassa vasoihin sekä talvella että kesällä.

Itärajaan rajoittuva itäinen kannanhoitoalue on monilajisuuden näkökulmasta haastava kokonaisuus. Neljän eri suurpedon lisäksi alueella elää metsäpeuraa, ja paikoitellen hirvitiheydet ovat alhaisia. Alueen karhukanta on noin nelinkertainen keskiseen alueeseen verrattuna. Samaan aikaan hirvikannan tiheys on Kuhmossa ja Lieksassa noin 2.4 hirveä/1000 ha ja kaakkoisrajalla 3,9 hirveä/1000 ha (Luke 2025). Kaikilla itärajaan rajoittuvilla hirvitalousalueilla hirven vasatuotto on ollut kanta-arvion mukaan muuta maata alhaisemmalla tasolla Lappia ja lounaisrannikkoa lukuun ottamatta. Jos hirvikanta on harva tiheiden suurpetokantojen alueella, voivat petoeläimet tappaa jopa yli puolet koko hirvikannan vuotuisesta vasatuotosta. Näin näyttäisi tapahtuvan Ilomantsi-Lieksa-Kuhmo akselilla.

Alueen pohjoisosassa Kuhmossa ja Sotkamossa elää metsäpeuran Kainuun osakanta. Kainuussa metsäpeuravasojen yleisin kuolinsyy on ollut karhujen aiheuttama saalistus (Kumpula 2022).

Tiheä karhukanta on vaikuttanut itäisen kannanhoitoalueen hirvikantaan jo 1990-luvun alkuvuosikymmeniltä saakka. Tämä seikka on huomioitu vuosittaisessa hirvikannan verotussuunnittelussa. Tiheimmän karhukannan alueella Pohjois-Karjalan itäosissa on useamman riistanhoitoyhdistyksen alueella ollut vuosia, jolloin hirviä ei ole metsästetty ollenkaan tai pyyntilupien määrää on rajoitettu, jotta metsästyksen vaikutus hirvikantaan olisi alhainen. Esimerkiksi Ilomantsissa hirvenmetsästys oli katkolla 1990-luvulla kolmena peräkkäisenä vuonna. Tämän jälkeenkin on ollut lyhyempiä katkoja hirvenmetsästyksessä. Hirvikannan pienemiseen on vaikuttanut metsästysverotus, mutta myös suurpedoilla ja erityisesti karhulla on ollut tässä vahva rooli. Pohjois-Karjalan itärajaa vasten olevilla alueilla (Lieksa, Ilomantsi) metsästys on viime vuosina ollut hyvin vähäistä. Osaltaan tilanteeseen on johtanut liian voimallinen hirvikannan verotus, mikä on laskenut vasojen lukumäärän pieneksi suhteessa petojen määrään. Alueellisten riistaneuvostojen tuleekin tulevaisuudessa huomioida tämä määrittäessä hirven jäävän kannan tavoitetiheyksiä. Toisaalta jo nyt hirven metsästys edellä mainituilla alueilla on ollut vähäistä (saalistiheys 0,3–0,4 hirveä/1000 ha). Ilman merkittävää suurpetojen aiheuttamaa vaikutusta, saalistiheys voisi olla kaksin- tai kolminkertainen. Hirvisaaliin rakennetta ohjataan lupapäätösten mukana annettavilla suosituksilla. Suosituksissa huomioidaan se, että suurpetojen hirveen kohdistama saalistus ei kohdistu tasaisesti eri sukupuoliin ja ikäluokkiin.

Jos karhukanta vahvistuu edelleen itäisellä alueella, niin tällöin voi tulla tarpeelliseksi arvioida tietyillä hirvitalousalueilla tarvetta rauhoittaa hirvi. On myös syytä huomioida, että jos karhu- ja susikanta vahvistuvat vielä, niin ne voivat itsessään pienentää hirvikantaa entisestään. Tämä tilanne ei kuitenkaan kosketa vielä läheskään koko itäistä kannanhoitoaluetta, mutta petokantojen vahvistuessa karhu mukaan lukien tulisi alue kuitenkin todennäköisesti hiljalleen laajenemaan. Monilajisessa kannanhoidossa ja

tavoitteenasettelussa tulisi huolehtia, että suurpedoilla on riittävästi ravintoa suhteessa niiden kannankokoon ja että hirven metsästys säilyy virkistyksellisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti merkittävänä vapaa-ajan viettomuotona.

Suurpetojen ja hirvieläinten kohdalla monilajinen tarkastelu tarkoittaa siis esimerkiksi sen huomioimista, mikä saalistusvaikutus alueella esiintyvillä suurpedoilla on alueella esiintyviin hirvieläimiin. Monilajisessa tarkastelussa voidaan myös ottaa huomioon esimerkiksi sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyysliittymiä seikkoja kuten hirvenmetsästyksen merkitys alueellisesti sekä hirven aiheuttamat taimikkovahingot. Hirven elinympäristöt, ravintokasvivalikoima ja ravintotottumukset ovat erilaisia eri puolilla Suomea, mikä vaikuttaa osaltaan hirven aiheuttamien metsävahinkojen määrään ja sen vaihteluun. Pohjois-Suomessa puusto on mäntyvaltaista ja puuston kehitys on hitaampaa kuin etelässä, jolloin mäntytaimikot ovat myös pidempään vahinkoalttiissa tilassa⁴ (Hirvikannan hoitosuunnitelman taustaosio 2014, Heikkilän & Lääperin 2007 mukaan.) Karhukannan itäisellä kannanhoitoalueella Pohjois-Karjalan maakunnassa korvattiin vuonna 2024 hirvien aiheuttamia metsävahinkoja vuoden 2023 osalta eniten koko maassa. Yhteensä korvausten määrä vuoden 2023 osalta Pohjois-Karjalassa oli noin 90 000 euroa (Metsäkeskus 2024 hirvivahinkokooste). Vuoden 2024 hirvien aiheuttamien vahinkojen osalta vahinkoja korvattiin koko maasta toiseksi eniten Pohjois-Karjalassa. Vahinkoja korvattiin kyseiseltä vuodelta yhteensä 192 000 euron edestä. (Metsäkeskus 2025.) Karhukannan hoitosuunnitelman valmistelun yhteydessä onkin tunnistettu, että itäisellä kannanhoitoalueella monilajisessa kannanhoidossa tulisi ottaa huomioon hirvieläinten aiheuttamat vahingot esimerkiksi kehittämällä hirvivahinkojen korvausjärjestelmää siltä osin, että määritellyillä alueilla kuten Pohjois-Karjalassa voitaisiin maksaa metsävahinkojen korvaukset suurempina (esim. puolitoistakertaisina) nykyisen järjestelmän puitteissa. Tällä voitaisiin kompensoida mahdollinen hirvitiheyden nosto, mikä osaltaan tukisi karhun ja muiden suurpetojen suojelua alueella.

Alhaisen hirviverotuksen alueilla metsästyksen edelleen vähentäminen nykyisellä seurakulttuurilla ja -rakenteella on myös haastavaa. Hirvenmetsästyksellä on tärkeä rooliin niin alueellisesti kuin paikallisesti metsästyseurojen toiminnassa ja sitä kautta niiden ylläpitämisessä. Välivuodet hirvenmetsästyksessä vähentävät sosiaalista kanssakäymistä ja aiheuttavat haastetta kannanarviointiin, kun havaintoaineistoa ei kerry metsästyksen yhteydessä. Monilajisessa kannanhoidossa tulisikin myös huomioida hirvenmetsästyksen liittyviä erilaisia alueellisia merkityksiä. On myös syytä huomata, että itäisessä Suomessa hirvieläimistä hirvi on alueen merkittävä riistalaji.

Hirveä metsästetään usein osana suurempaa joukkoa ja metsästys tapahtuu tyypillisesti toistuvasti yhdessä samoilla alueilla kauden aikana. (Artell ym. 2020.) Metsästyksellä on myös suuri merkitys kyläyhteisöjen sosiaaliselle kanssakäymiselle. Yhteinen hirvenmetsästys ja -peijaiset ovat harvoja kyläläisiä yhteen kokoavia tapahtumia. Metsästyseuratoiminnassa vuosittainen hirvenmetsästys on keskeistä talkoo- ja

⁴ Lisää hirvien aiheuttamista metsävahingoista on Hirvikannan hoitosuunnitelman taustaosion luvussa 4.2.1.

riistanhoitotyötä. Seuratoiminnan hiipumiseen vaikuttaa myös se, että osa itäisen Suomen paikallisista hirvenmetsästäjistä hakee pyyntiluvat Pohjois-Suomeen Metsähallituksen alueille. Itä-Suomessa on laajoja valtion ja metsäyhtiöiden omistamia metsästysalueita, joiden metsästysvuokrasopimukset ovat vastikkeellisia. Vahvassa petopaineessa olevia metsästysalueita jää vuosittain jonkin verran vuokraamatta, koska vuokralaisen kannalta metsästysalueen vuokrahinta on liian korkea alueelle saatavaan hirvenpyyntilupien määrään nähden.

Hirvieläinten vaikutuksia tarkastelevassa synteesiraportissa (Matala ym. 2021) on kuvattu muun muassa hirvieläinten merkitystä riistalajina. Hirvieläimet ovat noin 204 000 suomalaiselle aktiivimetsästäjälle liki ainoa riistaryhmä, minkä metsästyksen he osallistuvat. Hirvenmetsästystä harjoittavat edellä mainittujen lisäksi myös monet sellaiset metsästäjät, jotka metsästävät muitakin lajiryhmiä. Niin sanotuista ”hirvieläinspesialisteista” 38 % arvioi, että metsästys oli heille tärkeä osa elämää ja elämäntapaa. 85 % pelkästään hirvieläimiä metsästäväistä näki erityisenä motivaationa toiminnalle yhdessäolon seurueen jäsenten, perheen ja ystävien kanssa. Hirvieläimiin erikoistuneet metsästäjät tunnistivat hirvenmetsästyksessä myös erilaisia virkistysarvoja kuten luontoelämyksiä, stressistä palautumista ja rentoutumista. (Matala ym. 2021, Pellikan 2020 mukaan.) Raportissa todetaan, että hirvieläinten metsästyksen merkitystä on mahdollista myös tarkastella osana paikalliskulttuuria ja sen ylläpitoa (Matala ym. 2021.) Hirvieläinten metsästystapahtuma voidaan myös nähdä metsästävien maanomistajien, yrittäjien, paikkakuntalaisten ja muiden vastaavien ryhmien kohtaamispaikkana (Matala ym. 2021, Selbyn ym. 2005 mukaan).

Kestävän hirvenmetsästysmahdollisuuden säilyminen suurpetotiheillä alueilla voi osaltaan edistää myös sosiaalista sietokykyä suurpetoja kohtaan.

Keskinen kannanhoitoalue

Tavoitteet:

Tavoitteena on, että keskisellä alueella karhukannan tiheys on sellaisella tasolla, että karhun aiheuttamat vahingot ja haitat ihmistoiminnoille pysyvät kohtuullisella tasolla. Lisäksi tavoitteena on, että keskinen alue tukee edelleen karhukannan levittäytymistä länteen ja etelään karhuille sopiville elinympäristöille.

Toimenpiteet:

Suomen riistakeskus tukee karhun aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyä esimerkiksi aitamateriaalein ja neuvonnalla.

Suomen riistakeskus viestii, miten ehkäistä karhujen vierailuja pihapiirissä.

Seurataan alueen karhutihentymien kehittymistä ja puretaan niitä tarvittaessa kannanhoidollisella metsästyksellä ylläpitämällä siten karhukannan ihmisarkuutta, ehkäisemällä karhujen kielteisiä vaikutuksia ihmistoimintoihin ja tukemalla siten karhujen sekä ihmisten rinnakkaineloa alueella.

Karhun kannanhoidollisessa metsästyksessä asetetaan tarvittaessa metsästystä rajoittavat naaraskiintiöt, jotta varmistetaan alueen karhukannan tuottokyky ja levittäytymispotentiaali.

Keskinen alue on Suomen toiseksi tiheintä karhualueutta. Keskisellä kannanhoitoalueella karhutiheys oli vuonna 2024 Pohjois-Savon alueella noin 11 karhua/ 1000 km² ja Keski-Suomen alueella noin 8 karhua/ 1000 km². Tiheydet ovat alueellisesti merkittävästi pienempiä kuin itäisellä kannanhoitoalueella, mutta alueella on paikallisia tihentymäkeskuksia.

Hoitosuunnitelman päivityksen yhteydessä tunnistettiin keskisen alueen merkitys karhujen levittäytymisessä sellaisille uusille elinalueille, mitkä ovat karhuille sopivia elinympäristöjä. On kuitenkin syytä huomata, että karhu on hitaasti lisääntyvä eläinlaji (Heikkinen ym. 2024). Karhujen levittäytymisestä tiedetään, että uroksilla on naaraita voimakkaampi taipumus siirtyä synnyin alueiltaan uusille alueille (Swenson ym. 2007). Suomessa tästä piirteestä on ollut seurauksena kannan rakenteen urosvoittoisuuden kasvu itä-länsi -akselilla Suomessa (Kojola & Laitala 2000, Kojola & Heikkinen 2006). Poronhoitoalueen karhukannassa naaraiden osuus on pienempi kuin poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen alueella (Kojola ym. 2020). Suomen karhukantaa koskevan tutkimuksen mukaan karhunaaraiden elinpiirit ovat päällekkäisempiä ja elinpiirin etäisyys sen keskiosasta pidempi, jos naaraskarhujen sukulaisuus kasvaa. Itä-Suomessa naaraskarhujen elinpiirit ovat pienempiä kuin keskisessä Suomessa. (Olejarz ym. 2022.) Karhujen levittäytymisessä ja kannan kasvussa alueilla, missä karhuja ei vielä ole tai on harvakseltaan, korostuu naaraskarhujen merkitys tuottavina yksilöinä.

Karhujen sosioekonomiset vaikutukset keskisellä alueella

Keskisellä kannanhoitoalueella, erityisesti tihentymäkeskuksissa, ihmisten ja karhun kohtaamisia tapahtuu, mutta yleisesti kohtaamiset ovat satunnaisia. Paikallisesti havaittaviin, lähellä asutusta esiintyviin karhuihin reagoidaan nopeasti.

Keskisellä kannanhoitoalueella on ollut toiseksi eniten karhujen ns. pihakäyntejä itäisen alueen jälkeen. Keskisen kannanhoitoalueen karhujen pihahavaintojen määrä on noin 73 prosenttia itäisen kannanhoitoalueen määrästä (ks. liite, kaavio 9).

Karhujen aiheuttamat kotieläinvahingot painottuvat kannanhoitoalueista eniten itäiselle ja keskiselle kannanhoitoalueelle (huom. kotieläinvahingoista suurin osa on mehiläisvahinkoja). Pinta-alaan suhteutettuna kotieläinvahinkoja on korvattu toiseksi eniten keskiselle kannanhoitoalueelle. Vuonna 2024 kotieläinvahinkoja korvattiin keskisellä alueella yhteensä noin 87 000 euron arvosta. Karhun aiheuttamia maatalousvahinkoja on korvattu itäisen kannanhoitoalueen jälkeen toiseksi eniten keskisellä kannanhoitoalueella.

Karhujen levittäytyminen länteen on aiheuttanut huomattavia vahinkoja mehiläistarhaajille etenkin keskisellä kannanhoitoalueella, missä mehiläistarhaus on yleistä niin ammattilaisten kuin harrastelijoiden toimesta.

Keskisellä alueella seurataan alueen karhutihentymien kehittymistä ja puretaan niitä tarvittaessa kannanhoidollisella metsästyksellä, missä voidaan tarvittaessa rajoittaa suurinta sallittua naarasmäärää. Naaraskiintiöiden asettamisella voidaan turvata alueen karhujen tuottokyvyn säilyminen.

Keskinen alue monilajisuuden ja hirvikannan näkökulmasta

Keskisellä kannanhoitoalueella hirvieläimistä esiintyy pääasiassa hirveä, joka lienee alueella karhun tärkein saaliseläin. Valkohäntäpeura on ollut levittäytymässä alueelle, mutta levittäytyminen on ollut hidasta. Metsäkaurista esiintyy, mutta harvakseltaan painottuen asuttujen alueiden läheisyyteen.

Suurpedoista ilves on tasaisesti levittäytynyt. Susireviirejä on vähemmän ja ne painottuvat suppeahkolle alueelle Pohjois-Savon pohjoisosiin. Karhu on todennäköisesti merkittävin hirven saalistaja. Karhukanta ei ole ollut niin vahva 2000-luvun runsastumisesta huolimatta, että se olisi selkeästi vaikuttanut heikentävästi hirven vasatuottoon. Luonnonvarakeskuksen kanta-arvion mukaan hirven vasatuotto on ollut 2020-luvulla alueesta riippuen 85–100 vasaa 100 lehmää kohti. Hirvisaaliit alueella ovatkin pysyneet varsin hyvinä suhteessa tavoiteltuun talvikantaan.

Läntinen kannanhoitoalue

Tavoitteet:

Tavoitteena on, että läntisellä alueella karhukanta saa kasvaa ja levittäytyä karhuille sopiviin elinympäristöihin. Tavoitteena on, että karhun aiheuttamia vahinkoja ehkäistään. Lisäksi tavoitteena on, että läntinen alue tukee karhukannan levittäytymistä eteläiselle alueelle karhuille sopiville elinympäristöille.

Toimenpiteet:

Karhujen levittäytyessä uusille alueille Suomen riistakeskus kohdentaa alueille ennakoivaa viestintää. Riistakeskus ja alueen riistanhoitoyhdistys järjestävät tarvittaessa yhdessä poliisin ja keskeisten sidosryhmien kanssa karhuihin liittyviä tiedonvaihto- ja koulutustilaisuuksia, missä voidaan käsitellä esimerkiksi karhujen seurantaan, vahinkojen ennaltaehkäisyyn sekä SRVA-toimintaan liittyviä kysymyksiä.

Suomen riistakeskus tukee karhun aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyä esimerkiksi aitamateriaalein ja neuvonnalla.

Suomen riistakeskus viestii, miten ehkäistä karhujen vierailuja pihapiirissä.

Läntisellä kannanhoitoalueella karhujen esiintymisessä on suuria paikallisia vaihteluita. Suomenselän alueella on vakiintunut karhukanta, jossa karhun ja ihmisten kohtaaminen on

todennäköisempää kuin muualla kannanhoitoalueella. Suomenselän alueella asutustiheys ja peltopinta-ala ovat keskimäärin pienempiä muuhun alueeseen verrattuna.

Läntisellä kannanhoitoalueella tehdään vähän pihahavaintoja. Vuosien 2020–2024 aikana pihahavaintojen määrä on ollut noin 23 % itäisen alueen määristä.

Karhun aiheuttamat kotieläinvahingot ja maatalousvahingot ovat läntisellä alueella huomattavasti pienemmät verrattuna itäiseen ja keskiseen alueeseen. Vuonna 2024 alueella korvattiin karhun aiheuttamia kotieläinvahinkoja noin 23 000 euron arvosta ja maatalousvahinkoja noin vastaavan summan verran.

Läntinen alue monilajisuuden ja hirvieläinten näkökulmasta

Karhun läntisellä kannanhoitoalueella sijaitsevat Suomenselän metsäpeurapopulaation keskeisimmät elinalueet. Pienten hirvieläinten osalta kannat tällä alueella ovat olleet kasvussa, mutta tiheydet ovat selvästi pienempiä kuin eteläisellä alueella. Osittain tämä alue kuuluukin vielä levittäytymisvyöhykkeeseen ja karhun saalistus alueella kohdistunee valtaosin hirveen ja metsäpeuraan. Lisääntyvä karhukanta ei ole vielä levittäytynyt koko alueelle, mutta Oulun eteläosissa, Keski-Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaan itäosissa on lisääntyvä karhukanta ja juuri näillä alueilla sijaitsee metsäpeuran keskeisimpiä vasomisalueita. Näillä alueilla suden merkitys metsäpeuralle lienee vielä suurempi, mutta karhukannan mahdollisesti kasvaessa karhun aiheuttama metsäpeuran vasahävikki vääjäämättä kasvaa. Vahvistuvalla ahmakannalla voi myös olla oma vaikutuksensa metsäpeuraan. Metsäpeuran osalta onkin tarpeen tarkastella kantaan kohdistuvan petokuolleisuuden kokonaisuutta.

Eteläinen kannanhoitoalue

Tavoitteet:

Tavoitteena on, että karhukanta saa kasvaa ja levittäytyä alueelle niille sopiville elinympäristöille. Tavoitteena on, että karhukannan levittäytyessä luodaan edellytykset karhujen hyväksymiselle ja arvostamiselle ennakoivalla viestinnällä ja vahinkojen ennaltaehkäisyllä.

Toimenpiteet:

Karhujen levittäytyessä uusille alueille Suomen riistakeskus kohdentaa alueille ennakoivaa viestintää. Riistakeskus ja alueen riistanhoitoyhdistys järjestävät tarvittaessa yhdessä poliisin ja keskeisten sidosryhmien kanssa karhuihin liittyviä tiedonvaihto- ja koulutustilaisuuksia, missä voidaan käsitellä esimerkiksi karhujen seurantaan, vahinkojen ennaltaehkäisyyn sekä SRVA-toimintaan liittyviä kysymyksiä.

Suomen riistakeskus kohdentaa tarvittaessa tehostettua aitamateriaalitoimitusta ja koulutusta vahinkojen estosta erityisesti karhun uusien elinalueiden mehiläistarhaajille yhteistyössä Suomen Mehiläishoitajain liiton kanssa.

Eteläisellä alueella karhutiheydet ovat alueellisesti alhaisia ja karhujen kohtaamisen todennäköisyys on pieni.

Eteläisellä kannanhoitoalueella karhujen aiheuttamia kotieläinvahinkoja on korvattu alle 10 000 eurosta huippuvuoden 2022 noin 30 000 euroon. Vahingot ovat kuitenkin suhteessa itäiseen ja keskiseen kannanhoitoalueeseen selvästi vähäisemmät. Eteläisellä kannanhoitoalueella korvattuja maatalousvahinkoja ei juuri ole. Vuositasolla eteläisen alueen maatalousvahinkojen korvaustasot ovat olleet satasia tai enintään muutama tuhat euroa. Mehiläistarhoja on erityisen tiheästi lounaisen ja eteläisen Suomen alueella. (Tilanne riistavahinkorekisteri, 2025.)

Eteläisellä kannanhoitoalueella lisääntyvää karhukantaa ei juuri ole ja yksilömäärä on muutenkin hyvin alhainen. Karhun merkitys monilajiselle kannanhoidolle alueella onkin tässä vaiheessa hyvin vähäinen. Eteläiselle alueelle on ollut ilmeistä varsin vahvat hirvieläinkannat, ensi sijassa pienten hirvieläinten, mutta länsi- ja etelärannikolla myös hirvikanta on ollut perinteisesti muuta maata vahvempi. Susikanta on alueella vahvistunut viimeisen 15 vuoden aikana huomattavasti ja onkin tällä hetkellä ilveksen kanssa määrällinen petolaji monilajisessa tarkastelussa.

2.2.2. Kannanhoidollinen metsästys

Kannanhoidollisella metsästyksellä tarkoitetaan karhukannan kokoon, kannan kasvuun ja alueellisiin tiheyksiin vaikuttamista suunnitelmallisella kannanvaihteluihin reagoivalla metsästyksellä ottaen huomioon karhukannan vaikutukset alueella. Koska kyseessä on luontodirektiivin tiukasti suojelema laji, lähtökohta kannanhoidolle on, ettei poikkeus tiukasta suojelusta haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai sen saavuttamista. Karhun kohdalla se tarkoittaa sen huomioon ottamista metsästyksen suunnittelussa, etteivät kannassa tapahtuvat suunnitellut muutokset missään olosuhteissa laske karhukantaa alle suotuisan suojelutason.

Toimenpiteet:

Kannanhoidollinen metsästys on tarpeellinen toimenpide etenkin itäisellä kannanhoitoalueella. Keskisellä kannanhoitoalueella seurataan alueen karhutihentymien kehittymistä sekä puretaan niitä tarvittaessa kannanhoidollisella metsästyksellä. Arvio metsästyksen tarpeellisuudesta arvioidaan vuosittain karhukannan kanta-arvion vahvistamisen jälkeen. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen suurimmalla sallitulla saalismäärällä varmistetaan metsästyksen kestävyys ja että karhukanta säilyy suotuisalla suojelutasolla.

Ministeriön asetuksella vahvistetaan vuosittain kannanhoitoalueittain päämäärä kannanhoidollisille poikkeusluville, mikäli metsästyslakia muutetaan. Suomen riistakeskuksen on silloinkin arvioitava poikkeuslupapäätösten harkinnassa päämäärän toteutuminen lupa-alueella.

Luonnonvarakeskus seuraa kannanhoidollisen metsästyksen saaliin ikä- ja sukupuolirakennetta vuosittain, ja tieto otetaan huomioon seuraavan vuoden suurinta sallittua saalismäärää asetettaessa.

Riistakeskus kouluttaa karhun kannanhoidolliseen metsästykseen nimettyjä metsästyksenjohtajia. Koulutuksessa kiinnitetään huomiota pyynnin valikoivuuteen, metsästyksen eettisyyteen, vastuullisuuteen ja turvallisuuteen. Tämä toteuttaa osaltaan direktiivin edellyttämää vaatimusta tarkoin valvotuista oloista.

Karhu on luontodirektiivin ns. yhteisön tärkeänä pitämä laji. Direktiivin 1 g artiklan mukaan yhteisön tärkeinä pitämällä lajeilla tarkoitetaan lajeja, jotka ovat uhanalaisia, vaarassa, harvinaisia tai paikallisia. Vaikka karhukanta Suomessa ei enää täytä mitään näistä määreistä, on laji edelleen direktiivin liitteen IV mukaisesti tiukasti suojeltu laji. Direktiivin 19 artiklan nojalla liitteitä tulisi mukauttaa tarpeen niin vaatiessa komission aloitteesta, mutta näin ei ole kuitenkaan tehty, vaikka karhukanta Suomessa on vahvistunut Suomen EU-jäsenyyden aikana vuosituhaten vaihteen noin 800 yksilöstä (Heikkinen ym. 2017) noin 2200 yksilöön vuonna 2024.

Luontodirektiivi edellyttää, että Suomen on otettava käyttöön tiukka suojelujärjestelmä ja kiellettävä kaikki näiden yksilöiden pyydystäminen tai tappaminen. Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa kuitenkin sallitaan jäsenvaltioiden poikkeavan tiukan suojelujärjestelmän asettamista velvoitteista edellyttäen, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole tietyn päämäärän saavuttamiseksi ja ettei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelutason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella. Yleisimmät päämäärät, joita poikkeuksilla tavoitellaan ovat 16 artiklan 1 kohdan b alakohdan erittäin merkittävien vahinkojen ehkäiseminen ja 16 artiklan 1 kohdan c alakohdan yleistä turvallisuutta koskeva tai muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä.

Suomen karhukanta on niin suurella tasolla, ettei pelkästään vahinkoa tai turvallisuusuhkaa aiheuttavien yksilöiden poistamisella voida hallita kasvavan karhukannan sosiaalisia, taloudellisia tai ekologisia ongelmia. Tämän johdosta Suomessa on säädelty karhukantaa luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohdan nojalla. Tämä direktiivin poikkeusperusteen käyttö edellyttää, että päämäärä, johon suojelusta poikkeamisella pyritään, on tuotava julki etukäteen. Päämäärä ei voi lähtökohtaisesti olla sama kuin luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan a–d alakohdilla. Suomessa luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohta on pantu täytäntöön metsästyslain 41 §:n 3 momentissa.

Suomessa karhukannan osalta luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohdan soveltamisessa on kyse karhukannan kannanhoidosta. Englanniksi tästä käytetään termiä management.

Kannanhoidolla tarkoitetaan karhukannan kokoon, kannan kasvuun ja alueellisiin tiheyksiin vaikuttamista suunnitelmallisella niin sanotulla adaptiivisella eli kannanvaihteluihin reagoivalla metsästyksellä. Koska kyseessä on luontodirektiivin tiukasti suojelema laji, lähtökohta kannanhoidolle on, että laji on suotuisalla suojelutasolla ja että kannassa tapahtuvat suunnitellut muutokset eivät missään olosuhteissa laske karhukantaa alle suotuisan suojelutason. Kannan hallintaa voidaan toteuttaa myös, jos laji ei ole vielä suotuisalla suojelutasolla (vaarantamatta sen saavuttamista ja varovaisuusperiaate huomioon ottaen) ja jos se on tarpeen kannanhoitoalueiden tavoitteiden ja laajemmin hoitosuunnitelman tavoitteen tukemiseksi.

Olennaista on, että tämänkaltaisen kannanhoito pohjautuu tieteellisesti vankalla pohjalla olevaan säännöllisesti tuotettuun kanta-arvioon, jonka perusteella voidaan asettaa vuotuinen metsästyskiintiö, arvioida kiintiön vaikutus kannan suojelutasoon ja huolehtia kannan säilymisestä suotuisalla suojelutasolla. Kun päätökset tehdään vuosittain, voidaan tarvittaessa reagoida karhukannassa tapahtuviin muutoksiin. Kanta-arvion lisäksi metsästyssaaliista on saatava tarkat yksilöitä koskevat biologiset tiedot (sukupuoli ja ikä) sekä paikkatiedot. Valtioneuvoston asetuksen metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista (452/2013) 3 §:n 1 momentin 2) kohdan mukaan poikkeuslupa voidaan myöntää karhun pyydystämiseen tai tappamiseen lukuun ottamatta vuotta nuorempaa karhunpentua sekä naarasta, jota tällainen pentu seuraa.

Kannanhoidollisella karhunmetsästyksellä voidaan esimerkiksi pyrkiä:

- Ylläpitämään karhun ihmisarkuutta, mikä vähentää mahdollisia konflikteja.
- Säilyttämään karhujen tiheys sillä tasolla, että haitat ja vahingot ihmistoiminnoille, tuotantoeläimille ja luonnonvaraiselle riistalle pysyvät sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti hyväksyttävänä.

Edellä mainittujen lisäksi karhun kannanhoidollisella metsästyksellä on voitu varmistaa osaltaan karhukannan hoitosuunnitelman toimenpiteiden onnistuminen; parannettu metsästäjien sopeutumista karhun läsnäoloon ja ravinnonkäyttöön; ja lisätty paikallisten ihmisten vaikutusmahdollisuuksia karhun läsnäolosta seuraavien ongelmien (esimerkiksi tiheään karhukannan aiheuttamat pelkotilat marjastuksessa ja sienestyksessä) ratkaisemiseen.

Keskeinen oikeuskäytäntö suurpetojen kannanhoidollista metsästystä koskien ja sen huomioon ottaminen

Euroopan unionin tuomioistuimen (EUTI) ratkaisut ohjaavat sitovasti EU-oikeuden tulkintaa. Euroopan Unionin tuomioistuin on antanut kaksi ratkaisua (342/05 (Komissio vastaan Suomi) ja C-647/17) Suomen susien poikkeuslupia koskien, missä on linjattu luontodirektiivin 16 artiklan soveltamista. Vuoden 2019 lokakuussa annettu ennakkoratkaisu (C-674/17) koski luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohtaa. Tuomiossa on kysymys erittäin uhanalaisen suden kannanhoidollisesta metsästyksestä, jonka ensisijaisena tavoitteena oli salametsästyksen torjunta. Ratkaisussa on sekä yleisiä

luontodirektiivin tulkintaa koskevia linjauksia, että Suomen valituksen kohteena olleita poikkeuslupia koskevia yksittäisiä huomioita.

EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisun mukaan e alakohdalla voidaan käyttää suojellun lajin yksilöiden tappamiseen eli metsästyksen. Jäsenvaltion on kuitenkin osoitettava tavoite/päämäärä, miksi metsästys sallitaan ja pystyttävä perustelemaan se selvästi ja täsmällisesti. Ennakkoratkaisua koskevan EU-tuomioistuimen tuomion (10.10.2019 asia C-674/17, kohdat 41, 51, 54 ja 62) mukaan päämäärät, joihin e alakohdan mukaisella poikkeuksella pyritään, on tuotava päätöksessä esiin selvästi, täsmällisesti ja perustellusti. Poikkeusta voidaan soveltaa vain konkreettisesti ja tapauskohtaisesti erityisten vaatimusten täyttämiseksi erityistilanteissa. Lisäksi jäsenvaltion on esitettävä täsmälliset ja asianmukaiset perustelut sille, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole niiden päämäärien saavuttamiseksi, joihin on vedottu poikkeuksen tueksi. Poikkeuslupia myönnettäessä on osoitettava asiassa merkitykselliseen parhaaseen tieteelliseen ja tekniseen asiantuntemukseen tukeutumalla, ettei tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi kyseessä olevassa yksittäistapauksessa vallitsevissa olosuhteissa ole muuta tyydyttävää ratkaisua. Jäsenvaltion on myös varmistettava, että suotuisaa suojelutasoa tai sen ennalleen saattamista ei vaaranneta.

Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisun (C-674/17) jälkeen KHO on katsonut asiaa koskevissa ennakkopäätöksissään (mm. ilvestä ja karhua koskien), ettei Suomen riistakeskuksen myöntämässä kannanhoidollisissa poikkeusluissa ole esitetty sellaista hyväksyttävää päämäärää, mikä täyttäisi luontodirektiivin vaatimukset. Tästä syystä metsästysvuoden 2023–2024 jälkeen poronhoitoalueen ulkopuolella karhun kannanhoidollinen metsästys ei ole käytännössä ollut enää mahdollista. Valitusten seurauksena on syntynyt tilanne, että poikkeusluissa määritettyä päämäärää luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaiselle poikkeamiselle ei ole tuomioistuimissa hyväksytty.

Karhun kannanhoidollista metsästystä koskevien KHO:2023:99 ja KHO:2023:100 ratkaisujen mukaan Suomen riistakeskuksen päätöksestä ei käynyt selkeästi ja täsmällisesti ilmi, mihin luontodirektiivin mukaiseen hyväksyttävään päämäärään karhun kannanhoidollista metsästystä koskevalla poikkeuslupapäätöksellä oli kyseisellä hakemusalueella pyritty. Lisäksi korkein hallinto-oikeus on linjannut (KHO: 2022:48), että pelkästään kansallisen hoitosuunnitelman yleisten tavoitteiden toteuttaminen ei ole riittävä peruste poikkeuslupan myöntämiselle. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin viestinyt, että kannanhoidollinen metsästys voi olla mahdollinen keino luontodirektiivin mukaisen hyväksyttävän päämäärän saavuttamiseksi. Metsästys voi olla siis keino, ei päämäärä.

Ratkaisussa KHO:2023:100 todetaan, että ”voidaan sinänsä pitää selvänä, että liian tiheä karhukanta aiheuttaa sellaisia ongelmia, joiden ratkaiseminen on käytännössä mahdollista vain tavoilla, jotka aiheuttavat ainakin jonkinlaista haittaa karhukannalle.” Edelleen ratkaisussa todetaan, että ”tähän nähden ei ole poissuljettua, että karhukannan tihentymisestä johtuvien sosiaalisten ongelmien lieventämistä hallitusti karhujen määrää vähentämällä ja varmistaen suotuisan suojelutason säilyminen voitaisiin pitää

luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohdan perustuvan poikkeuksen hyväksyttävänä päämääränä siltä osin kuin sanottu päämäärä ei kuulu direktiivin 16 artiklan 1 kohdan a–d alakohdan soveltamisalaan.” Korkein hallinto-oikeus kuvaa karhua koskevissa ennakkopäätöksissään esimerkinomaisesti karhukannan tihentymisestä aiheutuvia vaikutuksia ja ongelmia, joiden lieventäminen saattaisi edellyttää luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaista poikkeamista. Tunnettua kuitenkin on, että näitä vaikutuksia ja ongelmia ilmenee todennetusti saatavilla olevien tilastojen valossa jo vallitsevilla kannantiheyksillä. Tässä suhteessa pelkän kannantiheyden tai kannankasvun suhteessa johonkin muuhun alueeseen tai muuhun ajankohtaan verrattuna ei pitäisi olla olennainen tekijä, vaan se, miten karhukannasta aiheutuvat konkreettiset vaikutukset ja ongelmat ilmenevät tarkasteltavalla alueella.

Päämäärän hyväksyttävyyttä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon kyseiseen lajiin liittyvät erityispiirteet. Esimerkiksi karhun osalta kannanhoidon tulisi liittyä aluekohtaisiin, karhukannan liiallisesta kasvusta aiheutuviin konkreettisiin vaikutuksiin ja ongelmiin. Karhun metsästystä koskevissa em. KHO:n päätöksissä todetaan, että ”luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohtaan perustuvaa poikkeusta voidaan kuitenkin soveltaa vain konkreettisesti ja tapauskohtaisesti ja vain, jos on olemassa erityinen ongelma tai tilanne, johon on puututtava.” Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen viesti on, että poikkeuslupan perusteena tulee olla riittävä selvitys mainituista vaikutuksista nimenomaan poikkeuslupahakemusta koskevalla alueella. Karhun ja ilveksen kannanhoidollisissa poikkeusluvista alueellisuuden tarkasteleminen muistion tai hoitosuunnitelman tasolla on ollut liian yleisellä tasolla.

Suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen mahdollistamiseksi metsästyslakia on tavoitteena muuttaa siten, että laissa säädetään toimivalta maa- ja metsätalousministeriölle ministeriön asetuksella asettaa luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen poikkeuslupaharkinnan tueksi kannanhoidollisen metsästyksen päämäärä lajikohtaisesti ja kannanhoitoalueittain. Lisäksi suurpetojen kuten karhukannan hoitosuunnitelma päivitetään siten, että niissä asetetaan nykyistä tarkemmat lajien biologiasta sekä muista olennaisista seikoista johdettavat kannanhoitoalueet. Kannanhoitoalueet vahvistetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Lisäksi asetuksella vahvistettavat suurimmat sallitut saalismäärät asetetaan kannanhoitoalueittain. (Ks. Lisää aiheesta Suden ja muiden suurpetojen poikkeuslupakäytäntöjen kehittämistä valmistelleen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti 2024.)

Karhun osalta on syytä todeta, että karhu ei ole ollut Suomessa uhanalainen sitten vuoden 2015 arvioinnin (Punainen kirja). Karhun kannanhoidollisessa metsästyksessä kysymys on luontodirektiivin tavoitteiden mukaisesti suotuisalla suojelutasolla olevasta karhusta, jonka metsästys ei ole koskaan perustunut erityisesti salametsästyksen torjuntaan (vrt. (C-674/17), sillä karhua arvostetaan riistaeläimenä. Karhun metsästys on perustunut kannanhoidollisiin seikkoihin, kuten karhun ihmisarkuuden ylläpitoon ja kannan hallintaan niin, että ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset seikat otetaan huomioon. Mikäli vahvasti kasvuvaiheessa olevaan karhukantaan ei kohdistuisi lainkaan kuolleisuutta, kanta kasvaisi noin 16 % prosenttia vuodessa. Tuomion C-674/17 ei siten voida katsoa olevan esteenä

karhua koskevan kannanhoidollisten poikkeuslupien myöntämiselle, mutta tuomion perusteluissa esitetty pitää ottaa kuitenkin huomioon myös karhua koskevan poikkeuslupien edellytyksien täyttymistä arvioitaessa.

Vaikutus suotuisan suojelutason saavuttamista koskevaan tavoitteeseen

Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa sallitaan jäsenvaltioiden poikkeavan tiukan suojelujärjestelmän asettamista velvoitteista edellyttäen, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole tietyn päämäärän saavuttamiseksi ja ettei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella.

Tapauksessa 342/05 (Komissio vastaan Suomi) tuomioistuin linjasi, että suojelusta poikkeaminen voi perustua ennalta rajoitettuun kiintiöön. Lisäksi tapauksessa (C-674/17) tuomioistuin linjasi, että kun sallitaan poikkeaminen tiukasta suojelusta, se ei saa vaikuttaa heikentävästi luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun tavoitteeseen, joka on lajin suotuisan suojelun tason säilyttäminen niiden luontaisella levinneisyysalueella. Kummassakin tapauksessa kyse oli sudesta, jonka suojelutaso ei ollut suotuista ja laji on Suomessa luokiteltu erittäin uhanalaiseksi.

Karhukanta Suomessa on suotuisalla suojelutasolla. Luontodirektiivin 17 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on raportoitava kuuden vuoden välein direktiivin säännösten soveltamisesta. Raportointi pitää sisällään myös lajien suojelutasojen arvioinnin. Suomen EU-jäsenyyden aikana tehtyjen kolmen raportointikauden yhteydessä (2001–2006, 2007–2012 sekä 2013–2018) karhun suojelutason on arvioitu olleen kaikilta osin suotuista.

Edellä sanottuun viitaten MMM on lähtenyt siitä, että kun

- karhu on jo suotuisalla suojelun tasolla,
- karhun kanta-arvio on vahvalla tieteellisellä pohjalla,
- metsästyksen vaikutus karhukantaan ja kannan suotuisaan suojelutasoon voidaan arvioida; ja
- saaliista saadaan tarkat yksilöivät tiedot,

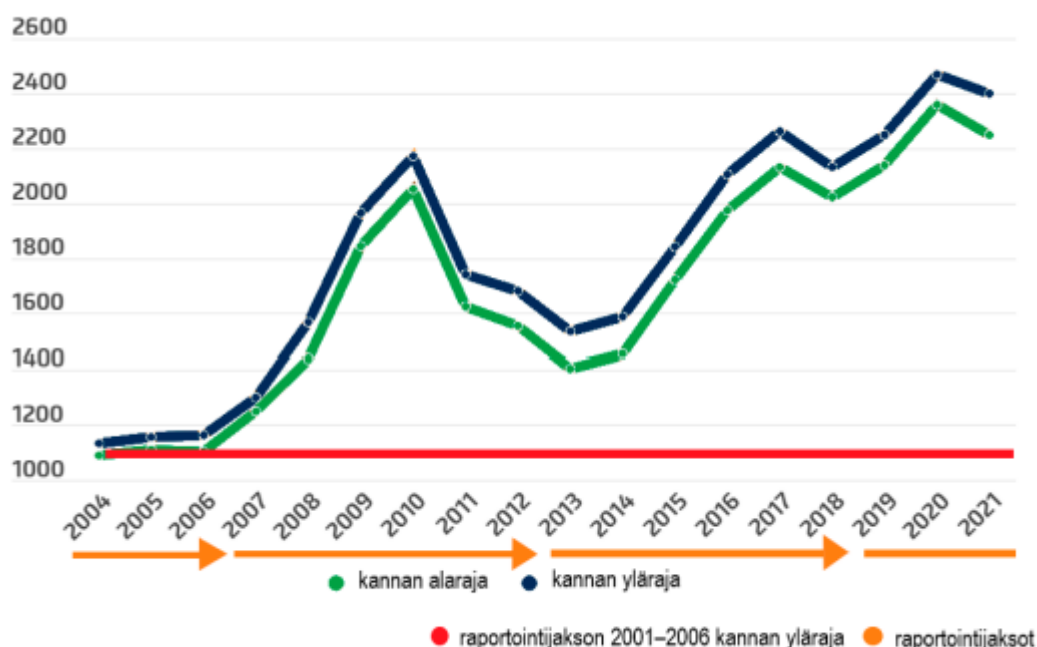
voidaan karhukannan kokoon, kannan kasvuun ja alueellisiin tiheyksiin vaikuttaa suunnitelmallisella ns. adaptiivisella metsästyksellä luontodirektiivin 16 artiklan e-alakohdan perusteella ja siten varmistaa luontodirektiivin suojelun tavoitteet sekä niiden laaja hyväksyttävyys yhteiskunnassa.

Metsästyksen vaikutus luontodirektiivin tavoitteeseen – eli suotuisan suojelutason saavuttamiseen – on aina neutraali, kun kanta on suotuisalla suojelutasolla ja metsästys mitoitetaan siten, että suotuista suojelutaso ei vaarannu. Karhujen niin sanottu kannanhoidollinen metsästys poronhoitoalueen ulkopuolella on jatkunut säännöllisesti vuoteen 2024 asti. Käytännössä karhun metsästystä on ollut koko Suomen EU-jäsenyyden

ajan⁵. Vuonna 2024 poronhoitoalueen ulkopuolella ei metsästetty enää yhtään karhua kannanhoidollisin poikkeusluvin tiukentuneen oikeuskäytännön vuoksi.

Metsästysverotuksen suunnittelussa on otettu huomioon vaikutus suotuisan suojelutason säilyttämiseen ja karhukanta onkin ollut suotuisalla suojelutasolla koko Suomen EU-jäsenyyden ajan. Poronhoitoalueella niin sanottu keskeytysmetsästys on jatkunut. Toteutunut karhukannan kehitys Suomessa osoittaa, että edellä kuvatulla tavalla toimien maa- ja metsätalousministeriö on pystynyt turvaamaan karhukannan suotuisan suojelutason ja vahvistanut sitä.

Kuva 2. Karhukannan kehitys Suomessa vuosina 2004–2021 ja punaisella viivalla luontodirektiivin edellyttämän lajin suotuisan suojelutason raportointijakson 2001–2006 karhukannan kokoarvion yläraja boreaalisella vyöhykkeellä. Kannan kokoarvion yläraja (maksimipopulaatio) oli tuolloin 1 100 yksilöä. Suomen EU-jäsenyyden aikana tehtyjen kolmen raportointikauden yhteydessä (2001–2006, 2007–2012 sekä 2013–2018) karhun suojelutason on arvioitu olleen kaikilta osin suotuisa. Lähde Karhukannan kehitys: Luonnonvarakeskus. Raportointijaksot lisätty kuvaan.

⁵ Myös ilvestä on metsästetty useina vuosina kannanhoidollisin perustein ja laji on ollut suotuisalla suojelutasolla koko Suomen EU-jäsenyyden ajan.

Taulukko. Karhusaalis vuosina 2020–2024.

Kannanhoidollinen saalis						
Vuosi	2020	2021	2022	2023	2024	Yhteensä
Muu Suomi	271	327	74	102	0	774
Poronhoitoalue	71	61	61	50	70	313
Vahinkopoikkeus-lupasaalis						
Vuosi	2020	2021	2022	2023	2024	Yhteensä
Muu Suomi	1	0	0	0	0	1
Poronhoitoalue	7	3	5	5	4	24

Vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla on metsästetty hyvin vähän karhuja.

Poronhoitoalueella on metsästetty vuosittain muutamia poronvasoja tappavia karhuja.

Poronhoitoalueen ulkopuolella on metsästetty ainoastaan yksi karhu vahinkoperusteisen poikkeusluvan nojalla viimeisen viiden vuoden aikana. Vahinkoperusteisen metsästyksen vähäinen määrä johtuu siitä, että hakemuksia vahinkokarhuille tehdään harvoin ja toiseksi poikkeusluvan nojalla tapahtuva pyynti on ollut vaikeaa ottaen huomioon hallintotuomioistuimien edellyttämä yksilöinti. Poronhoitoalueen karhut on pyydetty keväällä lumen ollessa vielä maassa.

12.7.2024 voimaan tulleilla muutoksilla valtioneuvoston asetukseen metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista joustavoitettiin vahinko- ja turvallisuusperusteisten lupien kohdentamisen vaatimuksia tilanteissa, missä suurpetoyksilön tunnistaminen ei sääolosuhteista, lajin biologisista ominaispiirteistä tai muusta perustellusta syystä johtuen ole mahdollista. Tällöin poikkeuslupa voidaan myöntää kohdentamatta sitä tiettyyn yksilöön, ja poikkeusluvalla tapahtuva pyynti voidaan sallia yksittäistä vahinkokohdetta laajemmalla alueella. Muutoksen on tarkoitus vastata erityisesti suurpetojen vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien käyttöön liittyviin haasteisiin sulan maan aikana. (MMM 2024.)

LCIE:n ohjeistukset suurpetojen ja karhun kannanhoidosta

Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) laatimassa raportissa *Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores* (Linnell ym. 2008) kuvataan ohjeita suurpetojen kannanhoidosuunnitelmien laatimiselle ja taustatietoja sekä -keskustelua

aiheesta. Large Carnivore Initiative for Europe on IUCN:n (International Union for the Conservation of Nature, Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto) virallinen erityisasiantuntijaryhmä (Species Survival Commission). Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto on kansalaisjärjestöjen ja valtiojäsenten muodostama verkosto, ja Suomi on yksi sen jäsenistä. Suurpetojen kannanhoitosuunnitelmia käsittelevän raportin (2008) yhtenä tavoitteena on kuvata teknisiä vaatimuksia kannanhoitosuunnitelmien kehittämiseksi niin, että tarkastelu tapahtuisi populaatiotasolla. Kehittämisessä tulisi ottaa huomioon suurpetojen biologia ja esimerkiksi kantojen levittäytyminen yli valtion rajojen. Euroopan komission DG Environment on todennut vuonna 2008, että LCIE:n ohjeistukset (Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores) edustavat parasta käytäntöä suurpetokantojen hoidolle ja että niitä suositellaan jäsenvaltioiden viranomaisille. LCIE on julkaissut suurpetoihin liittyen muitakin raportteja ja suosituksia.

LCIE:n raportissa tuodaan esille muun muassa suurpetojen hoitosuunnitelmien tärkeys sekä mahdollisia suurpetoihin liittyviä konflikteja helpottavien toimenpiteiden (kuten vahinkojen ennaltaehkäisy) merkitys. Raportissa todetaan, että tietyissä olosuhteissa suurpetojen suojelussa voi olla kuitenkin yhteensopivaa ja jopa toivottavaa yleisen hyväksynnän saamiseksi poistaa valikoiden yksilöitä tai rajoittaa niiden määrää / jakautumista tietyssä määrin kannanhoidollisten toimenpiteiden kautta.

Edelleen todetaan, että suojelun näkökulmasta ei ole periaatteellista syytä, miksi suurpetokannat eivät voisi kestää jonkinasteista metsästystä (engl. lethal control) tai etteikö niiden kantoja voisi hallita samaan tapaan kuin esimerkiksi hirvieläimiä, jos metsästys on hyvin hallintoitua. Toimiva kannanhallinta edellyttää tehokasta kannanarviointia, sopivien verotusmäärien ja metsästysaikojen asettamista sekä näiden säännösten varovaista toimeenpanoa, jotta metsästys voi olla potentiaalisesti kestävä.

Raportissa todetaan, että luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohtaa voitaisiin käyttää joidenkin eläinten varovaiseen kannanhoidolliseen metsästykseen (engl. carefully regulated harvest of some animals). Raportissa viitataan Ozolinsin 2017 julkaisemaan raporttiin ja mainitaan, että Latviassa metsästäjien harjoittamaa ilveksen metsästystä on perusteltu kyseisellä perusteella. Esimerkkiä on pidetty onnistuneena osoituksena hyvin perustellusta poikkeuksesta 12 artiklan työryhmässä (working group).

Raportin (2008) liitteinä on LCIE:n politiikkasuosituksia (policy support statement). Liitteen ensimmäisessä kohdassa käsitellään suurpetojen metsästystä ja kantojen niin sanottua tappavaa kontrollointia (lethal control).

Karhun kannanhoidollisen metsästyksen hyödyiksi Suomen olosuhteissa on raportin pohjalta tunnistettu ainakin seuraavia:

- Kannanhoidollinen metsästys (management) auttaa ylläpitämään karhujen arkuutta, mikä vähentää mahdollisia konflikteja.

- Kannanhoidollinen metsästys lisää karhun läsnäolosta seuraavaa sietokykyä metsästäjien keskuudessa, kun he voivat pitää karhua arvostettuna riistaeläimenä enemmän kuin kilpailijana.
- Kannanhoidollinen metsästys lisää vaikutusmahdollisuuksia paikallisten ihmisten keskuudessa, joiden on elettävä samoilla alueilla kuin karhut.
- Kannanhoidollinen metsästys säilyttää karhujen tiheyden sillä tasolla, että vahingot tuotantoeläimille ja luonnonvaraiselle riistalle pysyvät hyväksyttävänä.
- Paikalliset ihmiset kokevat myös olevansa mukana lajin hallintaprosessissa.
- Metsästyksen mahdollistavan populaation saavuttaminen on vertailuarvo suojelun onnistumisesta ja osoittaa myös karhun hoitosuunnitelman joustavuuden eri sidosryhmille.

Kannanhoidollisella metsästyksellä voidaan tavoitella useita edellä mainittuja hyötyjä ottamalla ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät huomioon kannanhoidollisen metsästyksen tavoitteen asettelussa. Näkökulmat ovat riippuvaisia toisistaan ja siksi niiden vaikutuksia tulee myös tarkastella kokonaisuutena.

LCIE:n vuonna 2008 laatimaa dokumenttia (Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores) edelsivät Euroopan tasoiset suurpetolajikohtaiset toimenpidesuunnitelmat. Euroopan neuvoston ja LCIE:n vuonna 2000 julkaisemassa tutkijoiden laatimassa *Euroopan karhujen suojelun toimenpidesuunnitelmassa* (Action Plan for the conservation of the Brown Bear (*Ursus arctos*) in Europe) todetaan, että säännelty metsästys (regulated hunting), ei ole ongelmallista elinvoimaiselle karhukannalle, jos karhukannan kokoa ja demografiaa seurataan. Karhun laillinen metsästys voi myös lisätä karhujen hyväksyttävyyttä ja siten helpottaa elinvoimaisen karhukannan suojelua. Dokumentissa annetaan myös suosituksia karhukannan hoitoon liittyen ja kannustetaan kansallisen karhukannan hoitosuunnitelman laadintaan sekä tuodaan esille niitä asioita, mitä suunnitelmassa olisi hyvä kattaa. Suunnitelman mukaan metsästys voitaisiin sallia ainoastaan kannoissa, joiden on selvitetty olevan elinvoimaisia ja missä kannanhoitosuunnitelmin asetetaan tavoitteet metsästykselle. Edelleen tulee ottaa huomioon kansainvälinen oikeus ja luontodirektiivi. Metsästyksellä mahdollistetaan karhukannan kasvun säätely ja myös kannan vakiinnuttaminen. (Swenson ym. 2000.)

Bernin yleissopimuksen pysyvä komitea on vuonna 1999 antamassaan suosituksessaan (Recommendation No. 74 (1999) todennut, että suurpedoille laadittuja toimintasuunnitelmia (kuten karhulle laadittu toimenpidesuunnitelma) pidetään ohjeina kansallisille viranomaisille. Lisäksi pysyvä komitea suosittelee yleissopimuksen sopimuspuolia harkitsemaan niiden huomioimista tai toimeenpanoa kansallisten hoitosuunnitelmien laadinnassa.

Tieto karhukannasta metsästyksen pohjana

Karhun kannanhoidollisen metsästyksen enimmäismäärä pohjautuu ajantasaisiin tieteellisiin selvityksiin ja populaatiomallin laskelmiin. Luonnonvarakeskuksen laatima populaatiomalli tuottaa nimenomaan ennusteen karhukannan kehityksestä havaitun

kannankehityksen ja verotusmäärien perusteella. Metsästyksen säätelyn keskeisimmät lähtökohdat ovat karhukannan suuruus ja kehitys. Luonnonvarakeskus tuottaa mahdollisimman ajantasaista tietoa karhukannasta metsästyksen säätelyä koskevan päätöksenteon pohjaksi, jonka pohjalta maa- ja metsätalousministeriö laatii asetuksen karhun metsästyksestä. Ministeriö voi asetuksella rajoittaa kannanhoidollisten poikkeuslupien määrää kannanhoitoalueittain. Suomen riistakeskus suunnittelee mahdollisen metsästyksen tarkemman alueellisen kohdentamisen sekä mitoituksen varmistaen vielä alueellisen karhukannan elinvoimaisuuden ja myöntää poikkeusluvut hakemusten perusteella osana julkisia hallintotehtäviä.

Suomen riistakeskukseen perustettu direktiiviverotustiimi tukee karhun metsästyksen säätelyn suunnittelua. Tiimiin on koottu osaaminen ja paras käytettävissä oleva tieto karhukannan verotuksesta ja sen työssä pyritään hyödyntämään myös alueellisten riistaneuvostojen antamia näkemyksiä alueellisista karhutilanteista.

Karhuun liittyvät arvot suomalaisessa yhteiskunnassa koostuvat sekä karhusta arvostettuna eläimenä osana suomalaista luontoa että karhun arvosta riistaeläimenä. Karhulla on merkitystä myös saalistajana ja se vaikuttaa eri eläinlajien kantoihin joko suoraan tai välillisesti. Lajin saalistusvaikutus hirvieläimiin otetaan huomioon karhun metsästysmäärien suunnittelussa.

Alueellisten riistaneuvostojen kautta pyritään lisäämään laadukkaaseen riistatietoon pohjautuvaa rakentavaa keskustelua karhun kannanhoidosta. Keskustelun tuloksena muodostunut näkemys alueellisesta karhukannan hoidon onnistumisesta jalkautetaan kentälle oikea-aikaisella tiedottamisella.

Tarkemmat perustelut karhun kannanhoidolliselle metsästykselle kuvataan maa- ja metsätalousministeriön asetuksen taustamuistiossa sekä Suomen riistakeskuksen poikkeuslupapäätöksissä. Ennakkoratkaisua koskevassa tuomiossa (C-674/17) on todettu kohdissa 71–74, että poikkeusluvalla myönnettävä pyyntimäärä riippuu kussakin tapauksessa lajin populaation koosta, sen suojelun tasosta ja biologisista ominaispiirteistä. Kannanhoitosuunnitelmalla ja maa- ja metsätalousministeriön vuosittain asetuksella vahvistettavalla metsästettäväksi sallittujen yksilöiden enimmäismäärällä voidaan taata se, että yksittäisten poikkeuslupien vuosittainen yhteisvaikutus ei haittaa lajin kannan suotuisan suojelun tason säilyttämistä kannan luontaisella levinneisyysalueella.

Karhun ihmisarkuuden ylläpito

Karhun kannanhoidollisella metsästyksellä pyritään muun muassa karhun ihmisarkuuden ylläpitoon. Karhukannan ihmisarkuuden ylläpitäminen perustuu siihen, että osaa kannasta metsästetään säännöllisesti vuosittain. Karhunmetsästys vaikuttaa välillisesti yhtenäisellä levinneisyysalueella, jolla on myös alueellisia tihentymiä, useampaan yksilöön, vaikeivat kaikki karhuyksilöt suoraan olisikaan metsästyksen kohteena tai päätyisi saaliiksi. Yksittäisten vahinkoa tai turvallisuushukkaa aiheuttavien karhujen poistamisella ei voida muun muassa ylläpitää karhujen ihmisarkuutta, rajoittaa karhukannan kasvua (n. 16 % vuodessa) tai vähentää karhukannan tiheyttä.

Karhu väistää ihmistä yleensä niin, ettei tule huomatuksi. Sen saattaa tavata liikkumassa keskellä päivääkin, mutta yleensä karhut liikkuvat yöaikaan ja hämärässä (Suomen riistakeskus, 2021.) Suomessa ja Skandinaviassa karhut tutkimuksen (Moen ym. 2019) mukaan pyrkivät pääsääntöisesti välttelemään ihmistä ja eivät ole normaalisti aggressiivisia kohtaamisissa (ks. myös vastaavia tutkimuksia Ordiz ym. 2013 ja Moen ym. 2012). Tämä tukee johtopäätöstä, että karhukannan hoidossa on tältä osin onnistuttu Suomessa.

GPS-pannoitettujen karhujen käyttäytymistä suhteessa ihmisten lähestymisyrityksiin on analysoitu vuosien 2004–2012 välillä Ruotsissa ja Suomessa tehtyjen tutkimuskokeiden pohjalta. Suomessa elävät karhut elivät alueilla, joilla on tiheämmin ihmisiä kuin Ruotsissa. (Moen ym. 2019.) Suomessa ja Ruotsissa tehdyissä karhujen lähestymiskokeissa saatiin vastaavia tuloksia kuin aiemmin eli että karhut välttelevät ihmisiä (Moen ym. 2019, ks. myös Ordiz ym. 2019). Tätä karhujen käyttäytymisessä näkyvää yleistä piirrettä voi osaltaan selittää esimerkiksi se, että Ruotsissa ja Suomessa metsästetään säännöllisesti karhuja ja verotusmäärät ovat samanlaista suurusluokkaa. Karhukantojen historiassa on myös samankaltaisuutta siinä suhteessa, että Suomessa ja Skandinaviassa karhukannat laskivat voimakkaasti 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa. (Moen ym. 2019, Schneider ym. 2023., ks. aiheesta myös Swenson 1999 ja Majić Skrbinišek & Krofel, 2015). Ihmisten asuttamilla alueilla (ts. human-dominated landscapes) eläville suurpedoille tyypillisenä käyttäytymisenä pidetään myös arkuutta (Moen ym. 2019).

Ruskeakarhujen ihmisiin kohdistamia hyökkäyksiä on tarkasteltu maailmanlaajuisesti Nature Research Reports -sarjassa 2019 julkaistussa artikkelissa. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna hyökkäykset olivat todennäköisempiä alueilla, missä oli tiheä karhukanta ja matalammat ihmisasutuksen tiheydet. (Bombieri ym. 2019.) Lisää aiheesta luvussa 2.3.3.

Suomen metsästyslainsäädännön mukaan karhunaaras, jota saman vuoden pentu seuraa on rauhoitettu. Merkittävä osa karhukannasta ei siis ole ollut suoraan metsästyksen kohteena. Metsästystapahtumasta on kuitenkin välillisesti kohdistunut tällekin osalle kantaa säännöllisesti ihmisten aiheuttamaa painetta. Esimerkiksi naaraskarhut ovat opettaneet pennuilleen ihmisten väistämistä. Karhun metsästyksen saaliista merkittävä osa on ollut nuoria uroksia, joiden luontainen kyky väistää ihmisiä ei ole yhtä hyvä kuin aikuisilla karhuilla. Tämäkin osaltaan vaikutti koko karhukannassa siihen, että karhukanta Suomessa ei ole aiheuttanut merkittäviä vaaratilanteita, vaikka kanta on ollut trendinomaisessa kasvussa koko 2000-luvun. Ruotsissa tehdyn tutkimuksen (2024) mukaan pennullisten karhunaaraiden liikkumisnopeus kasvoi karhunmetsästyksen käynnistymisen ensimmäisinä tunteina alueilla, mitkä olivat lähellä teitä. Pennulliset karhunaaraat eivät ole Ruotsissa metsästyksen kohteena. Pennullisten karhunaaraiden liikkumisnopeus kasvoi yleisesti karhun metsästyskauden aikana. Tutkimuksen tulokset antavat ymmärtää, että pennullisten karhunaaraiden lisääntynyt liikkuminen laillisen karhun metsästyksen aikaan ilmentää todennäköisesti saalistamista välttelevää käyttäytymistä (englanniksi anti-predator response), koska sitä esiintyi lähempänä teitä, missä suurin osa karhun kuolemista tapahtui tutkimusalueella. (Brown ym. 2024.) Pennullisten karhunaaraiden lisäksi nuoret karhut (englanniksi subadults) liikkuvat todennäköisimmin lähellä ihmisaktiviteetteja välttääkseen

uroskarhuja ja muita saalistajia tai etsiessään ihmisperäistä ruokaa, mikä voi myös lisätä todennäköisyyttä, että ihmiset kohtaavat niitä (Bombieri ym. 2019.)

Karhujen tottumista ihmisiin ja käyttäytymisen muutosta voi kuitenkin tapahtua. Esimerkiksi Pohjois-Amerikassa on tietyillä alueilla havaittu karhujen tottumista ihmisiin, mistä on myös seurannut ongelmia. On mahdollista, että tottumista tapahtuu esimerkiksi tilanteissa, joissa on tihentyneitä ruokalähteitä (clumped food sources) ja ei-aggressiivista ihmisten läsnäoloa. (Ordiz ym. 2019.) Karhujen aiheuttamien konfliktitilanteiden mahdollisia syitä ja muita toimenpiteitä niiden ehkäisyyn ja niihin reagoimiseen on käsitelty hoitosuunnitelman luvuissa 2.3.1., 2.3.3. ja 2.3.4. Luvussa 2.3.3. kohdassa ”Karhujen kohtaaminen ja karhujen ihmisiin kohdistamat hyökkäykset” tarkastellaan lyhyesti tilanteita, missä karhuja tyypillisesti havaitaan ja tilanteita, missä karhut ovat käyttäytyneet aggressiivisesti ihmisiä kohtaan. Suomessa karhujen kaupalliset ruokintapaikat voivat lisätä riskiä ihmistä aristamattomista karhuista, mutta tällaista yhteyttä ei ainakaan aiemmin ole ollut havaittavissa (Kojola & Heikkinen 2012). Metsästyksen vaikutusta karhuihin Skandinaviassa on myös tutkittu. Karhujen on esimerkiksi havaittu muuttaneen niiden liikkumistaan metsästyskauden myötä (Ordiz ym. 2012).

Jos karhua ei metsästetä kannanhoidollisesti, niin se johtaa todennäköisesti karhukannan runsastumiseen. Esimerkiksi poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa metsästäjättömyys johtaisi todennäköisesti nykyisellä karhukannan kasvulla Suomen karhukannan kaksinkertaistumiseen. Karhukannan kasvu sekä se, että karhukanta ei ole metsästyksen kohteena tulee lisäämään niiden tapauksen määrää, jossa poliisi joutuu toimimaan ja joko karkottamaan tai tappamaan karhun. Metsästys auttaa säilyttämään karhujen tiheyden sellaisella tasolla, että haitat ja vahingot ihmistoiminnoille, tuotantoeläimille ja luonnonvaraiselle riistalle pysyvät hyväksyttävänä. Riistahallinto on myös suositellut metsästyksen kohdentamista sellaisiin yksilöihin, jotka liikkuvat lähellä ihmisasutusta ja tällä pyritään juuri karhukannan ihmisarkuuden ylläpitoon.

Karhutiheyden kasvaessa karhut levittäytyvät ja käyttävät yhä enemmän myös ihmistoimintoja lähellä olevia alueita. Tämä osaltaan lisää karhujen ja ihmisten kohtaamisia. Tyypillisesti karhu pakenee yllättävässä kohtaamisessa, mutta vakavimmillaan esimerkiksi pentueellinen emo voi puolustautua hyökkäyksellä.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että kun tarkastellaan koko Suomen karhukannan kehitystä ja karhuista tehtyjen pihahavaintojen sekä poliisin antamien karkotus- ja lopetustehtävien määrää, niin määrät vaikuttavat seuraavan toisiaan. Karhukanta oli Luonnonvarakeskuksen arvioiden mukaan suurimmillaan vuonna 2020. Kannanhoidollista metsästystä lisättiin, ja vuosina 2020 ja 2021 metsästettiin tavanomaista suurempia määriä karhuja. Tämän seurauksena karhukannan kasvu taittui ja karhujen kokonaisyksilömäärä pienentyi (Heikkinen ym. 2021 ja 2022). Vuosina 2020–2021 poliisin tekemien virka-apupyynnöiden määrät riistanhoitoyhdistyksille olivat suurempia kuin karhukannan pienentyessä vuosina 2022–2023. Vuonna 2024 tehtävien määrä jälleen nousi. (Ks. liite, kaavio 1.) Luke arvioi maaliskuussa 2024 julkaistussa karhukanta-arviossa, että karhukanta oli vahvistunut edelliseen vuoteen verrattuna. Myös petoyhdyshenkilöiden tallentamien havaintojen

perusteella karhujen vierailut pihapiireissä olivat suurimmillaan vuonna 2020 (yhteensä 1121 pihahavaintoa). Vuosina 2022 ja 2023 pihahavaintomäärät olivat selvästi pienempiä (511 ja 497 pihahavaintoa). Vuonna 2024 kirjattiin 880 karhun tekemää pihavierailua.

Karhujen mahdollisia vierailuja pihapiirissä voi ennaltaehkäistä poistamalla niitä mahdollisesti houkutteleva ravinto. Karhulla on erinomainen hajuaisti, jonka avulla se löytää ravintokohteita tehokkaasti. (Ks. Lisää luvusta 2.3.3.)

On lisäksi huomattava, että luonnonolosuhteet kuten karhujen ravintotilanne voivat nopeastikin vaikuttaa karhujen käyttäytymiseen. Karhukannan hoidossa on esimerkiksi huomioitava se, että luonnonmarjasadolla on suuri vaikutus karhun ravinnonhankintaan ja käyttäytymiseen. Karhu ei mene huonokuntoisena talvipesään, vaan se hankkii tarvittavan vararavinnon sieltä mistä saa. Kun ravinnosta on puutetta, karhun ihmistä kohtaan kokema pelko jää toissijaiseksi ja karhu ei välitä ihmisen läsnäolosta. Vuonna 2010 Pohjois-Karjalassa luonnonmarjasato oli normaalia heikompi. Karhuille tämä tarkoitti sitä, että talvehtimiskuntoon päästäkseen niiden oli etsittävä muuta ravintoa. Viljat olivat kypsyneet normaalisti ja karhut käyttivät niitä kattavasti ravinnonhankinnassaan. Viljapellot ovat Pohjois-Karjalan kylämaisemissa usein lähellä asuinrakennuksia. Karhut tulivat pelloilla ruokaillessaan lähelle asutusta ja niitä nähtiin paljon. Myös omenapuiden sato oli onnistunut. Omenapuut ovat lähes poikkeuksetta aivan talojen pihapiirissä. Tästä aiheutui paljon ongelmia, kun karhut tulivat pihoille hakemaan ravintoa omenapuista. Myös pihamaiden herukkapensaat kiinnostivat karhuja, kun metsissä ei ollut marjoja. Kuvaavaa ruuan puutteelle oli se, että karhut kävivät etsimässä viljan jyviä mullan seasta puidulta ja jo kevytmuokatuilta pelloilta. Syksyn tankkausvaiheessa karhut liikkuvat ravinnonhaussa myös päiväsaikaan, kun ihmisiäkin on liikkeellä. Tämä tilanne johti Pohjois-Karjalassa riistanhoitoyhdistysten suurriistavirka-apu toimijoille syksyn aikana noin 150 poliisin antamaan virka-apupyyntöön. (Suomen riistakeskus.)

Jos karhuhavaintoja tehdään esimerkiksi lähellä asutusta tai taajamia, toimitaan silloin soveltuvien osien susikannan hoitosuunnitelmassa (2019) kuvatun 4-portaisen taulukon linjausten mukaan. Taulukossa kuvataan toimintakynnykset poliisille ja Suomen riistakeskukselle tilanteissa, joissa suden käyttäytyminen aiheuttaa vaaraa tai uhkaa. (Poliisihallitus, 2022). (Ks. aiheesta lisää luku 2.3.4.). Kannanhoidollinen metsästys ei siis sovellu esimerkiksi akuutteihin karhuun liittyviin uhkaa aiheuttaviin tilanteisiin vaan tällöin sovelletaan yleensä poliisilain (872/2011) 2 luvun 16 § pykälää.

Karhun kannanhoidollisen metsästyksen järjestäminen ja pyynnin valikoivuus

Karhunmetsästys on arvostettu metsästysmuoto Suomessa ja saaliina karhua arvostetaan ja kunnioitetaan. Karhunmetsästyksellä on myös pitkät perinteet.

Metsästyslain 30 §:n mukaan karhun poikkeusluvan saajan on nimettävä metsästyksen johtaja ja tarvittava määrä varajohtajia. Metsästyksenjohtajan ja varajohtajien nimeäminen tavoittaa kattavasti karhun metsästystä ohjaavat henkilöt. Oma riista -palvelun viestintätoimintojen avulla on mahdollista tavoittaa luvansaajien ja metsästyksen johtajien

alaisuudessa toimivat karhunmetsästäjien ryhmät ja jakaa pyynnin valikoivuuteen ja eettisyyteen liittyvää tietoa reaaliaikaisesti.

Metsästysasetuksen 23 §:n mukaan karhun, suden, ahman ja ilveksen metsästyksen johtajan tulee:

1. suunnitella käytännön metsästystapahtumat;
2. antaa metsästykseseen osallistuville tarvittavat määräykset metsästyksestä ja siinä noudatettavista turvallisuustoimenpiteistä;
3. huolehtia, että poikkeusluvan ehtoja ja metsästystä koskevia säännöksiä noudatetaan.

Seuruemetsästyksessä on joko metsästyksen johtajan tai varajohtajan oltava läsnä. Metsästyksen johtajan tai varajohtajan ei kuitenkaan ole oltava läsnä, jos metsästys tapahtuu vahtimalla. Seuruemetsästyksellä tarkoitetaan metsästystapahtumaa, jossa on läsnä useampi kuin yksi metsästäjä. Metsästyksenjohtajan tulee huolehtia, että eettiset periaatteet metsästyksessä otetaan huomioon karhun metsästyksessä myös koirien käytön osalta. Metsästyksenjohtajien koulutuksessa ja ohjeistuksessa tulee varmistaa, että riittävät metsästyskoirien käytön edellytykset säilyvät eettisesti kestävässä karhun metsästyksen toteuttamisessa. Tarvittaessa asia huomioidaan lainsäädännöllä.

Karhunmetsästys on haasteellinen ja vaativa metsästysmuoto ja metsästyksessä tulee ottaa huomioon se, että karhu on loukkaantuneena vaarallinen. Karhunmetsästyksen koulutuksessa tulee ottaa huomioon turvallisuuteen ja riskien huomioimiseen liittyvät seikat.

Karhukannan hoidon kannalta on tärkeää, että pyynti kohdistuisi mahdollisimman paljon potentiaalisesti ongelmia aiheuttaviin karhuihin tai karhuihin, jotka vierailevat lähellä asutusta. Tällaisia ovat esimerkiksi asutuksen tuntumassa vierailevat ja ihmistä pelkäämättömät sekä taloudellisia vahinkoja aiheuttavat erityisesti nuoret karhu-urokset, joita kuitenkin ei pystytä yksilöimään johtuen karhukannan tiheydestä.

2.2.3. Monilajinen kannanhoito

Toimenpiteet:

Luonnonvarakeskus tuottaa tietoa monilajisen kannanhoidon perustaksi, erityisesti koskien suurpetojen ja sorkkaeläinten välistä sekä lajiryhmien sisäistä vuorovaikutusta sekä muista kantoihin merkittävästi vaikuttavista tekijöistä.

Luonnonvarakeskus tuottaa tietoa tiheän karhukannan vaikutuksesta sorkkaeläinkantoihin ja erityisesti vaikutuksesta metsäpeuran vasatuottoon.

Suurpetojen, erityisesti karhun ja ilveksen, poikkeuslupien kohdentamisessa otetaan huomioon Suomen metsäpeurakannan tila erityisesti metsäpeuran esiintymisalueilla, joissa on myös susilauma.

Monilajinen kannanhoito tarkoittaa kannanhoidtoa, missä otetaan huomioon lajien – tässä tapauksessa suurpetojen ja niiden saaliseläinten - keskinäiset riippuvuus ja vuorovaikutussuhteet. Riippuvuussuhteet näkyvät esimerkiksi siinä, että luonnossa petoeläimet ovat riippuvaisia niiden saaliseläimistä ja tämä taas ilmenee niin petolajin vaikutuksena saalislajeihin kuin toisinpäin. (Ks. Aiheesta esimerkiksi Riistan vuoksi, 3.4.2023.)

Kysymys siitä, mitä monilajisessa kannanhoidossa otetaan huomioon, on moniulotteinen ja tärkeä. Huomioitavia seikkoja voivat olla myös alueelliset erot esimerkiksi maisemassa ja lajistossa sekä sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyysliittymään liittyvät kysymykset. Kannanhoito on myös riistapolitiikkaa, missä yhteen sovitetaan erilaisia arvoja ja tavoitteita.

Karhut käyttävät ravintonaan hirvieläimiä ja niiden saalistus kohdistuu erityisesti vasoihin. Nykyisessä karhujen esiintymisessä ja runsaudessa Suomessa, karhujen hirviin ja metsäpeuroihin kohdistama saalistus voi alueellisesti tai paikallisesti olla sitä suuruusluokkaa, että se on huomioitava näiden riistaeläinkantojen hoidossa. Peto-saalisuhteet ovat kuitenkin hyvin monimutkaisia jo pelkästään siitä syystä, että yleensä alueella on sekä useita saalistavia suurpetolajeja että monia näille saaliiksi soveltuvia sorkkaeläinlajeja. Tutkimustietoa karhun vaikutuksesta hirvikantaan on ollut saatavilla Suomesta niukasti. Ruotsista saatua tutkittua tietoa on käytetty soveltaen Itä-Suomen olosuhteisiin. On arvioitu, että karhun tappamien hirvien määrä on hieman pienempi kuin Ruotsissa johtuen Itä-Suomen alhaisemmasta hirvitiheydestä.

Hirvikannan hoidossa on huomioitu suurpetojen vaikutusta laajemmin viime vuosina (ks. esimerkiksi Hirvikannan hoitosuunnitelma 2014). Luonnonvarakeskuksen hirvikannan arviointiin käytettävässä mallissa ja siihen perustuvissa erotussuosituksissa on nykyisin huomioitu myös suurpetojen vaikutusta hirvikantaan hirvitalousaluekohtaisesti. Kuitenkin useilla itärajan tuntumassa olevilla alueilla on hirviverotuksen suunnittelussa epäonnistuttu, koska hirvikanta on saattanut laskea niin alhaiselle tasolle, että hirven pyynnistä on pidetty välivuotia tai hirven pyyntilupien määrä alueilla on ollut hyvin pieni (lisää aiheesta luvussa 2.1., alaluku itäinen kannanhoitoalue). Tämän kaltaisten tilanteiden syntymistä tulisi välttää. Jos hirvikanta on alhainen, voi myös suurpetoja kohtaan tunnettu hyväksyttävyyden laskea. Ruotsista on esimerkkejä, joissa karhujen laiton tappamista esiintyy juuri niillä alueilla, joissa karhut ovat saalistaneet paljon hirven vasoja.

Itäraja ja sen lähialueet poikkeavat muusta Suomesta siten, että siellä suurpetojen, kuten karhun, ekologiset vaikutukset ovat todennäköisesti muuta maata suuremmat. Suurpetojen kannat ovat kehittyneet vakaiksi ja runsaiksi sekä itärajan tuntumassa että Venäjän puoleisissa laajoissa erämaissa. Lisäksi Kainuussa, Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Pohjanmaan pohjoisosissa suurpetojen haaskaruokinta itärajan läheisyydessä on suosittua. Suurpetojen lisäruokinnan pitkäaikaisia ekologisia vaikutuksia ei tunneta.

Metsäpeura ja suurpedot

Aikuiset metsäpeurat ja vasat ovat kaikkien suurpetojen tavanomaista saalista (Pöllänen ym. 2023). Metsäpeuran Kainuun osakanta taantui 2000-luvun alusta lähtien alle puoleen huippuvuosista niin että vuosina 2015–2023 talvehtivan kannan koko vaihteli 700–900 yksilön välillä ja sen levinneisyysalue myös supistui. Muutaman viime vuoden ajan kanta on ollut hienoisessa kasvussa. Sen sijaan Suomenselän osakannan tila on ollut runsastuva, ja kanta on levittäytynyt uusille kesälaitumille Suomenselkää pitkin kohti pohjoista. Viimeisimmän Luken arvion mukaan Suomenselän talvehtimisalueella Etelä-Pohjanmaalla oli noin 2 000 peuraa (Luke 2024a).

Kainuun kannan lasku on nykyisin hillitympää kuin pahimpina vuosina, mutta kanta on silti vaarassa hävitä muutamassa vuosikymmenessä, jos taantumisen jatkuu kuten aikaisemmin (Paasivaara 2022). Kainuussa metsäpeuran vasatuotto on heikentynyt yhtä matkaa kannan laskun kanssa ja vasallisten naaraiden osuus on nykyisin syksyn laumalaskennoissa huomattavasti vähäisempi kuin vielä vuosituhaten vaihteessa (Luonnonvarakeskus julkaisematon aineisto). Viimeisimmässä vasa- ja vasojen syyslaskennassa (Luke, 2024b) vasatuotto oli Kainuussa laskentahistorian heikoin.

Vasatuoton lasku ei todennäköisesti johdu metsäpeuravaatimien huonosta tiinehtyvyydestä tai vasonnasta, koska tutkimuspannoilla merkityt vaatimet vasovat Kainuussa normaalisti. Keskimäärin noin 85 % vaatimista tuottaa vuosittain vasan (Luonnonvarakeskus, julkaisematon panta-aineisto 2004–2022). Kesän aikana vasat pääsääntöisesti häviävät nopeasti jälkiä jättämättä, joten tarkan kuolinsyyn selvittäminen on vaikeaa (ks. Kumpula 2022). Vasaseurannoissa on saatu havaintoja ja viitteitä siitä, että vasakatoa aiheuttavat nimenomaan suurpedot (Kojola ym. 2021), joista karhun osuus on merkittävin Kainuussa (Kumpula 2022). Sen sijaan sairauksiin kuolleita pantapeurojen vasa- ja vasojen on löydetty tähän mennessä vain hyvin vähän (Kumpula 2022). Lisäksi pantapeurojen vasa- ja vasojen kuolleisuus on havaittu olevan itäisessä Kainuussa suurempaa kuin läntisessä Kainuussa (Kumpula 2022). Rajan tuntuman suurempi kuolleisuus selittää osaltaan myös itäisen Kuhmon kannan romahdusta. Myös metsäpeuralle tärkeillä suojelualueilla itärajan tuntumassa tavataan metsäpeuraa vähemmän kuin noin 20 vuotta sitten. Karhu saalistaa myös aikuisia metsäpeuroja, mutta karhun osuus aikuisten pantapeurojen kuolleisuudesta on huomattavasti pienempi kuin suden osuus (Pöllänen ym. 2023). Suurpetojen ja erityisesti karhujen ravinnonkäyttöä tulisi tutkia tarkemmin metsäpeura-alueilla.

Myös Venäjän Karjalan metsäpeurakanta on voimakkaasti taantunut parin viime vuosikymmenen aikana ja se on Kainuun kannan tavoin vaarassa hävitä muutamassa vuosikymmenessä (Paasivaara 2016). Venäjän Karjalan peurakannan taantumisen pääasiallisena syynä pidetään laitonta tappamista (Panchenko 2010 ja Danilov ym. 2014). Venäjän Karjalan taantuvasta metsäpeurakannasta ei siis saada Kainuuseen korvaavaa kanta- tai vasakantoa, jos Kainuun kanta häviää.

Metsäpeurakannan kehitystä seurataan Luonnonvarakeskuksen toimesta. MetsäpeuraLIFE-hankkeen (2016–2023) yhteydessä toteutettiin lajin palautus- ja täydennysistutuksia Etelä-Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Satakunnan rajaseuduille, sekä läntiseen Keski-Suomeen. On kuitenkin huomioitava, että elinkykyisen metsäpeurakannan

syntyminen kokonaan uusille alueille saattaa kestää kymmeniä vuosia. Tämä vaatii myös paikallisesti suurpetokantojen säätelyä metsästyksellä ja myös tehostettua suurpetojen ja hirvieläinten seurantaa ja tutkimusta.

Metsäpeurojen ydinalueet ovat pinta-alallisesti suppeita erityisesti Kainuussa. Sen sijaan Suomenselällä metsäpeura levittäytyy kesäisin suhteellisen laajalle alueelle, joka ulottuu nykyisin Ähtärin tasalta Keski-Suomeen, Pohjois-Savon länsireunoille, Pohjanmaan rannikkoalueille ja Pohjois-Pohjanmaalle poronhoitoalueelle asti. Suomenselän istutuspopulaation levittäytyminen hiljalleen jatkunee, jos sopivia suoerämaita on tarjolla. Metsäpeuroilla on molemmissa osakannoissa nykyään selkeästi erilliset talvi- ja kesälaitumet, jotka ovat metsäpeurojen pannoitusten, lentolaskentojen ja muiden havaintojen myötä hyvin selvillä. Toisaalta kesä- ja talvilaitumet näyttävät olevan jatkuvassa muutoksessa. Jotta Kainuun kannan taantuma saataisiin pysäytettyä, tulisi siellä pyrkiä nostamaan metsäpeurojen vasatuottoa ja vähentämään aikuisten kuolleisuutta. Siten metsäpeurojen kesälaidunalueilla ja niiden tuntumassa on pystyttävä rajoittamaan karhujen ja muiden metsästettävien suurpetojen lukumääriä. Lisäksi nykyiset Kainuun metsäpeuran vasomisen ydinalueet sijaitsevat lähellä poronhoitoaluetta, joten karhujen lukumäärän rajoittamisella todennäköisesti vähennetään myös eteläisimpien paliskuntien porovahinkojen määriä. Metsäpeurojen nykyisten vasonta-alueiden sijoittuminen vasten poronhoitoalueen eteläraja korostaa metsäpeuran rotupuhtaustyön merkitystä. Kainuun metsäpeurojen kesälaidunalueiden pienten pinta-alojen vuoksi karhujen lukumäärän rajoittamisella näillä alueilla ei ole suurta vaikutusta koko Suomen karhukannan hoitoon.

Hirvieläinten ja suurpetojen yhtäaikainen esiintyminen samoilla alueilla on tasapainoilua hirvieläin- ja suurpetokantojen säätelyn välillä. Runsaammin esiintyvien hirvieläinkantojen säätely yhdessä suurpetojen säätelyn kanssa ratkaisee harvinaisten lajien, kuten metsäpeuran, esiintymisen tai kannankehityksen (Wittmer ym. 2013.). Suurpedot, erityisesti susi ja karhu, käyttävät ravintonaan niitä hirvieläimiä, joita on runsaimmin saatavilla ja joista ravintohyöty on suurin. Suomessa karhujen ja susien pääasiallinen hirvieläimistä saatava liharavinto koostuu hirvestä ja eteläosissa maata todennäköisesti myös valkohäntäpeuroista. Jos hirvi- tai valkohäntäpeurakanta laskee jostain syystä alhaiseksi, suurpetokantaa tulisi myös säädellä vastaamaan sen pääasiallisen ravintokohteen määräämä tasoa. Muutoin on riski, että harvinainen saalislaji häviää, kun suurpedot käyttävät vaihtoehtoista saalista, joka ei kestä kasvanutta petopainetta. Riski harvinaisen lajin häviämislle on aina olemassa, vaikka pääasiallisen saaliseläimen kannat olisivat korkeat (näennäiskilpailusta ks. esim. Wittmer ym. 2005 ja Wittmer ym. 2013). Metsäpeuralla on korkea häviämisen riski näennäiskilpailutilanteessa, koska se häviää lisääntymisnopeudessa hirvälle ja valkohäntäpeuralle. Metsäpeura tuottaa kaksoisvasoja hyvin harvoin.

Ekologista tutkimusta ja seurantaa tulisikin kohdentaa ja voimistaa erityisesti ongelmajärjestelmien alueisiin ja sinne, missä karhukannan ekologiset vaikutukset ovat mahdollisesti suuret, kuten metsäpeuran ydinalueilla. Nykyiset metsäpeuran esiintymisalueet ovat tutkimuksellisesti erityisiä alueita, koska niillä on runsaampaa esiintyvää hirveä ja harvinaisempaa metsäpeuraa, mutta samalla myös kaikkia suurpetolajeja. Lisäksi

Kainuussa itärajan läheisyys ja suurpetojen lisäruokinta luo erityisolosuhteet tutkimukselle. Kaiken kaikkiaan suurpetojen ja niiden saaliseläinten välisten vuorovaikutusten tutkimusta ja seurantaa on syytä jatkaa ja laajentaa. Riistaeläinten hoidossa tulee ottaa huomioon koko peto–saalis-yhteisön näkökulma. Vain yhtä lajia, esimerkiksi karhua tai metsäpeuraa, tutkimalla ei saada tarpeeksi tietoa monilajisen hirvieläin-suurpeto-yhteisön kannanhoidon tarpeisiin – varsinkaan pitkällä tähtäimellä. Esimerkiksi Ruotsissa on todettu susien tappavan tiiviimpään tahtiin hirviä ilman karhun läsnäoloa verrattuna seutuihin, missä esiintyy myös karhuja (Tallian ym. 2017). Vuorovaikutussuhteiden luonteessa on todennäköisesti alue- ja yhteisökohtaisia piirteitä, minkä takia Suomessa kerättyä tutkimusaineistoa tulisi olla olennaisesti enemmän palvelemaan monilajisen dynamiikan huomioimista esimerkiksi karhukannan hoidossa. Monilajisia riistaeläinyhteisöjä kuvaavien mallinnustyökalujen kehittäminen ja käyttöönotto helpottaisi monimutkaisten vuorovaikutussuhteiden huomioimista niin suurpetojen kuin hirvieläinten kannanhoidossa. Suurpetojen ja hirvieläinten kannanhoidon yhteensovittamiseksi niiden vuorovaikutussuhteiden tunteminen niin ekologisesta, taloudellisesta kuin sosiaalisesta näkökulmasta olisi tärkeää.

2.2.4. Metsästyksenvalvonta

Toimenpiteet:

Poliisilaitoksiin nimetyt päällystötasoiset eräyhdyshenkilöt koordinoivat valvonnan suunnittelua ja toimeenpanoa poliisilaitoksensa alueella.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee metsästyksen valvontaa tehostaakseen valtioneuvoston asetuksen, jolla rajoitetaan suurpetojen houkuttelua haaskaa hyväksikäyttäen.

Karhuun kohdistuvat metsästysrikokset on tehty useimmiten laillisen pyynnin yhteydessä. Ravintohoukuttimen käyttöä pyynnin yhteydessä on esiintynyt säännöllisesti. Myös rauhoitettuja alle vuoden ikäisiä pentuja ja naaraita, joita tällainen pentu seuraa, on päätynyt kaadetuksi. Alle vuoden ikäisten pentujen ja pennullisten naaraiden ampuminen johtunee kuitenkin enemmän siitä, että metsästäjä ei ole ollut riittävän huolellinen ampumatilanteessa kuin siitä, että teko tehtäisiin tietoisesti. Asiaa tarkastellut tutkimus (2021) tuki ajatusta, että metsästäjien suurempi kokemus vähensi riskiä siihen, että rauhoitettu pentu pyydettiin tahattomasti. Koulutuksella voitaisiin todennäköisesti vaikuttaa siihen, että alle vuoden ikäinen pentu tunnistettaisiin paremmin ja siten edesauttaa sitä, ettei niitä päätyisi vahingossa ammutuksi. (Kojola ym. 2021.)

Tietoon tullutta karhujen luvaton tappamista esiintyy harvoin. Kiinnijäämisen riski tosin on pieni, joten laitonta tappamista voi käytännössä tapahtua enemmänkin. Kuitenkaan laittomalla tappamisella ei ainakaan karhukannan hoidon näkökulmasta ole samalla tavoin

merkitystä kuin on ollut suden kohdalla (katso esimerkiksi Suomen susikannan hoitosuunnitelma 2019).

Lait Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n sekä kalastuslain 99 ja 108 §:n muuttamisesta tulivat voimaan 1.1.2025. Muutokset tehostavat muun muassa metsästyksen valvontaa. Valvontaviranomaisilla on muutosten myötä aiempaa laajemmat oikeudet tarkastaa, että henkilön saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin lisättiin säännökset erätarkastajan käskyvallasta ja esitutinnan turvaamiseen liittyvistä toimivaltuuksista. Lisäksi erätarkastajaan kohdistuva niskoittelu säädettiin rangaistavaksi. Lakimuutosten tarkoituksena on ennalta estää rikollista toimintaa ja siten edistää metsästyksen lainmukaisuutta.

Metsästyslain 33 §:n mukaan karhun metsästyksessä ei saa käyttää haaskaa eikä ihmisen perustamaa ravintoon tai hajuun perustuvaa karhun houkutinta, karhua ei saa nurmipeltoa lukuun ottamatta ampua pellolta, jolta satoa ei ole korjattu ja karhua ei saa ajaa eikä ampua pesältä. Ravintohoukuttimen käyttöä karhun pyynnissä on pyritty ehkäisemään koventamalla rangaistuksia. Metsästyslain toimivallan asettamissa rajoissa metsästyslakia täydennettiin rajoittamaan yllä mainittua toimintaa vuonna 2017 lisäämällä lakiin uusi 34 a §. Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan alueellisesti kieltää riistaeläinten tarkoituksellinen houkuttelu haaskaa tai muuta ihmisen perustamaa eläinperäiseen ravintoon tai hajuun perustuvaa houkutinta sekä ihmisten ja kotieläinten ravinnoksi tarkoitettuja elintarvikkejalosteita hyväksi käyttäen 1 päivän kesäkuuta ja 9 päivän syyskuuta välisenä aikana, jos se on tarpeen metsästyslain 33 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetyn karhunmetsästyksessä käytetyn ravintohoukuttimen käyttöä koskevan kiellon valvonnan tehostamiseksi. Toistaiseksi valtioneuvoston asetuksella ei ole kielletty ravintohoukuttimen pitoa millään alueella.

Valtioneuvoston asetuksella annettava kiello ei metsästyslain 34 a §:n 3 momentin mukaan kuitenkaan koske yritystä, jonka kaupparekisteriin ilmoitetun toiminnan laatu tai toimiala on luontokuvaus- ja katselutoiminta. Tällaiseen yritykseen sovelletaan mitä kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011) säädetään. Vuoden 2017 metsästyslain muutosten hallituksen esityksessä tuodaan esille, että erityisesti karhun metsästyksessä on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana karhujen houkuttelu tietyille paikalle ennen metsästyskauden alkua. Kun tällaiset ravintohoukuttimet poistetaan ennen metsästyksen alkua, ei suoraan syyllistytä metsästysrikokseen. Tämän kaltainen toiminta asettaa kuitenkin metsästysseurueet eriarvoiseen asemaan, sillä kaikki eivät ole omaksuneet tämänkaltaista harmaalla vyöhykkeellä toimimista.

Valvontaviranomaiset ovat löytäneet viime vuosina enenevässä määrin viitteitä siitä, että karhunmetsästyksessä on käytetty hajuun ja ravintoon liittyviä houkuttimia tavalla, jolla on muun muassa pyritty helpottamaan karhun löytämistä. Ravintohoukuttimina on useasti käytetty muutakin kuin karhun luontaista ravintoa kuten koiranruokaa. Ravintohoukuttimen käytön rajoittamisella tavoitellaan myös sitä, että suurpedot eivät tottuisi ihmisten hajuun

käydessään ihmisten maastoon sijoittamalla ravintohoukuttimilla sekä estämään karhun metsästyksessä ravintohoukuttimien käyttöä.

Lain eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015) mukaan luokan 2 sivutuotteiden käyttö on kiellettyä kyseisen kunnan alueella silloin, kun karhunmetsästys on sallittua. Kun kannanhoidollisista syistä myönnetty karhunkaatoluvat on alueella käytetty, luokan 2 sivutuotteiden käyttö on jälleen sallittua. Haaskanpitäjän ja valvovan viranomaisen velvollisuus on seurata alueen karhunkaatolupien käyttöä.

Poikkeusluvan nojalla kaadetusta karhusta on ilmoitettava Suomen riistakeskukselle, poliisille ja Metsähallituksen erätarkastajalle ensimmäisenä arkipäivänä siitä, kun karhu on tullut pyydystetyksi. Esimerkiksi lauantaina saaliiksi saatu karhu voidaan ilmoittaa maanantaina. Poronhoitoalueen kiintiöpyynnin yhteydessä kaadetusta karhusta on ilmoitettava välittömästi Suomen riistakeskukselle.

Suurpetoihin kohdistuvien rikosten selvittäminen vaatii useasti paljon resursseja ja hyvää ammattitaitoa. Suurpetoihin kohdistuvista rikoksista annetut seuraamukset ovat säädetty ankariksi, joten suurpetoihin kohdistuvien rikosten kitkeminen on katsottu yhteiskunnassamme tärkeäksi. Tämän vuoksi metsästyksen valvonnasta vastaavien viranomaisten voimavarojen riittävyys pitää turvata. Tosin julkisen talouden rahoituskyvyn kavetessa viranomaisten resurssit saattavat ennemminkin heikentyä.

Tällä hetkellä jokaiseen poliisilaitokseen on nimetty päällystötasoinen eräyhdyshenkilö, ja jokaisessa poliisilaitoksessa on lisäksi erävalvontaan perehtyneitä poliisihenkilöitä, jotka suorittavat muun muassa erävalvontaa ja suurpetotehtävien hoitamista yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Poliisin erävalvonnan ja suurpetotoiminnan koordinointi tapahtuu Poliisihallituksen johtamana, ja alueelliset päällystöyhdyshenkilöt johtavat oman poliisilaitoksensa valvonnan suunnittelua ja koordinointia.

Erävalvonnasta vastaavat viranomaiset kuten maa- ja metsätalousministeriö, sisäministeriö, Poliisihallitus, poliisi, Rajavartiolaitos, Metsähallituksen erävalvonta ja Suomen riistakeskus järjestävät säännöllisesti yhteistyötapaamisia erävalvonnan kehittämiseksi ja ajankohtaisten asioiden läpikäymiseksi.

Riistanhoitoyhdistyksen lakisääteisenä julkisena hallintotehtävänä on metsästyksen valvonnan toteuttaminen. Riistanhoitoyhdistyksen metsästyksenvälvojan tehtävänä on seurata metsästyksen ja riistanhoidon lainmukaisuutta toiminta-alueellaan ja ilmoittaa tarvittaessa havainnoistaan metsästyslain noudattamista valvoville viranomaisille, Suomen riistakeskukselle, metsästysoikeuden haltijoille ja metsästysoikeuden omistajille, sekä tässä tarkoituksessa toimia poliisin ja muiden viranomaisten apuna. Käytännössä tämä tarkoittaa rikkomusten ennaltaehkäisyä, mikä tapahtuu valvontatapahtumissa muun muassa valistamalla, tiedottamalla ja opastamalla metsästäjiä sekä muokkaamalla mielipiteitä ja asenteita. Riistanhoitoyhdistyksen metsästyksenvälvojat voivat myös itse puuttua toimivaltuuksiensa rajoissa havaittuihin rikkomuksiin. Riistanhoitoyhdistysten valtionavustukseen osoitetun määrärahan yhtenä jakoperusteena on metsästyksen valvonta (Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta 1993/616).

Metsästyslaissa säädetty (ML 30 §) karhun metsästystä koskeva suurpetojen metsästyksen johtajan nimeämisvelvollisuuden myötä saadaan karhun metsästyksestä vastaavien henkilöiden joukko paremmin valvovien tahojen tietoisuuteen. Oma riista -palvelun kautta näille henkilöille voidaan tarvittaessa jakaa myös tietoa karhuun ja sen metsästyksen liittyen ja sitä kautta parantaa edellytyksiä laillisen ja eettisesti hyväksytyn metsästyksen toteuttamiseksi.

2.3. Karhun ja karhun kannanhoidon hyväksyttävyys

2.3.1. Vahinkojen ennaltaehkäisy

Toimenpiteet:

Suomen riistakeskus huolehtii siitä, että karhuvahinkojen ennaltaehkäisyyn käytettäviä suojausmateriaaleja on riittävästi välitettäväksi.

Suomen riistakeskus neuvoo mehiläistarhaajia ja maataloustuottajia karhun aiheuttamien vahinkojen ehkäisyssä. Kehitetään suojaustoimenpiteiden kohdentumista potentiaalisimmille riskialueille.

Otetaan huomioon kansainväliset kokemukset (muut maat ja Ruotsi) karhun ja muiden suurpetojen vahinkojen ennaltaehkäisyssä.

Karhujen aiheuttamat vahingot kohdistuvat pääasiassa porotalouteen, mutta karhut aiheuttavat myös huomattavia vahinkoja mehiläistarhoilla. Karhujen aiheuttamat porovahingot olivat vuonna 2024 laskennalliselta korvaussummaltaan 1,97 miljoonaa euroa. Karhun aiheuttamat kotieläinvahinkokorvaukset koostuvat lähes yksinomaan mehiläistarhoille koituneista vahingoista. Vuonna 2024 karhun aiheuttamia mehiläisvahinkoja korvattiin riistavahingot.fi-palvelun mukaan noin 170 000 euron arvosta. Vuosina 2020–2023 mehiläisvahinkojen korvaussummat ovat vaihdelleet 119 000 ja 168 000 euron välillä.

Mehiläisvahinkojen lisäksi karhut ovat aiheuttaneet vuosittain lammasvahinkoja ja muutamia nauta- sekä hevosvahinkoja. Karhujen aiheuttamien lammasvahinkojen määrissä on ollut vuositasolla vaihteluita. Vuonna 2020 karhun aiheuttamia lammasvahinkoja korvattiin noin 43 000 euron edestä, kun vuosina 2022–2024 lammasvahingot ovat olleet noin 4600–9700 euron välillä. (Riistavahingot.fi)

Lisäksi karhut aiheuttavat maatalousvahinkoja rikkomalla rehupaaleja. Vuonna 2024 karhun aiheuttamia maatalousvahinkoja korvattiin noin 192 000 euron arvosta ja vuosien 2020–2023 välillä korvaussummat ovat vaihdelleet 79 000 ja 122 000 euron välillä.

Riistahallinnolla on pitkä historia suurpetovahinkojen estämisessä 1990-luvulta lähtien. Suomen riistakeskuksen lakisääteisenä tehtävänä on riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisen edistäminen. Karhun aiheuttamia mehiläis- ja kotieläinvahinkoja on

ennaltaehkäisty pääasiassa sähköaitojen avulla, koska aidat ovat osoittautuneet oikein asennettuina ja säännöllisesti huollettuina tehokkaiksi suojausvälineiksi. Petoaidan käyttöikä on vähintään kymmenen vuotta. Monet muut suojauskeinot ovat osoittautuneet kokeilutoiminnassa sellaisiksi, että ne soveltuvat vain tilapäiseen suojaukseen, lähinnä akuuteissa vahinkotilanteissa. Viime vuosina on välitetty myös erilaisia ääni- ja valokarkottimia erityisen haastaviin kohteisiin. Kotieläimiä suojaavat aidat on suunnattu pääasiassa alueille, missä suurpetoja, etenkin susia, on runsaasti tai suurpetojen aiheuttamia kotieläinvahinkoja on tapahtunut merkittävästi. Vapaana laiduntavien porojen kohdalla vahinkojen ennaltaehkäisy on lähes mahdotonta.

Laiduneläinten suojaamiseen tarkoitettujen sähköaitojen osalta on periaatteena ollut jo pitkään niin sanottu kustannusvastaavuusperiaate. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomen riistakeskus harkitsee tapauskohtaisesti kohteen suojaamisesta valtiolle aiheutuvia kustannuksia suojeltavan edun arvoon. Jos suojeltavan kohteen arvo on pienempi kuin sen suojaamisen kohdistettavan tuen arvo, kohteen suojaaminen julkisin varoin ei ole perusteltua. Koska laiduneläinten suojaustoimenpiteiden toteutus vaatii myös jokaisella kohteella suunnittelua, on nykykäytäntö tarkoituksenmukainen.

Riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisen edistämiseen käytettävä työpanos on osin lisääntynyt Suomen riistakeskuksessa SusiLIFE-hankkeen myötä, joka on tuonut resursseja esimerkiksi susien aiheuttamien konfliktien ja vahinkojen ehkäisyyn. SusiLIFE-hanke päättyy syksyllä 2025. Tulevaisuudessa tulee varmistaa, että vastaavat henkilöresurssit ovat käytössä riistakeskuksessa susiin ja muihin suurpetoihin liittyvän neuvonnan ja vahinkojen ennaltaehkäisyn osalta. Nykyisellä toimintatasolla voidaan hoitaa karhuvahinkojen ennaltaehkäisymateriaalien välitystoiminta ja materiaalien käytön suunnittelu. Lisäksi resurssit riittävät tekemään jonkin verran kokeilu- ja koulutustoimintaa, valvontaa, neuvontaa ja tiedotusta. Jatkossa karhuvahinkojen ennaltaehkäisytoimintaa olisi syytä kohdentaa aikaisempaa täsmällisemmin potentiaalisille vahinkoaluille esimerkiksi riskianalyysien avulla, johon riistahallinnon kehittyvät tietojärjestelmät antavat aiempaa paremman mahdollisuuden. Riistavahinkojen ennaltaehkäisymenetelmien kehittämisessä tarvitaan yhteistyötä nykyistä enemmän vahingonkäräjöiden, tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Lisäksi koulutustoimintaan, neuvontaan ja tiedotukseen olisi syytä panostaa nykyistä enemmän.

Maa- ja metsätalousministeriö avasi vuonna 2022 riistavahingot.fi-sivuston, jossa on kaikkien saatavilla tietoa suurpetojen aiheuttamista vahingoista. Tiedot suurpetojen aiheuttamista vahingoista päivittyvät sivustolle ajantasaisesti ja niiden sijoittumista voi tarkastella kartalta. Sivusto on osa Suomen susikannan hoitosuunnitelmaan kirjattua Riistavahinkokeskus-hanketta, jossa tavoitteena on perustaa sähköinen palvelu, mihin kootaan yhteen paikkaan riistaeläinvahinkoja koskeva tieto. Riistavahingot.fi-sivustoa voidaan kehittää tulevaisuudessa muun muassa kokoamalla sinne tietoa erilaisista vahinkojen ennaltaehkäisymenetelmistä.

Vuonna 2022 vahvistetun hoitosuunnitelman valmistelutyön aikana nousi vahvasti esiin vahinkoperusteisten poikkeuslupien myöntämisperusteista koettu epäoikeudenmukaisuus.

Esimerkiksi mehiläisvahinkoja tapahtuu jonkin verran myös tarhoilla, jotka on suojattu sähköaidoilla asianmukaisesti. Vahinkoperusteisen poikkeuslupan päätösharkinnan keskeisimpiä kohtia on muun tyydyttävän ratkaisun etsiminen poikkeuslupan myöntämisen sijaan. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että tilanteessa, jossa karhuyksilö on oppinut ohittamaan suojauskeinot, vahinkoperusteisen poikkeuslupan myöntämiselle ei ole estettä, mikäli on odotettavissa, että kyseinen vahinkoyksilö tulisi aiheuttamaan tulevaisuudessa erityisen merkittäviä vahinkoja. Sen sijaan tilanteessa, jossa vahinkoja syntyy suojaamattomille tarhoille, muu tyydyttävä ratkaisu on pääsääntöisesti mehiläistarhojen suojaaminen. Kuitenkin jokaisen poikkeuslupahakemuksen kohdalla Suomen riistakeskus tekee tilannekohtaista arviointia, joten yleislinjauksia päätöksenteolle ei voida luoda. On kuitenkin huomattava, että vaikka edellytykset vahinkoperusteisen myöntämiselle täyttyisivät, mehiläispesien tai kotieläintilan omistajalla lupanhakijana on lisäksi oltava metsästysoikeus alueella, jossa karhu olisi tarkoitus tappaa. Usein metsästysoikeus on kuitenkin muilla kuin mehiläistarhaajalla tai kotieläintilan pitäjällä. Vahinkoyksilöiden poistaminen saattaakin edellyttää vahingonkärsijöiltä yhteistoimintaa alueella toimivan metsästysseuran tai metsästysseurojen puolesta yhteislupaa hakevan henkilön kanssa. Suomen riistakeskus ei voi myöntää metsästysoikeutta. Tästäkin syystä pelkästään yksittäisillä vahinkoperusteisilla luvilla ei ole mahdollista hoitaa karhukantaa.

Karhun ympärivuotisesta rauhoituksesta poikkeaminen tulee olla luontodirektiivin vaatimusten mukainen. Lisäksi hallintotuomioistuinten ratkaisut linjaavat poikkeuslupaharkintaa. Kyseisiä ratkaisuja on metsästyslain 41 a §:n mukaisista poikkeusluvista tehty kattavasti. Metsästyslain 90 §:n mukaan poikkeuslupapäätöksen saajalla ja rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon tai ympäristön suojeleminen, on valitusoikeus metsästyslain 41 §:n nojalla tehdyissä poikkeuslupapäätöksissä. Tämän takia hylkäävän poikkeuslupapäätöksen saajalla on mahdollisuus valittaa päätöksestä, mikäli tämä esimerkiksi kokee, että Suomen riistakeskuksen poikkeuslupaharkinta on ollut lainvastaista. Lisäksi Suomen riistakeskuksen on hallintolain 31 §:n 1 momentin mukaan huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Näin ollen poikkeuslupan edellytysten täytyminen on Suomen riistakeskuksen selvitettävä ja osoitettava. Suomen riistakeskuksen verkkosivuilla on julkisesti nähtävillä lupahakemusten odotettavissa olevat käsittelyajat. Luontodirektiivin mukaisten riistanisäkkäiden poikkeuslupien eli ns. vahinkoperusteisten poikkeuslupien odotettavissa oleva käsittelyaika on 1 kuukausi. Käsittelyajoissa on otettu huomioon se, että selvityspyyntöjen osalta hakijalle ja lausuntopyyntöjen osalta lausunnonantajille on varattava kohtuullinen aika, joka on yleensä vähintään kaksi viikkoa. Jos Suomen riistakeskus saa selvitykset ja lausunnot pyyntöä nopeammin, mahdollistuu samalla hakemuksen nopeampi käsittelyaika. Parhaimmillaan vahinkotilanteita koskevat poikkeuslupahakemukset on saatu käsiteltyä 1–3 vuorokauden sisällä.

Karhujen aiheuttamat vahingot syntyvät pääasiassa keväällä ja kesällä. Riistavahinkorekisteriä tarkastelemalla havaitaan, että vuosina 2018–2021 esimerkiksi mehiläisvahingoista on määrällisesti syntynyt pyyntiajan alettua (20.8. jälkeen) noin 19–40

% koko vuoden vahingoista. Tilanteessa, jossa karhun aiheuttamia vahinkoja syntyy alueella, jossa on käytettävissä kannanhoidollisia poikkeuslupia, olisi hyvä, että poikkeuslupan saaja ohjaisi pyyntiä tällaiselle alueelle. Myös ylipäättänsä pyynti alueella, jossa karhut ovat aiheuttaneet paljon vahinkoja, saattaisi vähentää vahinkojen syntymistä.

Mehiläisvahingot

Mehiläistarhoja on Suomessa jokaisen maakunnan alueella. Pohjois-Suomessa Lapissa, Kainuussa ja Koillismaalla tarhojen lukumäärä on vähäisempi muuhun maahan verrattuna. Tiheimmin tarhoja on Pirkanmaan, Kanta-Hämeen, Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Satakunnan muodostamalla alueella.

Suomen riistakeskus on yhdessä Suomen Mehiläishoitajain Liiton kanssa kehittänyt mehiläistarhojen suojausmenetelmiä. Sähköaita on todettu toimivaksi ja kustannustehokkaaksi menetelmäksi, vaikka siitä aiheutuu tarhaajalle työtä ja kuluja. Sähköiskun saanut karhu kunnioittaa yleensä sähköaitaa ja jättää mehiläispesät rauhaan. (Suomen riistakeskus 2022.) Mehiläistarhojen suojaamiseen Suomen riistakeskus on välittänyt kevyitä sähköaitapaketteja. Yhdellä aidalla voi suojata 4–6 mehiläispesää useina vuosina. Tarhaajat voivat tilata niitä suoraan aitapaketteja tarjoavalta yritykseltä.

Kaikki karhut eivät ole kiinnostuneita mehiläistarhoista. Kokemusten mukaan jotkin yksilöt erikoistuvat käyttämään mehiläispesiä ravinnonlähteenä ja siten saattavat aiheuttaa suurta vahinkoa vuosittain. On myös havaintoja, että karhuemo opettaa jälkeläisilleen saman ravinnon hankintatavan. Tällaisten karhujen poistaminen usein lopettaa mehiläisvahingot laajalta alueelta.

Pohjois-Suomea lukuun ottamatta ei juuri löydy alueita, joissa riski karhujen aiheuttamille mehiläisvahingoille olisi vähäinen. Tämän takia mehiläistarhojen sähköaitasuojausta on syytä jatkaa, koska menetelmä on toimiva ja kustannustehokas. Lisäksi aitojen rakentamista olisi syytä jatkossa ohjata tiedotuksen ja neuvonnan avulla alueille, jotka osoittautuvat riskianalyyseissä potentiaalisimmiksi vahinkoalueiksi. Tämän tyyppistä analysointia ei ole juuri tehty tähän mennessä.

Kotieläin- ja porovahingot

Laiduneläinten suojaamiseksi tarkoitettuja sähköaitoja on korkeiden kustannusten vuoksi syytä asentaa vain harvoin yksinomaan karhuvahinkoja silmällä pitäen. Kotieläimistä erityisesti lampaisiin kohdistuneet suurpetojen aiheuttamat vahingot ovat olleet muihin kotieläimiin verrattuna korkeita. Lampaisiin kohdistuneita vahinkoja tekevät kaikki suurpedot. Jotta ennaltaehkäisytoimet kohdentuisivat mahdollisimman hyvin potentiaalisille riskialueille, olisi syytä jatkossa tehdä riskianalyysiä, jossa olisi mukana kaikki suurpedot. Suurpedoista kuitenkin susi ja karhu ovat huomattavasti merkittävämpiä kotieläinvahinkojen aiheuttajia kuin ilves ja ahma.

Karhujen poroille aiheuttamat vahingot kohdistuvat erityisesti vasoihin. Vahinkoja on pyritty ennaltaehkäisemään tarhavasotuksen avulla, jota on jonkin verran käytössä eri puolilla poronhoitoaluetta. Tarhavasotukseen ei ratkaise karhujen vasoihin kohdistamaa saalistusta,

koska karhut ovat saattaneet saalistaa poronvasoja heti tarhan ulkopuolelta, kun poroja on päästetty ulos tarhasta. On myös tapauksia, jossa karhu on päässyt tarhan sisälle ja tappanut sekä vasontaan valmistautuvia vaatimia että vastasyntyneitä vasoja.

Karhujen aiheuttamien porovahinkojen ennaltaehkäisemiseksi ei ole löydetty kovin hyvin toimivia keinoja. Tämän vuoksi karhun aiheuttamien porovahinkojen vähentämiseksi pääasiallinen keino on metsästyksen avulla tapahtuva karhukannan säätely ja toistuvasti merkittäviä porovahinkoa aiheuttavien karhuyksilöiden vahinkoperusteinen pyynti. Mikäli toimivia ennaltaehkäisymenetelmiä löydetään, niitä on otettava käyttöön, koska karhujen aiheuttamat porovahingot ovat suuret. Eniten porovahinkoja suurpedoista aiheuttaa ahma.

Rehupaalit

Karhut repivät paaleja ja aumojen suojaavia muoveja, jolloin rehu pilaantuu. Rehupaaleja ja -aumojen on erittäin paljon ja niitä rikkovat monet nisäkkäät ja linnut. Sähköaidoin suojaaminen ei ole kovin järkevää, koska se ei suojaa pienemmiltä nisäkkäiltä ja linnuilta. Karhun aiheuttamia rehupaalivahinkoja voidaan lähinnä estää varastoimalla paaleja varastoihin, tilakeskukseen ja teiden varsiin.

2.3.2. Vahinkojen korvaaminen

Toimenpide:

Karhun aiheuttamat kotieläin-, viljelys-, mehiläis- ja henkilövahingot korvataan täysimääräisesti.

Karhun aiheuttamat kotieläin- ja mehiläisvahingot pyritään maksamaan mahdollisimman pian hakemusten jättämisestä määrärahojen niin salliessa.

Riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta säädetään riistavahinkolaissa (105/2009). Se säätelee korvausperusteista ja menettelytavoista, joita noudatetaan myönnettäessä varoja valtion talousarvioon otetuista määrärahoista riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen ja vahinkojen ennalta estämiseen. Valtioneuvoston asetuksella on annettu tarkempia määräyksiä korvausten maksamisen perusteista ja niiden myöntämisessä noudatettavasta menettelystä sekä perusteettomasti maksettujen korvausten takaisin perimisestä.

Karhun aiheuttamina vahinkoina voidaan korvata henkilö-, viljelys-, eläin-, irtaimisto- ja porovahinkoja. Vahingonkorvauksen hakemiseksi ilmoitukset niin suden kuin muiden suurpetojen aiheuttamista viljelys-, eläin- ja irtaimistovahingoista tulee tehdä välittömästi vahinkopaikkakunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle, joka tarkistaa vahingot.

Korvausjärjestelmässä korvaukset maksetaan käypien arvojen perusteella ja niitä päivitetään jatkuvasti. Vuonna 2019 riistavahinkolakia muutettiin siten, että mikäli porovahinkojen johdosta joudutaan leikkaamaan korvauksia, leikkaukset kohdistuvat

porovahinkoihin. Suurpetojen kuten karhun aiheuttamat kotieläinvahingot on vuoden 2020 alusta alkaen maksettu täysimääräisenä ja heti korvaushakemuksen hyväksymisen jälkeen. Viljelysvahingot korvataan seuraavalla keväällä vahinkovuoden normisatojen hintojen varmistuttua. Porovahingot korvataan talousarvion rajoissa vahinkovuotta seuraavana vuonna johtuen laskennallisista elementeistä ja siitä, että porovahinkojen määrässä voi olla suurtakin vaihtelua pitkin vuotta. Porovahinkojen korvaamisen yhteydessä voidaan riistavahinkolain mukaan maksaa laskennallisin perustein paliskunnille erityistä vasahävikkikorvausta. Vasahävikkikorvauksella on tarkoitus korvata kesän aikana tapahtuneita vasojen menetyksiä padoille laskennallisesti ilman, että vasa tarvitsee löytää maastosta. Kuolleiden vasojen löytäminen onkin kesäaikaan lähes mahdotonta, koska raadot häviävät luonnosta nopeasti petojen, raadonsyöjien ja hajottajien toimesta.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Ruokavirasto ovat kehittäneet sähköisen ja mobiilikäyttöisen vahinkojen ilmoitusjärjestelmän eli Pesä-sovelluksen, jonka kautta porovahingot voi ilmoittaa kaikkine tietoineen ja koordinaatteineen mobiilisovelluksen kautta suoraan viranomaisjärjestelmään. Tämä saattaa tiedon vahinkokertymästä ajan tasalle sekä helpottaa porovahinkojen tarkistamista maastossa, kun vahinkopaikalle on tarkat koordinaatit ja ilmoitus tulee nopeasti palvelun kautta. Paliskuntain yhdistys kannustaa kaikkia paliskuntia ottamaan käyttöön suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen ilmoittamisenmenettelyssä Pesä-sovelluksen, jolla nopeutetaan ja tehostetaan vahinkotietojen siirtymistä viranomaisille.

Riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen valtion varoista on moniulotteinen asia. Vuonna 2022 vahvistetun hoitosuunnitelman päivistyksen aikana tehdyn kansalaiskyselyn mukaan ainoastaan 5 % vastaajista oli sitä mieltä, että karhujen aiheuttamia vahinkoja ei tulisi korvata valtion varoin kenellekään, millään tavoin. Toisaalta kovin korkeat korvaustasot voisivat vaikuttaa siten, että motivaatio karhujen aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisytyöhön vähentyisi. Toisaalta karhun aiheuttamien vahinkojen korvaustasojen ollessa kovin matalat, voidaan kokea hyvin epäoikeudenmukaiseksi, jos karhujen aiheuttamat vahingot jäävät pääosin vahingonkäräjien maksettavaksi. Yksittäiselle vahingonkäräjälle karhun aiheuttamat vahingot voivat olla taloudellisesti suuret. Lisäksi on muistettava, että viime kädessä riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen valtion varoista on poliittinen päätös.

2.3.3. Karhuihin liittyvät muut konfliktit ja ravintohoukuttimet

Toimenpiteet:

Suomen riistakeskus neuvoo ja viestii, kuinka ehkäistä karhujen mahdollisia pihavierailuja ja kuinka välttää kohtaamista karhun kanssa.

Suurpetojen kuten karhun säännölliseen ruokintaan liittyvää tutkimusta jatketaan ja selvitetään ruokinnan moninaisia vaikutuksia.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnistää laajapohjaisen hankkeen, jossa selvitetään suurpetojen kuten karhujen niin yksityis- kuin matkailukäytössä olevien ruokintapaikkojen vaikutuksia ja laaditaan mahdollinen ohjeistus niiden käyttöä ja perustamista varten. Hankkeessa selvitetään myös tarve säädellä karhukuvaustoimintaa tai haaskanpitoa lainsäädännön keinoin.

Karhujen kohtaaminen ja karhujen ihmisiin kohdistamat hyökkäykset

Tutkimuksen mukaan Skandinavian (niin Ruotsin kuin Suomen) karhut välttelevät pääasiassa ihmisiä. Tilanteet, joissa karhut ovat aggressiivisia ovat tyypillisesti tilanteita, joissa kohdataan emokarhu pentuineen, haavoittunut karhu tai jos karhu yllätetään saaliltaan kuten tappamaltaan hirveltä tai kohtaamiseen liittyy metsästyskoiria. Todennäköisyys karhun kohtaamisen Skandinaviassa on pieni, koska karhuja esiintyy melko pienillä tiheyksillä ja niiden päivä habitaatti on yleensä tiheäk kasvustoissa alueilla, joilla ei yleensä retkeillä. (Moen ym. 2012.) Karhulla on hyvä kuulo- ja hajuaisti, joten se havaitsee yleensä ihmisen jo ajoissa ja lähtee paikalta ennen kuin se ehditään huomata (Suomen riistakeskus 2015).

Karhuista tehdään eniten havaintoja keväällä ja alkukesällä, jolloin luonnossa on niukasti ravintoa tarjolla ja karhut liikkuvat jopa valoisaan aikaan. Karhuilla on myös tuohon aikaan kiima-aika ja pihapiireihin tai niiden tuntumaan tulevat karhut ovat yleensä joko nuoria yksilöitä tai pentueellisia naaraita. Muina vuodenaikoina todennäköisin motivaatio on runsaasti energiaa sisältä ravinto. (Suomen karhukannan hoitosuunnitelma – Kannanhoidon tausta 2022).

Karhualueilla onkin syytä muistaa huolellinen jätehuolto, niin mökkien kuin muidenkin rakennusten ympäristössä, sillä jo houkuttelevat hajut voivat vetää karhuja puoleensa. Keväällä karhuja voivat myös houkutella esimerkiksi lintujen ruokintapaikat tai ulkona olevat lemmikkien ruoat. Lintujen ruokinta tulisikin lopettaa karhualueilla ajoissa. Kaikkiruokainen karhu on oppivainen eläin ja myös pienillä haaskoilla karhua voidaan totuttaa ihmishajuihin, mikä voi johtaa poikkeuskäyttäytymiseen. Karhua ei tule missään olosuhteissa totuttaa ihmisen hajuun tai kesyttää. (Suomen riistakeskus 2016 ja 2024.) Suomessakin on havaittu Pohjois-Amerikasta tuttua ilmiötä, jossa karhut tulevat ruoan perässä esimerkiksi jäteastioille (Suomen riistakeskus, 2021). Suomen riistakeskus neuvoo ja ohjeistaa esimerkiksi mökkiläisiä siinä, kuinka huolehtia jätehuollosta ja kuinka välttää kohtaamista karhun kanssa metsässä liikkuesssa.

On kuitenkin yleisesti tiedossa, että karhut voivat tottua ihmisiin, mistä esimerkkinä tietyt Pohjois-Amerikan alueet, missä karhut ovat tottuneet (habituat) retkeilijöihin ja karhun katselijoihin, mistä on myös seurannut ongelmia. Esimerkiksi Yellowstonessa karhut tottuivat ihmisiltä peräisin olevaan ruokaan ja samalla ihmisiin katselemassa karhuja. (ks. esim. Ordiz ym. 2019.)

Karhujen ihmisiin kohdistuvia hyökkäyksiä maailmanlaajuisesti tarkastelevassa Nature-lehdessä julkaistussa artikkelissa (2019) todetaan, että hyökkäysten määrissä on maailmanlaajuisesti tapahtunut kasvua viime vuosikymmeninä. Tämä selittyy todennäköisesti useilla eri tekijöillä kuten ihmis- ja karhupopulaatioiden kasvulla. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että karhujen tiheys vaikuttaa selittävän eniten vaihtelun karhujen hyökkäysten määrissä. Lisäksi yhä enemmän ihmisiä osallistuu virkistysaktiviteetteihin alueilla, joilla on karhuja. Yleisiä hyökkäystapauksia olivat tilanteet, joissa kohdattiin naaraskarhu, jolla on pennut. Skandinaviassa hyökkäykset tapahtuvat usein metsästystapahtuman yhteydessä. Hyökkäys voi liittyä myös siihen, että karhu tulee

yllätetyksi, tilanteessa on ollut mukana koira, tai karhu on loukkaantunut. Euroopassa karhujen ihmiseen kohdistamia hyökkäyksiä tapahtui eniten Romaniassa (131 hyökkäystä ja 11 kuolettavaa hyökkäystä vuosien 2010–2015) aikana. Samana ajanjaksona Slovakiassa tapahtui 54 karhujen ihmisiin kohdistamaa hyökkäystä. Suomessa samana ajankohtana oli artikkelin tilaston mukaan 17 hyökkäystä. (Bombieri ym. 2019.) Sitten Romaniassa on vuosien 2016–2023 (tiedot 25.8.2023 asti) aikana loukkaantunut 216 henkilöä ja kuollut 13 ihmistä karhun/karhujen ja ihmisen välisissä kohtaamisissa (Jurj ym. 2023, julkaisematon). Vuonna 2024 Slovakiassa kuoli tiettävästi kaksi henkilöä karhun hyökkäyksen seurauksena (DW 2024 ja Guardian 2024).

Venäjällä karhun on raportoitu hyökänneen ihmisen kimppuun kuoleman tai vamman aiheuttaen 338 kertaa vuosina 1932–2017 (Kudrenko ym. 2020). Tapausten määrä oli Euroopan puoleisen Venäjän alueella yhteydessä karhukannan tiheyteen ja Siperiassa erityisesti tilanteisiin, jossa ihmiset keräsivät sembramännyn käpyjä, joiden siemenet ovat karhuille keskeisen tärkeää ravintoa (Kudrenko ym. 2022).

Yleisesti voidaan todeta, että karhujen ihmisten kohdistamat hyökkäykset synnyttävät negatiivisia julkisia reaktioita ja lisäävät karhun suojelutoimenpiteiden vastustusta. (Bombieri ym. 2019.) Myös Ruotsissa on havaittu, että karhujen aiheuttamat ihmisten loukkaantumiset ovat vaikuttaneet karhun sietämisen vähenemiseen (Moen ym. 2002.)

Yksi keino ennaltaehkäistä kohtaamisia, missä karhut ovat aggressiivisia on edistää viestintää, missä esimerkiksi neuvotaan paljon metsässä liikkuvia, miten ehkäistä kohtaamisia karhujen kanssa.

LCIE:n Euroopan Komissiolle laatimassa raportissa (2015) kuvataan karhujen ongelmallista käyttäytymistä, toimenpiteitä ongelmien ehkäisemiseksi ja erityyppisiä konfliktitilanteita Euroopassa. Raportin mukaan ”ongelmakarhut” ovat tyypillisesti sellaisia, jotka ovat joko tottuneet suhteessa ihmisiin (habitation) ja/tai ehdollistuneet (conditioned) ihmisten tuottamalle ravinnolle. Mahdollisten konfliktien ilmenemiseen voivat vaikuttaa myös ajankohta, luonnollisen ruoan saatavuus, ympäristön kasvillisuus ja mahdolliset piilopaikat, ikä, sukupuoli ja yksilön lisääntymisstatus, ihmisiltä peräisin olevan ravinnon saatavuus, kotieläinten suojaustoimenpiteet ja metsästys. (Majić Skrbinišek ja Krofel, 2015.)

Vuonna 2022 vahvistetun hoitosuunnitelman päivitystyön aikana ja viimeistelyn yhteydessä nähtiin tarve suurpetojen ja erityisesti karhun ruokintaan liittyvän tutkimuksen jatkamiselle ja toisaalta asian tarkastelemiselle laajemmalla kokoonpanolla.

Ravintohoukuttimiin liittyvä sääntely

Riistanhoidolla tarkoitetaan toimintaa, jonka tarkoituksena on riistaeläinkantoja säätelemällä, riistaeläinten elinolosuhteet turvaamalla tai niitä parantamalla taikka muulla tavalla lisätä, säilyttää tai parantaa riistaeläinkantaa ja eri eläinkantojen välistä tasapainoa. Riistaeläinten ruokinta riistanhoidon menetelmänä voi, erityisesti ravinnon saannin kannalta niukoissa olosuhteissa kuten talvella, parantaa eläinten kuntoa ja sitä kautta lisätä niiden lisääntymistehoa. Riistarukinnalla tarkoitetaan joko luonnollisen tai muun lisäruuan, kuten

heinän, viljan, juureksien tai hedelmien, tarjoamista eläimille tietyssä paikassa (Dunkley & Cattet 2003, Kauhala 2020 mukaan).

Suurpetojen houkuttelu tietylle paikalle on lisääntynyt viime vuosina. Tähän on syynä erityisesti riistakameroiden kehittyminen. Turisteille suunnattujen kuvauspaikkojen lisäksi on myös yksityisten ihmisten pitämiä pienempimuotoisia ruokintapaikkoja, joilla houkutellaan suurpetoja esimerkiksi riistakamerakuvia varten. Ravintohoukuttimia asetetaan siis karhujen kuvaus- ja katselutoimintaa varten niin ammatti- kuin harrastelutarkoituksessa.

Bernin yleissopimuksen pysyvä komitea on laatinut suosituksen koskien suurpetojen keinotekoisista ruokkimista osana kannanhallintaa ja siinä painopisteenä on erityisesti ruskeakarhu (No. 198 (2018)). Pysyvä komitea nostaa huolenaiheiksi muun muassa sen, että ruokinta voi vaikuttaa negatiivisesti luonnonvaraisen eläimistön tiheyteen, terveyteen ja käytökseen ja että sillä voi siten olla ei-tavoiteltuja vaikutuksia suojeltuihin lajeihin ja ekosysteemeihin. Pysyvä komitea suosittelee, että osapuolien tulisi:

1. Tarkastella tai tutkia suurpetojen ruokinnan vaikutuksia ekosysteemiin ja yrittää ymmärtää paremmin sitä, miten se voi vaikuttaa muihin lajeihin ja suurpetojen käyttäytymiseen, lukumäärään ja terveyteen.
2. Säädellä sopivalla tavalla suurpetojen ruokinnan käytäntöjä ottaen huomioon LCIE:n lausunnon, joka on suosituksen liitteenä.

Tällä hetkellä suurpetojen ruokintaa säädellään kansallisesti muun muassa metsästyslaissa kyseisen lain toimivallan asettamissa rajoissa (ks. tarkemmin luku 2.2.4. Metsästyksen valvonta). Metsästyslain 33 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetään karhunmetsästyksessä käytetyn ravintohoukuttimen käyttöä koskevasta kiellosta.

Karhukuvauspaikkoihin, joiden toiminnan laatu on ilmoitettu kaupparekisteriin luontokuvaus- ja katselutoiminnaksi, sovelletaan mitä kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011) säädetään. Metsästyslain 34a §:n 4 momentissa säädetään, että edellä mainitun yritystoimintaan liittyvän ravintohoukuttimen sijaintipaikassa on oltava tiedot ravintohoukuttimen ylläpitäjästä yhteystietoineen ja paikasta, jossa kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja on nähtävissä. Lisäksi ravintohoukuttimesta on tehtävä ilmoitus paikkatietoineen Suomen riistakeskukselle. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) valvoo haaskakuvauspalveluita tarjoavien yritysten toimintaa kuluttajaturvallisuuden näkökulmasta. Toisaalta Tukesin toimivaltaan ei kuulu muut ravintohoukuttimista johtuvat vaarat, jotka liittyvät esimerkiksi eläinten käyttäytymisen muutoksiin.

Ravintohoukuttimen käyttämisessä on lisäksi noudatettava, mitä eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään käsittelemättömien sivutuotteiden käytöstä luonnonvaraisten eläinten ruokintaan sekä jätteen hävittämisestä. Edellä mainitut säädökset sisältävät EU:n sivutuoteasetusten kansalliseen toimeenpanoon liittyvät helpotukset, jotka koskevat sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden käyttöä ja hävitystä. EU:n sivutuoteasetus on jaettu kahteen erilliseen osaan: varsinaiseen sivutuoteasetukseen (EY) N:o 1069/2009 ja sitä täydentävään

täytöntöönpanoasetukseen (EU) 142/2011. Lisäksi Ruokavirasto on ohjeistanut haaskakäyttöä. EU:n sivutuoteasetuksen mukaan tiettyjen sivutuoteasetuksen mukaisten luokkaan 2 ja 3 kuuluvien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokintaan on sallittua, mikäli se ei aiheuta terveyshaittaa, ympäristön pilaantumista eikä eläintautien leviämisen vaaraa. Viimeksi mainitusta syystä esimerkiksi ruokajätettä ei saa käyttää luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa. Kolarihirviin, hirvenmetsästyksen teurassivutuotteisiin, muiden luonnonvaraisten eläinten raatoihin ja luonnonkalaan ei sovelleta sivutuoteasetusta ja niiden haaskakäyttö on sallittua, mikäli niiden ei epäillä sairastavan jotain ihmisiin tai eläimiin tarttuvaa tautia.

Luokan 2 sivutuotteiden käyttö on kiellettyä kyseisen kunnan alueella silloin, kun karhunmetsästyks on sallittua. Kun kannanhoidollisista syistä myönnettyt luvat karhun metsästyks on alueella käytetty, luokan 2 sivutuotteiden käyttö on jälleen sallittua. Haaskanpitäjän ja valvovan viranomaisen velvollisuus on seurata alueen karhun metsästyks on liittyvien poikkeuslupien käyttöä. Jos haaskana käytetään muita kuin luonnonvaraisia eläimiä ja niiden teurassivutuotteita on ennen haaskatoiminnan aloittamista ilmoitettava haaskapaikkarekisteriin. Ilmoituksen toiminnan aloittamisesta, lopettamisesta tai aiemmin ilmoitettujen tietojen päivittämisen voi tehdä Ruokaviraston julkaiseman eläintenpitäjä-, pitopaikka- ja haaskapaikkarekisterin sähköisen asioinnin sovelluksen kautta tai toimittamalla täytetty rekisteröinti/muutosilmoituslomake haaskaruokintapaikan sijaintikunnan kunnaneläinlääkärille. (Ruokavirasto.). Haaskanpitoon on saatava lupa maanomistajalta.

Vastuu haaskakäyttöön päätyvistä sivutuotteista ja niiden laadusta on sivutuotteen tuottajalla ja käyttäjällä. Viime kädessä he vastaavat siitä, ettei luonnonvaraisten eläinten ravinnoksi päädy ainesta, joka aiheuttaa vaaran eläinten tai ihmisten terveydelle. Edellä mainittujen tahojen vastuulla on myös se, ettei haaskakäyttöön päädy sellaisten lääkittyjen eläinten raatoja, joilla käytettyjen lääkkeiden varo aika ei ole päättynyt ennen kuin eläin on kuollut tai lopetettu.

Haaskanpitoa säätelevät myös monet muut lait ja asetukset kuten jätelaki, ympäristönsuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki, joiden tunteminen ja noudattaminen ovat edellytyksenä haaskatoiminnalle. Tietoa sivutuotteiden käytöstä ja rajoituksista luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa (eli haaskakäyttö) on kootusti Ruokaviraston sivuilla.

Ravintohoukuttimien vaikutuksiin liittyvä tutkimus

Riistaruo kintaa käsittelevän pääosin ulkomaista kirjallisuutta käsittelevän kirjallisuuskatsauksen mukaan riistaruo kinnalla on merkittäviä vaikutuksia niin populaatio- ja eliöyhteisö tasolla kuin eläinyksilö tasolla. Vaikutukset voivat olla suotuisia ja haitallisia. Riistaruo kinta voi myös olla tahatonta kuten esimerkiksi tapauksissa, joissa ruokintapaikalle tulee muitakin eläimiä kuin ruokinnan kohde tai kun eläimet ruokailevat pelloilla, puutarhoissa tai tunkioilla. Ruokinnan vakavimpana haittana pidetään tautien ja loisten leviämistä. (Kauhala 2020.)

Kauhalan ym. mukaan Suomessa ei ole tutkittu kovin paljon ruokinnan ekologisia vaikutuksia. Luonnonvarakeskuksessa on tosin ollut käynnissä viime vuosina erilaisia riistaeläinten ruokintaan liittyviä tutkimuksia kuten esimerkiksi sorkkaeläinten ruokintaan liittyvä tutkimushanke (2020–2021) ja niin sanottu Suurporo-hanke (2020–2023). Myös tutkimuksia koskien karhujen ns. haaskakuvauspaikkoja on ilmestynyt.

Kirjallisuuskatsauksen mukaan karhujen kohdalla ruokinta voi vaikuttaa niiden liikkumiseen, kannan tiheyteen, vuorokausiaktiivisuuteen ja mahdollisesti talviuneen. Ruokinnan vaikutuksia karhukantoihin on tutkittu ulkomailla ja esimerkiksi Sloveniassa ruokittujen karhujen kunto ei korreloinut populaation tiheyteen eli ruokinnan avulla vältettiin kunnon ja lisääntymistehon heikentyminen kannan tiheyden kasvaessa. Karhuille tarjottu ruoka (kuten esimerkiksi koiranruoka) voi kuitenkin olla sopimatonta ja ruokinnalla on myös havaittu negatiivisia vaikutuksia karhujen terveyteen. Karhujen houkuttelu ruoan avulla voi myös johtaa lisääntyneisiin konflikteihin ihmisen ja karhujen välillä. Kauhalan mukaan säännöllisesti ruokinnoilla käyvien karhujen käyttäytymistä olisi hyvä tutkia tarkemmin ja lisäksi olisi tarvetta suurpetokatseluturismin ekologisia vaikutuksia koskevalle tutkimukselle. (Kauhala ym. 2020.)

Toistaiseksi ruokinta ei ole Suomessa nykytiedon valossa aiheuttanut konflikteja ihmisen ja karhujen välille (Kojola ym. 2012b). Nykyisin Suomessa kuvauspaikoilla käytetään houkutteluravintona eniten koirien pellettejä ja lohitehtaiden perkuujätteitä, mitä myös täydennetään päivittäin ruokintapaikalle (Penteriani ym. 2021). Myös haaskoja käytetään esimerkiksi luontoharrastajien riistakamerapaikoilla (ks. taustaosio luku 3.5.). Karhujen kuvauspaikoilla voi vierailla myös muita suurpetoja kuten ahmoja ja susia.

Vuonna 2021 julkaistun suomalaisia karhujen ruokintapaikkoja koskevan tutkimuksen mukaan sillä, kuinka pitkään karhukuvauspaikka on ollut auki (kuinka pitkään karhuja on ruokittu), on positiivinen vaikutus todennäköisyyteen, että karhut vierailevat paikalla. Karhun vierailun todennäköisyyteen vaikuttivat myös esimerkiksi vuorokauden aika – karhujen vierailu oli todennäköisempää yöllä. Tutkimuksen mukaan ruokintapaikalla vierailevat karhut liikkuvat pääsääntöisesti lyhyempiä matkoja päivän aikana, hitaammalla vauhdilla ja niiden elinpiiri oli pienempi. Tämä vaikutus karhujen liikkumiseen voi myös paljastaa uskollisuutta paikkoihin, joissa houkutteluruokaa on. Houkutteluruokinta voi siis johtaa karhujen käytökseen liittyviin muutoksiin ”domestikaation” kautta. (Penteriani ym. 2021.)

Myös haaskaruokinnan sosiaalisia vaikutuksia on selvitetty ja selvityksen mukaan suurimmat ristiriidat nousivat haaskojen avulla paikalle houkutelluista karhuista. Esimerkiksi poronhoitoalueella ongelmana nähtiin se, että karhujen määrän epäiltiin lisääntyneen haaskojen seurauksena ja siten vaikuttavan vasavahinkojen määrään. Alueen asukkaat saattoivat kokea karhukeskittymät turvallisuusriskinä. (Pohja-Mykrä ym. 2009.) Edelleen suurpetohaaskojen on koettu heikentävän porotalouden toimintaedellytyksiä, koska petoriskin takia menetetään laidunalueita ja vahingot ovat lisääntyneet (Kojola 2021).

2.3.3. SRVA-tehtävät

Toimenpiteet:

Suomen riistakeskus, poliisi ja paikalliset suurriistavirka-aputoimijat puuttuvat tehokkaasti karhujen vierailuihin pihoidilla. Pihakäyntien syyt selvitetään ja mahdolliset haaskat poistetaan.

Suomen riistakeskus ja poliisi viestivät, kehen olla yhteydessä, kun karhuista tehdään havaintoja asutuksen tai taajamien läheisyydessä ja mitkä ovat eri toimijoiden roolit.

Karhuihin liittyvää suurriistavirka-aputoimintaa kehitetään yhteistyössä poliisin, Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa.

Poliisi määrää poliisilain 2 luvun 16 §:n perusteella ihmisarkuuden menettäneiden karhujen karkottamisesta tai lopettamisesta tapauskohtaisen harkinnan jälkeen.

Poliisi laatii tiedotteen karkotus- ja lopettamisoperaatioista tapauskohtaisesti harkiten poliisin viestintästrategian linjausten mukaan.

Yleensä asutuksen liepeillä liikkuvat nuoret karhut tai sudet. Myös ahmoista tehdään lisääntyvässä määrin pihahavaintoja, kun kanta levittäytyy etelään. Pihahavainnoista on aina hyvä ilmoittaa petoyhdyshenkilölle. Viranomaisille suurpetohavainnot kuuluvat ensisijaisesti silloin, kun suurpeto aiheuttaa uhkaa, vaaraa tai vakavaa vaaraa ihmisen hengelle ja terveydelle. (Suomen riistakeskus 2021.) Tarkempaa tietoa erityyppisistä suurpetohavainnoista ja niiden ilmoittamisesta sekä suurpetojen kohtaamisista ja toimintamalleista on niin Suomen riistakeskuksen kuin poliisin verkkosivuilla ja materiaaleissa sekä kootusti suurpedot.fi-sivuilla.

Poliisilain 2 luvun 16 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni ja viimesijaisena keinona lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikennettä. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukannanotossa on todettu poliisilain käyttöalan rajoitukset. Oikeusasiamiehen mukaan poliisilain soveltamisalaksi jää lähinnä reagoiminen sellaisiin nopeasti yhä uhkaavammaksi kehittyviin, ihmisen hengelle tai terveydelle vaaraa aiheuttaviin taikka omaisuudelle huomattavaa vaaraa aiheuttaviin tilanteisiin, joissa ei ole aikaa selvittää metsästyslain tai -asetusten soveltamisedellytyksiä. Eläin saadaan lopettaa myös, jos sen hengissä pitäminen olisi ilmeistä julmuutta sitä kohtaan.

Vuonna 2024 poliisin tekemiä karhun karkotus- ja lopetusmääräyksiä oli yhteensä 38 kappaletta (28 karkotus- ja 10 lopetusmääräystä). Suomen riistakeskus teki yhteensä 6 karkotuspäätöstä karhulle vuonna 2024.

Metsästyslain 1993/615 41 §:n 2 momenttiin lisättiin vuonna 2017 uudeksi poikkeusluvalla sallituksi toiminnaksi häiritseminen ja riistakeskukselle tuli siis mahdollisuus myöntää poikkeuslupa karkotukseen. Käytännössä karkotuspäätöksiä voidaan tehdä esimerkiksi harvaan asutulla alueella, missä voidaan toimia metsästyslain reunaehtojen mukaan.

Yleisimmin konfliktitilanteita ja tehtäviä poliisille aiheuttavat asutuksen välittömässä läheisyydessä liikkuvat tai muutoin poikkeuksellisesti käyttäytyvät sudet ja karhut sekä loukkaantuneet villisiat. Poliisihallitus on vahvistanut tammikuussa 2022 päivitetyn ohjeen, joka koskee poliisin toimivaltaa ja toimintalinjoja villisika- ja suurpetotilanteissa karhu mukaan lukien. Poliisi on yhteistyössä Suomen riistakeskuksen ja SRVA-toiminnan kanssa laatinut toimintamallit tilanteisiin, joissa suurpedot aiheuttavat uhkaa ihmisille.

Tilanteissa, joissa ihmiselle uhkaa tai vaaraa aiheuttava suurpeto on karhu, ilves tai ahma, menetellään soveltuvin osin sutta koskevien linjausten pohjalta (Poliisin toimintaohje suurpeto- ja villisikatilanteissa). Ohjeessa on kuvailtu tilanteet ja suden käyttäytyminen, joista suden ihmisarkuuden menettäminen voisi olla pääteltävissä. Karhun karkottamistoimiin ryhdytään kuitenkin kyseisestä mallista eroten jo, kun karhusta tehdään havainto taajama-alueella tai sen läheisyydessä taikka karhu tekee pihavierailun asutulle kiinteistölle harvaan asutulla alueella. Erityisesti taajamassa olevan suurpedon lopettaminen on hyvin haasteellinen tehtävä. Karhun karkottamistilanteissa tulee myös aina varautua siihen, että eläin tarvittaessa pystytään lopettamaan turvallisesti (pakkotila). Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi karhun hyökkääminen kohti karkottajia tai sivullisia.

SRVA-toiminta on vapaaehtoista ja perustuu poliisin ja riistanhoitoyhdistysten välisiin sopimuksiin sekä riistahallintolakiin. Hälytysjärjestelmä käynnistyy poliisin antamalla virka-apupyynnöllä. Suurriistavirka-aputoiminnan organisoitumisessa on erityisenä vahvuutena se, että kaikkialla Suomessa poliisilla on mahdollisuus pyytää virka-apua tehtävään koulutetuilta henkilöiltä. Karhuihin liittyvät tehtävät ovat vaativia, koska ne tapahtuvat pääasiassa sulan maan aikaan ja vahingoittuneet karhut voivat olla vaarallisia. Ne vaativatkin aina tekijöiltään monia erikoistaitoja ja -välineitä sekä käyttöön erityisen hyvin soveltuvia koiria. Tehtävät saattavat kestää ajallisesti kauan ja vaatia paljon henkilöstöä. Tämän vuoksi suurriistavirka-aputoiminnan organisoitumista tulee tarkastella erityisesti karhun osalta siten, että alueelliset erityispiirteet huomioidaan nykyistä paremmin. Suurpetotihentymäalueilla hälytyksiä tulee enemmän ja virka-apupyynnot kohdistuvat samoille vapaaehtoisesti toiminnassa mukana oleville henkilöille.

Suomen riistakeskus Etelä-Savon alueella karhua koskevia ongelmatilanteita hoidetaan siten, että valikoituneet henkilöt ja koirat toimivat laajemmalla alueella kuin vain yhden riistanhoitoyhdistyksen alueella. Suurriistavirka-aputilanteiden raportointi tapahtuu Oma riista -palvelussa, mikä on parantanut suurriistavirka-aputoiminnan tilannekuvan saamista. Raportit ovat nähtävissä myös Riistavahinkorekisterissä. Suurriistavirka-aputoimintaa ja sen organisoitumista voidaan kehittää tämän myötä mahdollisimman tarkoituksenmukaiseksi eri alueille.

2.3.4. Riistaneuvostot ja sidosryhmäyhteistyö

Toimenpiteet:

Alueelliset riistaneuvostot arvioivat vuosittain sidosryhmiä kuultuaan karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista alueellaan.

Valtakunnallinen riistaneuvosto arvioi vuosittain karhukannan hoitosuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista koko Suomessa.

Valtakunnallinen ja alueelliset riistaneuvostot arvioitiin maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta alkuvuonna 2016 (julkaisematon). Suurpetoja koskien eräänä keskeisimpänä havaintona oli sidosryhmätoiminnan kehittäminen. Koska neuvostoissa on enemmistönä edustus metsästäjien piiristä, vain hyvin hoidetulla sidosryhmätyöskentelyllä olisi mahdollista saada laajakantoisia näkemyksiä päättäjien ja virkamiesten tietoisuuteen.

Alueellisten riistaneuvostojen järjestämiä suurpetojen sidosryhmätilaisuuksia tulee kehittää edelleen. Arvioinnissa havaittiin, että niitä pitäisi kehittää kohti tasavertaisempaa vuoropuhelukulttuuria. Erityisesti suurpetoasioissa laajalla sidosryhmien edustuksellisuudella saadaan paikalliset ja alueelliset konfliktipisteet nousemaan esiin.

Riistaneuvostojen strategiseen rooliin on sopivaa, että ne ottavat kantaa edeltävän vuoden toimintaan karhun kannanhoidossa. Kannanotto voisi käsittää koko nykyisen suurpetojen kannanhoitojärjestelmän osa-alueet, jolloin mukana olisi niin Luonnonvarakeskus, maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen riistakeskus neuvostoineen ja sidosryhmineen. Lisäksi kannanotossa on syytä huomioida suurpetojen hoitosuunnitelmien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen alueella. Alueellisten riistaneuvostojen kannanotot toimitetaan valtakunnalliselle riistaneuvostolle, jotta valtakunnallinen riistaneuvosto voi antaa oman kannanottonsa ennen seuraavan metsästysvuoden asetusten valmistelua. Karhun kohdalla tämä kannanotto tulisi tehdä ensisijaisesti riistataloudellisen kokonaisnäkemyksen kautta.

Neuvostojen työn pohjana on riistatieto alueelta, kuten esimerkiksi tieto alueen suurpeto- ja sorkkaeläinkannoista. Riistaneuvostojen kannanotto tulee antaa riistataloudellisen kokonaisnäkemyksen pohjalta, huomioiden riistaneuvostojen strateginen rooli ja julkisten hallintotehtävien riippumattomuus lupapäätöksiä tehtäessä. On perusteltua antaa alueelliselle riistaneuvostolle mahdollisuus esittää oma näkemyksensä poikkeuslupien suuntaamisen tarpeesta alueellisen riistatalouden näkökulmasta. Kannanoton mahdollisuutta tukevat sekä suurpetopolitiikan arviointi (Pohja-Mykrä ym. 2014) että riistaneuvostojen työn arviointi (2016). Alueellisen riistaneuvoston tulee antaa näkemyksensä ja mielipiteensä karhun kannanhoidon onnistumisesta tarkastelemalla alueensa riistataloudellista kokonaiskuvaa ja karhun vaikutuksia tähän kokonaisuuteen.

Kokonaisnäkemys tulee rakentaa ensisijaisesti perustuen riistan tutkimuksen tarjoamaan laadukkaaseen riistatietoon.

2.3.5. Karhu ja yhteiskunta

Toimenpiteet:

Luonnonvarakeskus osallistuu monitieteiseen tutkimukseen suurpetoihin (karhu mukaan lukien) ja niiden yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen liittyen.

Luonnonvarakeskus selvittää monitieteellisestä näkökulmasta ihmistoiminnan ja esimerkiksi metsästyksen vaikutuksia karhuun ja toisinpäin.

Tutkimustuloksista viestitään aktiivisesti kansalaisille.

Karhu on Suomen kansalliseläin ja se tunnetaan myös monilla nimillä tai kiertoilmauksilla kuten mesikämmen, otso ja kontio. Karhut näkyvät nimistön lisäksi myös suomalaisessa kulttuurissa kuten taiteessa, tarinoissa ja kansanperinteessä. Karhulla kuten muillakin suurpedoilla on myös merkittävä tehtävä ekosysteemissä ja sen huipulla. Suurpedot vaikuttavat nisäkäskantoihin ja niistä myös hyötyvät esimerkiksi linnut ja pienemmät pedot, jotka syövät haaskoja (WWF 2025). Karhun kannanhoitosuunnitelmaan (2007) tehtiin tutkimus, johon kerättiin kansalaisten mielipiteitä. Vastauksissa näkyi selvästi, että karhua arvostetaan osana Suomen luontoa. Kyselyyn vastanneet myös pitivät tärkeänä toimivaa vahinkojen korvausjärjestelmää, vahinkojen ennalta ehkäisyä sekä sitä, että karhut säilyvät ihmisarkoina.

Karhu hävitettiin Suomesta varsin vähiin 1800-luvun lopulla. Karhusta on myös maksettu aikoinaan tapporahaa. Tapporaha poistettiin laista vuonna 1953. (Mykrä ym. 2006.) Suunnitelmallisen kannanhoidon avulla sen kanta on saatu elpymään. Karhun levittäytyminen uudelleen koko maahan on aiheuttanut myös ristiriitoja. EU:n luontodirektiivi muutti metsästys- ja luonnonsuojelulainsäädäntöämme niin, että karhusta tuli täysin suojeltu riistaeläin. Karhua myös pelätään. Kansalaisten suhtautumista suurpetoihin kuten karhuihin on tutkittu esimerkiksi Luonnonvarakeskuksen selvityksissä vuonna 2020 ja 2024. Vuoden 2024 tutkimuksen mukaan karhua pelkää paljon tai erittäin paljon 44 % suomalaisista, ja karhua pelätään enemmän kuin esimerkiksi sutta. Karhua pelkäävien määrä näyttäisi pysyneen samalla tasolla kuin vuoden 2020 vastaavassa tutkimuksessa. (Pellikka ym. 2024.) Pelon lisäksi karhu voi aiheuttaa huolta ja mielipahaa sekä taloudellisia tappioita poro-, kotieläin- ja maatalousvahinkojen kautta.

Karhu on arvostettu riistaeläin ja saaliina arvokas sekä kunnioitettu. Karhun metsästys on haastavaa ja liha arvokasta.

Luontoon liittyvä turismi on yhä suositumpaa ja se tuo myös taloudellisia mahdollisuuksia harvaan asutuille alueille. Lisäksi matkailu voi lisätä tietoisuutta esimerkiksi luonnosta ja suurpedoista paikallisella ja kansainvälisellä tasolla. (Rigg 2022.) Karhuun liittyy kotimaisen metsästysmatkailun lisäksi niin sanottua suurpetomatkailua tai wildlife-matkailua, mikä tarkoittaa suurpetojen tarkkailua, jälkien havainnointia tai kuvaamista niiden luontaisessa elinympäristössä. Karhuja ja muista suurpetoja hyödyntävässä luontomatkailua tulisi kehittää niin, että toiminta on sekä sosiaalisesti että ekologisesti kestävä (suurpedot.fi).

Yhtenä esimerkkinä karhuihin liittyvästä matkailusta ovat kuvauspaikat, jossa pääsee katselemaan ravinnolla houkuteltuja petoja niiden luontaisessa elinympäristössä. Karhunkatseluyritykset ovat melko pieniä yrityksiä. (vrt. Rautiainen 2014, Eskelinen 2009.) Kuitenkin luontomatkailulla on huomattavaa taloudellista merkitystä. Aluetaloudelliseksi vaikutukseksi arvioitiin noin 1,5 miljoonaa euroa ja asiakkaita yrityksissä kävi noin 6 000 vuosittain (Rautiainen 2014). Suomessa suurpetokuvauspalveluja tarjotaan eritoten Itä- ja Pohjois-Suomessa ja palveluja tarjoaa noin 25–30 yritystä (Tukes 2019). Suurpetojen kuvaus- ja katselumatkailun vuosittaisen liikevaihdon arvioidaan olevan noin 3,2 miljoonaa euroa ja työllistävyys 105 henkilötyövuotta (Pohja-Mykrä ym. 2018). Ulkomaalaisten asiakkaiden osuus kaikista asiakkaista on ollut kasvussa ja heidän osuutensa oli 72 % viimeisimmän tutkimuksen mukaan (Pohja-Mykrä ym. 2018).

Tukesi vuonna 2019 tekemän valvontaselvityksen mukaan riskit asiakkaille ovat pieniä, kun yritys toimii huolellisesti. Haaskakuvauspalveluihin liittyvät riskit kohdistuvat pääasiassa alueen ihmisiin ja luonnossa liikkumisiin, mikäli petotiheys lisääntyy ja pedot tottuvat ihmisiin. Vuonna 2013 on julkaistu suurpetokuvausyrityksille suunnattu hyviä turvallisuuskäytänteitä kokoava opas (Kajaanin ammattikorkeakoulu).

Pohja-Mykrä ja Kurki (2009) selvittivät haaskaruokinnan sosiaalisia vaikutuksia ja ristiriitoja, ja selvityksen mukaan suurimmat ristiriidat nousivat juuri haaskojen avulla paikalle houkutelluista karhuista. (ks. lisää aiheesta *Kannanhoidon tausta*, 2022).

3. Muut toimenpiteet

3.1. Kansainvälinen yhteistyö

Toimenpiteet

Maa- ja metsätalousministeriö yhteistyössä tutkimuksen ja riistahallinnon kanssa jatkaa Norjan ja Ruotsin suurpetoasioista vastaavien viranomais-, kannanhallinta- ja tutkimustahojen kanssa säännöllisiä kokouksia tietojen ja kokemusten vaihtamiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuuden laatia yhdessä Ruotsin ja Norjan suurpetoasioista vastaavien viranomaisten kanssa kehysasiakirja hallinnon ja tutkimuksen välisestä säännöllisestä yhteistyöstä ja tietojen ja kokemusten vaihdosta karhuihin liittyen.

Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuuden ottaa käyttöön yhteisiä sähköisiä järjestelmiä Ruotsin ja Norjan kanssa esimerkiksi kansalaishavaintojen keräämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriö luo yhteyksiä myös muihin EU-maihin, joissa on vahva karhukanta.

Suomen karhukannan hoidolla on suurin yhtymäkohta Ruotsin ja Norjan karhukantojen hoidon kanssa, vaikkakin skandinaavisen ja suomalais-venäläisen karhukannan geenivaihto on vaatimatonta (lisää aiheesta ”MMM, Kannanhoidon tausta 2022” luku 2.8., 2.11. ja 2.12.). Suomen karhukannalla on geneettisesti suurimmat yhteydet Venäjän karhukantaan.

Yhteistyötä karhukannan hoitoon liittyvissä kysymyksissä on erityisesti Ruotsin ja Norjan kanssa, mutta myös sellaisten EU-maiden kanssa, missä karhuun liittyvät kysymykset ovat olleet merkityksellisiä.

Maa- ja metsätalousministeriö yhdessä Suomen riistakeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen kanssa on pitänyt säännöllisesti yhteistyökokouksia suurpetoasioista vastaavien Ruotsin ja Norjan viranomais- ja tutkimustahojen kanssa. Kokouksissa on käsitelty suurpetoihin liittyviä asioita. Maa- ja metsätalousministeriö allekirjoitti kehysasiakirjan susiin liittyen Ruotsin ympäristönsuojeluviraston (Naturvårdsverket) ja Norjan ympäristöviraston (Miljødirektoratet) kanssa vuonna 2020. Jos vastaava kehysasiakirja laaditaan karhulle, niin sen yhteydessä selvitetään yhteistyömahdollisuuksia karhun DNA-näyteaineistojen keräämiseen, näytteiden analysointiin sekä kannanseurantaan Suomen sekä Ruotsin ja Norjan välillä.

3.2. Karhujen siirtoistutukset

Toimenpide:

Suomessa ei suoriteta karhujen siirtoistutuksia.

Karhujen siirtoistutuksille ei ole tarvetta, koska nykyisin karhua tavataan joka puolella Suomea. Tosin harvemman kannan alueella karhut ovat pääsääntöisesti nuoria, vaellusikäisiä uroksia. Nykyisin myös lisääntymisiässä olevien naaraiden esiintymisalue on laaja. Tämä mahdollistaa karhujen luontaisen levittäytymisen ja asettumisen uusille elinpiireille.

3.3. Karhujen levittämät sairaudet

Toimenpiteet:

Tiedotusta karhunlihan trikiinitarkastuksen tärkeydestä myös silloin, kun se ei ole pakollista, jatketaan ja tehdään säännöllisesti.

Tiedotusta trikiineistä ja trikiinitartuntojen tutkimisesta sekä trikiinitartuntojen välttämisestä tehdään säännöllisesti.

Trikiinit eli trikinellat ovat sukkulamatoihin kuuluvia loisia. Ne ovat lihaa syövien nisäkkäiden loisia, joita esiintyy lähes kaikkialla maailmassa. Ihminen saa trikiinitartunnan syötyään huonosti kypsennettyä, trikiinin tartuntakykyisiä toukkia sisältävää sian, karhun tai muun eläimen lihaa tai lihatuotetta. Syömisen jälkeen trikinellatoukat vapautuvat suolistossa ja kypsyvät aikuisiksi madoiksi. Naarasmatojen synnyttämät toukat hakeutuvat poikkijuovaiseen lihakseen, minne ne kapseloituvat. Trikinellojen aiheuttamaa tautia kutsutaan trikinelloosiksi. Luonnossa trikinellat leviävät, kun lihaa syövät eläimet pyydystävät toisiaan tai syövät raatoja. Luonnonvaraisten lihaa syövien nisäkkäiden trikinellatartunnat ovat Suomessa melko yleisiä. Ilveksillä, susilla, supikoirilla ja ketuilla loisen esiintyvyys on korkea. Ilveksistä lähes puolet kantaa trikiiniä, kun taas susilla, supikoirilla ja ketuilla sitä tavataan noin joka kolmannella. Karhuilla trikinellatartunnat eivät ole niin yleisiä: harvempi kuin joka kymmenes karhu kantaa trikiiniä. Trikinelloosia ei Suomessa ole tavattu ihmisellä vuosikymmeniin. Viimeinen tavattu trikinelloositapaus ihmisillä oli 1970-luvulla, jolloin tartunta oli saatu karhunlihasta. (Zoonoosikeskus 2012.)

Ruokavirasto suosittelee, että metsästäjä teettää trikiinitutkimuksen Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa, vaikka lihat tulisivatkin omaan käyttöön (Ohjeistus karhun

lihan ja osien myyntiin sekä karhunruhojen käsittelyyn 2021). Jos lihaa luovutetaan suoraan yksityiselle kuluttajalle, trikiinitutkimus täytyy tehdä. Yleiseen kulutukseen tulevalle karhunlihalle trikiinitutkimus tehdään lihan tarkastuksen yhteydessä. (Ruokavirasto.) Lisätietoja trikiinitutkimuksesta ja lihan tarkastuksesta on Ruokaviraston sivuilla.

Trikinellat tuhoutuvat kuumennuksessa. Sairaus ei siis voi tarttua, jos syödään kunnolla kypsennettyä lihaa, olipa siinä toukkia tai ei. Lämpötila +70 °C riittää trikinellatoukkien tuhoamiseen. Aikaisemmin suositeltiin käytettäväksi pakastusta toukkien tuhoamiseen lihasta, mutta nykyään tiedetään Suomessa esiintyvän pakkasta kestävästä trikinellalajista, joten pakastusta ei enää voida suositella keinoksi suojautua tartunnalta. (Ruokavirasto 2022.)

Käytännön havaintojen mukaan karhunliha tarkastutetaan trikiinien varalta yleisesti myös silloin, kun liha käytetään metsästäjän omassa taloudessa. Muutoin karhunlihan tarkastustoiminta trikiinien varalta on yksityiskohtaisesti säädeltyä ja järjestettyä toimintaa.

3.4. Viestintä

Toimenpiteet:

Riistakonsernin eri toimijoiden tuottaman suurpetotiedon saavutettavuudesta ja ajantasaisuudesta huolehditaan.

Maa- ja metsätalousministeriö kutsuu koolle riistakonsernin suurpetoviestinnästä vastaavia. Viestijät käsittelevät suteen ja muihin suurpetoihin liittyvää viestintää. Viestintäyhteistyötä sidosryhmien kanssa kehitetään.

Tässä hoitosuunnitelmassa on esitetty aiemmin monia toimenpiteitä karhua koskevan viestinnän kehittämiseksi. Karhukannan seuranta kehitetään, ja tässä toiminnassa on olennaisena osana suurpetoyhdyshenkilöille suunnatut koulutus- ja neuvontatilaisuudet. Myös metsästäjille, vahingonkärsijöille ja muille sidosryhmille on suunnattu monia toimenpiteitä tiedotukseen, neuvontaan ja koulutukseen liittyen.

Karhukannan runsaudesta, kanta-arviosta ja elinpiirien käytöstä on koottu tietoa luonnonvaratieto.luke.fi-sivustolle muiden riistalajien ohella. Esimerkiksi petoyhdyshenkilöiden kirjaamia karhuhavaintoja ja muita Tassu-havaintoja voi tarkastella kartalta sivustolta. Yleistä karhutietoa on saatavilla suurpedot.fi-sivustolla, jossa on käsitelty lähes kaikki karhuun liittyvät näkökulmat. Suomen riistakeskuksen ylläpitämältä riistainfo.fi-sivustolla on myös karhuihin sekä muihin suurpetoihin liittyvää tietoa ja opetusmateriaaleja.

Karhuun liittyvästä viestinnästä vastaavat riistakonsernin tahot: maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Suomen riistakeskus, riistanhoitoyhdistykset, Metsähallitus ja Ruokavirasto. Lisäksi poliisi viestii karhuista ja muista suurpedoista omien virkatehtäviensä osalta. Eri sidosryhmien rooli karhuun liittyvässä viestinnässä on tärkeää.

Karhuun liittyvän viestinnän koordinaatiota ja viestintäyhteistyötä sekä vuoropuhelua niin riistakonsernin kuin eri sidosryhmien kesken voidaan kehittää riistakonsernin viestijöiden yhteisissä kokoontumisissa.

4. Hoitosuunnitelman toimeenpano

Toimenpide:

Karhukannan hoitosuunnitelman toimeenpanon koordinointi ja seuranta toteutetaan Suomen riistakeskukseen valittavan (hoitosuunnitelmavastaava) henkilön toimesta.

Hoitosuunnitelman toimeenpanon kannalta keskeisimmät toimijat ovat maa- ja metsätalousministeriö, Suomen riistakeskus ja Luonnonvarakeskus. Maa- ja metsätalousministeriö vaikuttaa asettamiensa tulostavoitteiden kautta muiden riistakonsernin toimijoiden toiminnan tavoitteisiin. Suomen riistakeskuksen vastuulla on hoitosuunnitelman käytännön toimeenpanon koordinointi ja seuranta. Luonnonvarakeskuksen vastuulla taas on monia hoitosuunnitelman vaikuttavuuden kannalta keskeisiä toimenpiteitä liittyen kannanarvioinnin kehittämiseen.

Karhun kannanhoitosuunnitelmassa on kaikkiaan 48 toimenpidettä (luvut 2,3 ja 5) sekä kannanhoitoalueille yhteensä 17 toimenpidettä. Käytännössä suunnitelman toimeenpanoa toteutetaan Suomen riistakeskuksen koordinoimana valitsemalla karhun kannanhoitosuunnitelmasta vastuussa oleva henkilö. Henkilön tehtävänä on seurata ja edistää toimenpiteiden toteutumista. Suurin osa toimenpiteistä voidaan toteuttaa pääosin muokkaamalla olemassa olevia toimintatapoja.

On kuitenkin huomioitava, ettei kaikkia toimenpiteitä voida edistää pelkästään yhteistyöllä vaan karhun kannanhoitosuunnitelman tavoitteenasettelun toteutuminen edellyttää myös päätöksiä resursseista. Resurssien kohdentamisessa voidaan hyödyntää hankekohtaista tulosohjausta tai mahdollisuutta rahoittaa hoitosuunnitelman toimeenpanoon liittyviä hankkeita esimerkiksi erillisrahoituksella.

LÄHTEET:

- Artell, J., Lankia, T., Pellikka, J. ja Pusenius, J. 2020. Hirvenmetsästys: tavat ja arvot 2019–2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 81/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 32 s.
- Bombieri, G., Naves, J., Penteriani, V. et al. Brown bear attacks on humans: a worldwide perspective. *Sci Rep* 9, 8573 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41598-019-44341-w>
- Brown, L., Zedossier, A., Kindberg, J. & Pelletier, F. 2024. Behavioural responses of brown bears to roads and hunting disturbance. *Ecology and Evolution* 14 (6). e11532.
- Danilov, P., Panchenko, D., Bljudnik, L., Fyodorov, F. & Tirronen, K. 2014: Forest reindeer in Russian Karelia. Karelia NPI CBC -metsäpeuratyöpaja. Kuhmo 15.09.2014.
- Elfström, M., Stoen, O.-G., Zedossier, A. & Swenson, J. E. 2014: Ultimate and proximate mechanisms underlying the occurrence of bears close to human settlements: review and management implications. *Mammal Review* 44: 5-12.
- Eskelinen, P. 2009: Karhut elinkeinona – millaisia ovat katselupalveluja tarjoavat yritykset? Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 15/2009. 15 s.
- Forsman, L., Wikman, M., Härkönen, S. & Eskelinen, P. 2010: Riistatalouden vapaaehtoistyö. Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 10/2010. 42 s.
- Heikkinen, S. & Kojola, I. Helle, P. (toim.) 2017. Riistakannat 2016. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 41/2017. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 54 s
- Heikkinen, S., Kojola, I. & Mäntyniemi, S. 2022. Karhukanta Suomessa 2021. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 32/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 16 s.
- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s. Jurj, R. ym. 2023. Esitys kongressissa. The influence of the bear presence near local communities in Romania. 36th Congress of International Union of Game Biologist 28.-31.8.2023, Warsaw Poland.
- Kauhala, K. ja Isomursu, M. 2020. Riistaruokinnan ekologiset vaikutukset – kirjallisuuskatsaus. *Suomen riista* 66: 7–20 (2020).
- Kindberg, J., Ericsson, G. & Swenson, J. E. 2009: Monitoring rare or elusive large mammals using effort-corrected voluntary observers. *Biological Conservation* 142: 159–165.
- Kindberg, J., Swenson, J. E., Ericsson, G., Bellemain, E., Miquel, C. & Taberlet, P. 2011: Estimating population size and trends of the Swedish brown bear *Ursus arctos* population. *Wildlife Biology* 17(2):114-123.
- Kojola, I. 2012: Bear-Finland. Teoksessa: Kaczensky, P., Chapron, G., Arx, M., Huber, D., Andrén, H. & Linnell, J. (toim.): Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe.
- Kojola, I., Hallikainen, V., Heikkinen, S., Forsman, J., Kukko, T., Pusenius, J. & Paasivaara, A. 2021a. Calf/female ratio and population dynamics of wild forest reindeer in

relation to wolf and moose abundances in a managed European ecosystem. PLoS ONE 16(12): e0259246. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0259246>

Kojola, I., Hallikainen, V., Heikkinen, S. & Nivala, V. 2020: Has the sex-specific structure of Finland's brown bear population changed during 21 years? Wildlife Biology 2020(2).

Kojola, I., Hallikainen, V., Heikkinen, S. & Nivala, V. 2021: Inadvertent shooting of brown bear cubs in Finland: what can managers do to reduce it? Wildlife Biology 2021(2).

Kojola, I. & Heikkinen, S. 2012b: Problem bears in Finland in relation to bear feeding for tourism and the density of bears and humans. Wildlife Biology 18: 258-263.

Kojola, I. & Heikkinen, S. 2015: Karhuja Venäjältä. Metsästäjä 64 (4): 50-51 Kojola, I. & Heikkinen, S. 2006: The structure of the expanded brown bear population at the edge of the Finnish range. Ann. Zool. Fennici 43: 258–262.

Kojola, I. & Laitala, H.M. 2020: Changes in the structure of an increasing brown bear population with distance from core areas: another example of presaturation female dispersal? – Ann.Zool. Fennici 37: 59–64.

Kojola, I. 2021. Tutkimus suurpetojen ruokinnan vaikutuksista porotalouteen. Poromies 4/2021.

Kopatz, A., Kleven, O., Kojola, I., Aspi, J., Norman, A. J., Spong, G., Gyllenstrand, N., Dalén L., Fløystad, I., Hagen, S.B., Kindberg, J., Flagstad, O., Flagstad, Ø. 2021: Restoration of transborder connectivity for Fennoscandian brown bears (*Ursus arctos*). – Biological Conservation 253: 108936.

Kudrenko, S., Ordiz, A., Barysheva, L., Baskin, L. & Swenson, J. E. 2017: Human injuries and fatalities caused by brown bears in Russia, 1932–2017. Wildlife Biology 2020(1).

Kudrenko, S., Ordiz, A., Stytsenko, F., Barysheva, S.L., Bartalev, S., Baskin, L. & Swenson, J. E. 2021: Brown bear-caused human injuries and fatalities in Russia are linked to human encroachment. Animal Conservation. Vol 25, issue 3.

Kumpula, T. 2022. Metsäpeuran (*Rangifer tarandus fennicus*) vajojen säilyvyys Kainuun populaatiossa. Pro Gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

Linnell J., V. Salvatori & L. Boitani (2008). Guidelines for population level management plans for large carnivores in Europe. A Large Carnivore Initiative for Europe report prepared for the European Commission (contract 070501/2005/424162/MAR/B2). Saatavissa: <https://circabc.europa.eu/ui/group/3f466d71-92a7-49eb-9c63-6cb0fadf29dc/library/06415d1d-cbd4-4e26-b650-a198f86a735f/details> Viitattu 1.4.2025.

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 p.

Maa- ja metsätalousministeriö 2014. Hirvikannan hoitosuunnitelma, taustaosio. Saatavissa: <https://riista.fi/wp-content/uploads/2013/03/Hirvikannan-hoitosuunnitelma-taustaosio.pdf> Viitattu 7.4.2025.

Maa- ja metsätalousministeriö 2022: Suomen karhukannan hoitosuunnitelma – Kannanhoidon tausta. Heinäkuu 2022. VN/15339/2022. Saatavilla: https://mmm.fi/documents/1410837/126357651/VN_15339_2022-MMM-24%20Karhukannan%20hoitosuunnitelma%20-%20Kannanhoidon%20tausta.pdf/a083b2e1-f5e0-c7f9-086c-e8b828e5656b/VN_15339_2022-MMM-24%20Karhukannan%20hoitosuunnitelma%20-%20Kannanhoidon%20tausta.pdf Viitattu 31.3.2025.

Maa- ja metsätalousministeriö 2007: Suomen karhukannan hoitosuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2/2007.

Maa- ja metsätalousministeriö 2024. Suden ja muiden suurpetojen poikkeuslupakäytäntöjen kehittämistä valmistelleen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti. Marraskuu 2024. Saatavissa: https://mmm.fi/documents/1410837/1822272/~+VN_8175_2024-MMM-83+Suden+ja+muiden+suurpetojen+poikkeuslupak%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6jen+kehitt%C3%A4mist%C3%A4+valmistel+7665398_1_1.pdf/97d611df-684c-7b3f-9879-cee0078b2868/~+VN_8175_2024-MMM-83+Suden+ja+muiden+suurpetojen+poikkeuslupak%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6jen+kehitt%C3%A4mist%C3%A4+valmistel+7665398_1_1.pdf?t=1732791794639 Viitattu 24.3.2025.

Maa- ja metsätalousministeriö 2019: Suomen susikannan hoitosuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 24/2019.

Maa- ja metsätalousministeriö 2015: Suomen susikannan hoitosuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 4/2015.

Metsäkeskus 2024. Vuoden 2023 hirvieläinvahinkojen yhdistelmä 7/12.03/2024. 2.1.2024. Liite määrärahaesitykseen. Julkaisematon.

Majić Skrbinišek, A. & Krofel, M. (2015). Defining, preventing, and reacting to problem bear behaviour in Europe (pp. 1–56). Brussels: European Commission.

Matala, J., Nikula, A., Pellikka, J., Aikio, S., Forsman, J., Henttonen, H., Holmala, K., Huitu, O., Jauni, M., Kojola, I., Melin, M., Paasivaara, A. & Pusenius, J. 2021. Hirvieläinten vaikutuksia yhteiskuntaan, elinkeinoihin ja ekosysteemiin. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 38/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 142 s

Moen, G.K., Støen, O.-G., Sahlén, V. & Swenson, J.E. (2012) Behaviour of solitary adult Scandinavian brown bears (*Ursus arctos*) when approached by humans on foot. *PLoS ONE*, 7(2):e31699.

Moen, G. K, Ordiz, A , Kindberg , J , Swenson , J. E, Sundell , J & Stoen , O-G. 2019: Behavioral reactions of brown bears to approaching humans in Fennoscandia, *Écoscience*, vol. 26 , no. 1 , pp. 23-33. <https://doi.org/10.1080/11956860.2018.1513387>

Mykrä, S., Liukkonen, T., Bisi, J. & Kurki, S. 2006: Kansalaisten karhukannat. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. Julkaistu 6.

Mykrä, S. & Pohja-Mykrä, M. 2015: Back-calculation of large carnivore populations in Finland in 1865- 1915. - *Ann. Zool. Fennici* 52: 285-300

- Olejarz, A.; Aspi, J.; Kojola, I.; Nivala, V.; Niskanen, A.K.; Harmoinen, J. Ain't Nothing like Family—Female Brown Bears Share Their Home Range with Relatives. *Diversity* 2022, 14, 41.
- Ordiz, A., Støen, O.-E., Sæbø, S., Sahlén, V., Pedersen, B. E., Kindberg, J. & Swenson, J. E. 2013: Lasting Behavioural Responses of Brown Bears to experimental encounters with Humans. *Journal of Applied Ecology*, vol. 50, no. 2, 2013, pp. 306–14..
- Ordiz, A., Moen, G.K., Sæbø, S., Stenset, N., Swenson, J.E. & Stoen, O.-G. (2019) "Habituation, sensitization, or consistent behavioral responses? Brown bear responses after repeated approaches by humans on foot." *Biological Conservation* 232(1):228–237. DOI:10.1016/j.biocon.2019.01.016.
- Ordiz, A., O.-G. Støen, S. Sæbø, J. Kindberg, M. Delibes, and J. . Swenson. 2012. Do bears know they are being hunted? *Biological Conservation* 152:21-28.
- Paasivaara, A. 2016: Minne menet metsäpeura. Esitelmätiivistä. Riistapäivät 2016. Tampere.
- Paasivaara, A. Tiedonanto sähköpostitse 1.7.2022.
- Panchenko, D.V. 2010: Assessment of the Current Status of Ungulate Populations in Karelia. Dynamics of Game Animals Populations in Northern Europe. The Vth International Symposium, September 1-5, 2010.
- Pellikka, J., Juutinen, A. & Eskelinen, P. 2016: Riistatalouden hyvinvointivaikutukset. Esiselvitys. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 22/2016, Luonnonvarakeskus.
- Pellikka, J. & Hiedanpää, J. 2020. Kansalaisten susisuhde. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 56/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 30 s.
- Pellikka, J. & Ala-Kurikka, I. 2024. Kansalaiset ja susi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 96/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 49 s
- Penteriani, V., Lamamy, C., Kojola, I., Heikkinen, S., Bombieri, G. & Delgado, M. 2021: Does artificial feeding affect large carnivore behaviours? The case study of brown bears in a hunted and tourist exploited subpopulation. – *Biological Conservation* 254: 108949.
- Pohja-Mykrä, M. & Kurki, S. 2009: Suurpetojen haaskaruokinnan yhteiskunnallisen kestävyys haasteet. Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto.
- Pohja-Mykrä, M. & Kurki, S. 2014: Kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarviointi. Raportteja 114, Ruraliainstituutti, Helsingin yliopisto. Pohja-Mykrä, M., Matilainen, A., Kujala, S., Hakala, O., Harvio, V. & Kurki, S. 2018. Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 40/2018. Valtioneuvoston kanslia, 24.5.2018.
- Pulliainen, E. 1983: Karhuekspansio idästä. *Suomen Riista* 30: 71-78.
- Pulliainen, E. 1990: Recolonization of Finland by brown bear in the end of 1970s and 1980s. *Aquilo, Series Zoologica* 27: 21-25.

- Pöllänen, A, Pakanen, V-M., Paasivaara, A. 2023. Survival and cause specific mortality in adult females of a northern migratory ungulate. *Journal of European Wildlife Research* 69:60, <https://doi.org/10.1007/s10344-023-01686-y>
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslen, A. & Mannerkoski, I. 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.
- Rautiainen, L. 2014: Suurpetoturismi Suomessa. Esitelmätiiviste. Riistapäivät 2014. Vantaa.
- Regeringens proposition 2012/13:191, En hållbar rovdjurspolitik, syyskuun 12. päivänä 2013.
- Rigg, Robin. 2022, feb 17. Artificial feeding and wildlife tourism. Slovak Wildlife Society. Version 1.1. Saatavissa: <https://downloads.eurolargecarnivores.eu/wp-content/uploads/2023/10/ARTIFICIAL-FEEDING-Artificial-feeding-and-wildlife-tourism.pdf> Viitattu 1.4.2025
- Saunaluoma, J. Monilajinen kannanhoito Suomessa. 2023. Riistan vuoksi. Saatavilla verkossa: <https://metsastajalehti.fi/riistan-vuoksi/monilajinen-kannanhoito-suomessa/> Viitattu 7.9.2025.
- Schneider, M., Zedrosser, A., Kojola, I. & Swenson, J.E. 2023: The management of brown bears in Sweden, Norway and Finland. Pages: pp. 77-98. *Bear and Human: Facets of a Multi-Layered Relationship from Past to Recent Times, with Emphasis on Northern Europe*. <https://doi.org/10.1484/M.TANE-EB.5.134326>
- Schregel, J., Eiken, G. E., Grondahl, F. A., Hailer, F., Aspi, J., Kojola, I., Tirronen, K., Danilov, P., Rykov, A., Poroshin, E., Janke, A., Swenson, J. E. & Hagen, S. B. 2015: Y chromosome haplotype distribution of brown bears (*Ursus arctos*) in Northern Europe provides insight into population history and recovery. *Molecular Ecology* 24: 6041-6060.
- Steyaert, S. M. J. G., Leclerc, M., Pelletier, F., Kindberg, J., Brunberg, S., Swenson, J. E. & Zedrosser, A. 2016: Human shields mediate sexual conflict in a top predator. *Proceedings Royal Society London B*. DOI: 10.1098/rspb.2016.0906
- Swenson, J. 1999. Does hunting affect the behaviour of brown bears in Eurasia? *Ursus*, 11: 157–162.
- Swenson, J.E., Gerstl, N., Dahle, B. & Zedrosser, A. 2000: Action Plan for the conservation of the Brown Bear (*Ursus arctos*) in Europe. *Nature and environment*, No. 114. Council of Europe Publishing, 2000.
- Swenson, J. E., Taberlet, M. & Bellemain, E. 2011: Genetics and conservation of European brown bears *Ursus arctos*. *Mammal Review* 41: 87-98.
- Swenson, J. E. 2012: Bear-Sweden. Teoksessa: Kaczensky, P., Chapron, G., Arx, M., Huber, D., Andrén, H. & Linnell, J. (toim.): Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe.
- Tallian, A., Ordiz, A., Metz, M., Milleret, C., Wikenros, C., Smith, D., Stahler, D., Kindberg, J., MacNulty, D., Wabakken, P., Swenson, J. & Sand, H. 2017. Competition between apex predators? Brown bears decrease wolf kill rate on two continents. *Proc. R. Soc. B*. 284: 20162368.

Tikkunen, Mari (toim.). 2021. Opas petoyhdyshenkilölle. Suomen riistakeskus. Saatavissa: https://riista.fi/wp-content/uploads/2021/03/opas_petoyhdyshenkiloille_web_26.2.2021.pdf Viitattu 1.4.2025.

Wittmer, H. U., Sinclair, A. R. E. & McLellan, B. N. 2005: The role of predation in the decline and extirpation of woodland caribou populations. *Oecologia* 144: 257-267.

Wittmer, H.U., Serrouya, R., Elbroch, M. & Marshall, A. J. 2013: Conservation strategies for species affected by apparent competition. *Conservation Biology*. Volume 27. No 2: 254-260.

Zedrosser, A., Støen, O-G., Sæbø, S. & Swenson, J.E. 2007: Should I stay or should I go? Natal dispersal in brown bear. *Animal Behaviour* 74(3):369-376

Zedrosser, A. & Swenson, J. E. 2005: Do brown bear litter sizes reported by the public reflect litter sizes obtained by scientific methods? *Wildlife Society Bulletin* 33:1352-1356.

Zoonosikeskus 2012: Zoonosit Suomessa 2000–2010. ISBN: 978-952-225-118-3 (pdf) 2. uusittu painos. Helsinki.

Internet-lähteet

Deutsche Welle, 2024. Slovakia: Man attacked by bear succumbs to injuries. Julkaistu 10.6.2024. Uutinen saatavissa: <https://www.dw.com/en/slovakia-man-attacked-by-bear-succumbs-to-injuries/a-70414795> Viitattu 24.3.2025.

The Guardian. 2024. Brown bear that attacked five people shot dead, says Slovakian minister. Julkaistu 27.3.2024. Uutinen saatavissa: <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/27/brown-bear-shot-dead-slovakia-rampage> Viitattu 28.3.2025.

Maa- ja metsätalousministeriö 2025: Metsästyslain muutokset suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen mahdollistamiseksi lausuntokierrokselle. Julkaistu 19.2.2025. Tiedote saatavissa: <https://mmm.fi/-/metsastyslain-muutokset-suurpetojen-kannanhoidollisen-metsastuksen-mahdollistamiseksi-lausuntokierrokselle> Viitattu 26.3.2025.

Maa- ja metsätalousministeriö 2024: Suurpetojen vahinkoperusteisia poikkeuslupakäytäntöjä sujuvoittavat muutokset on hyväksytty. Julkaistu 11.7.2024. Tiedote saatavissa: <https://mmm.fi/-/suurpetojen-vahinkoperusteisia-poikkeuslupakaytanta-sujuvoittavat-muutokset-on-hyvaksyty> Viitattu 2.4.2025.

Luke, 2025. Hirven kanta-arviot ja seuranta. Saatavissa: <https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/hirvi/hirven-kantaarviot-ja-seuranta#kantaarvio-2025> Viitattu 24.3.2025.

Luke, 2024a. Suomenselän metsäpeurakanta vakaa. Julkaistu 20.2.2024. Uutinen saatavissa: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/suomenselan-metsapeurakanta-vakaa-1> Viitattu 24.3.2025.

Luke, 2024b. Kainuun metsäpeurojen vasatuotto laski jyrkästi. Julkaistu 13.12.2024. Uutinen saatavissa: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/kainuun-metsapeurojen-vasatuotto-laski-jyrkasti> Viitattu 24.3.2025.

Metsäkeskus 2025: Hirvivahinkokorvausten määrä nousee viime vuodesta. Tiedote julkaistu 20.1.2025. Tiedote saatavissa: <https://www.metsakeskus.fi/fi/ajankohtaista/hirvivahinkokorvausten-maara-nousee-viime-vuodesta-0> Viitattu 7.4.2025.

Ruokaviraston ohjeet sivutuotteiden käytöstä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa eli haaskakäyttö. Saatavissa: <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/elaintenpito/kuolleet-elaimet/haaskakaytto/> Viitattu 1.4.2025.

Ruokavirasto, trikinelloosi. Saatavissa: <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-terveys-ja-elaintaudit/elaintaudit/usealle-elainlajille-yhteiset-taudit/trikinelloosi/> Viitattu 1.4.2025.

Suomen riistakeskus 2024: Älä houkuttele karhuja – ennaltaehkäise vierailut pihapiirissä. Julkaistu 18.4.2024. Uutinen saatavissa: <https://riista.fi/ala-houkuttele-karhuja-ennaltaehkaise-vierailut-pihapiirissa/> Viitattu 24.3.2025.

Suomen riistakeskus: Suurpetoseuranta. Saatavissa: <https://riista.fi/riistatalous/riistakantojen-seuranta/suurpetoseuranta/> Viitattu 1.4.2025.

Suomen riistakeskus 2022: Sähköaita suojaa mehiläistarhoja karhuilta. Julkaistu 11.4.2022. Uutinen saatavissa: <https://riista.fi/sahkoaita-suojaa-mehilaistarhoja-karhuilta-3/> Viitattu 1.4.2025.

Suomen riistakeskus 2020: Karhunmetsästys alkaa. Julkaistu 19.8.2020. Uutinen saatavissa: <https://riista.fi/karhunmetsastys-alkaa-3/> Viitattu 1.4.2025.

Suomen riistakeskus, 2016. Älä kesytä karhua ruokkimalla. Julkaistu 12.5.2016. Uutinen saatavissa: <https://riista.fi/ala-kesyta-karhua-ruokkimalla-2/> Viitattu 1.4.2025.

Suomen riistakeskus 2015: Tiedätkö, miten toimit, jos kohtaat karhun? Julkaistu 21.7.2015. Uutinen saatavissa: https://riista.fi/tiedatko-miten-toimit-jos-kohtaat-karhun/?doing_wp_cron=1657089111.0782599449157714843750 Viitattu 1.5.2024.

Suurpedot.fi. Suurpetomatkailu Suomessa ja maailmalla. Saatavissa: <https://www.suurpedot.fi/suurpedot-ja-me/yhteiskunta/matkailu.html> Viitattu 1.4.2025.

Tukes 2019: Suurpetojen haaskakuvauspalveluista voi aiheutua vaaraa lähiympäristöön. Julkaistu 17.10.2019. Tiedote saatavissa: <https://tukes.fi/-/suurpetojen-haaskakuvauspalveluista-voi-aiheutua-vaaraa-lahiymparistoon> Viitattu 1.4.2025.

Turvasatanen 2012: Näkökulmia turvallisuuden huomioimiseen ammattimaisessa wildlife-matkailussa. Pdf saatavilla: <https://www.businessfinland.fi/4accdb/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/julkaisut/of-turvasatanen.pdf> Kajaanin ammattikorkeakoulu. Outdoors Finland. Viitattu 1.4.2025.

WWF. Karhu. Saatavissa: <https://wwf.fi/elainlajit/karhu/>. Viitattu 1.4.2025.

Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. 2014. Suomen raportit EU:n komissiolle luontodirektiivin toimeenpanosta kausilta 2001–2006, 2007–2012 ja 2013–2018. Saatavissa: <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/lajien-monimuotoisuus/luontodirektiivin-lajit#luontodirektiivin-lajiraportit-2019> Viitattu 1.4.2025.

Kansainvälinen oikeus

Asia C-342/05. Oikeustapauskokoelma 2007 I-04713. Saatavissa: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=fi&num=C-342/05>. Viitattu 1.4.2025

Asia C-674/17. Julkaistu sähköisessä oikeustapauskokoelmassa lokakuu 2019. Bernin sopimus eli yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta. OJ, N:o L 38, 10.2.1982, s. 3-32.

Direktiivi 92/43/TY: Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta. Euroopan unionin virallinen lehti 22.7.92. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (Y) N:o 1069/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009, muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (sivutuoteasetus).

Kansalliset lait ja asetukset sekä niihin liittyvät perustelut ja muistiot sekä määräyksiä, ohjeita, suosituksia, kirjeitä ja lausuntoja

Directorate General Environment, European Commission. 1.7.2008. Note to the Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores.

DG Environment. 2023. Reporting under Article 17 of the Habitats Directive: Guidelines on concepts and definitions – Article 17 of Directive 92/43/EEC, Reporting period 2019-2024. Brussels. Pp 104

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsästyslain 33 §:n muuttamisesta H 312/2014 vp. KHO 2014:125. Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2014/201402390>. Viitattu 5.7.2022

Laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015.

Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta 1993/616.

Maa- ja metsätalousministeriön asetukseen poikkeusluvan tai alueellisen kiintiön nojalla sallittavasta karhun metsästyksessä metsästysvuonna 2013–2014 liittyvä muistio, Dnro 1311/13/2013, 4.7.2013.

Maa- ja metsätalousministeriön asetukseen poikkeusluvan tai alueellisen kiintiön nojalla sallittavasta karhun metsästyksessä metsästysvuonna 2021–2022 liittyvä muistio, Dnro VN/13889/2021, 12.7.2021.

Metsästyslaki (615/1993).

Poliisilaki (872/2011).

Poliisihallituksen ohje (10.1.2022). Poliisin toiminta suurpeto- ja villisikatilanteissa. POL-2020-6759.

Recommendation No. 198 (2018) on the use of artificial feeding as a management tool of large carnivore populations and their prey, with a particular emphasis on the brown bear. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Standing Committee.

Recommendation No. 74 (1999) on the conservation of large carnivores. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Standing Committee.

Riistahallintolaki (158/2011).

Riistavahinkolaki (105/2009).

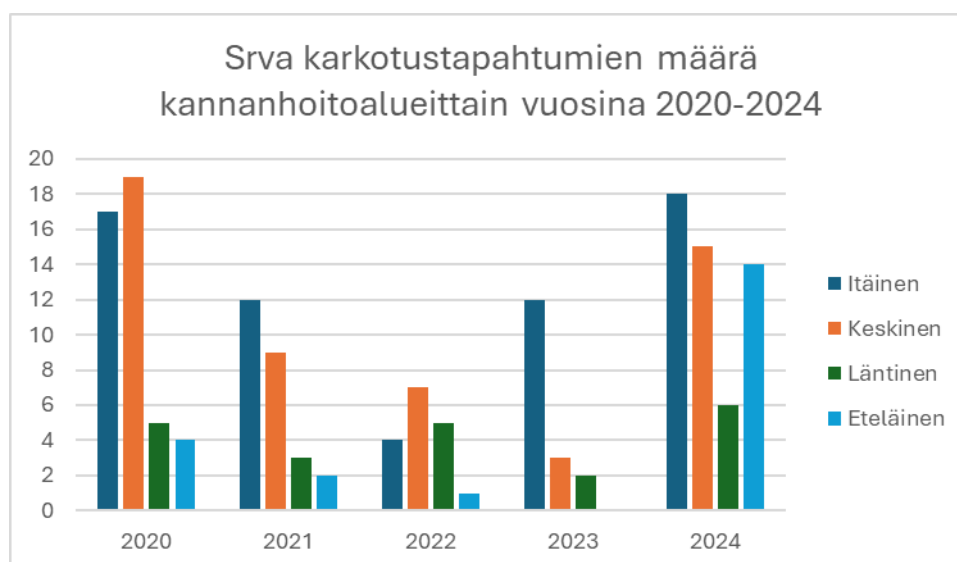
Ruokaviraston ohje 5807/04.02.00.01/2020/4 luonnonvaraisen riistan lihan käsittely ja lihan toimittaminen myyntiin, otettu käyttöön 1.9.2020.

Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista (452/2013).

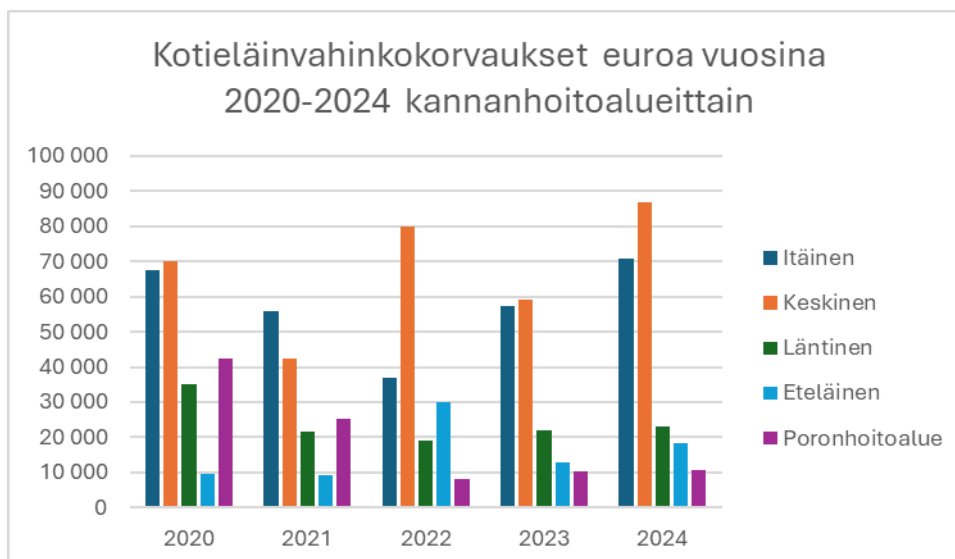
Liitteet:

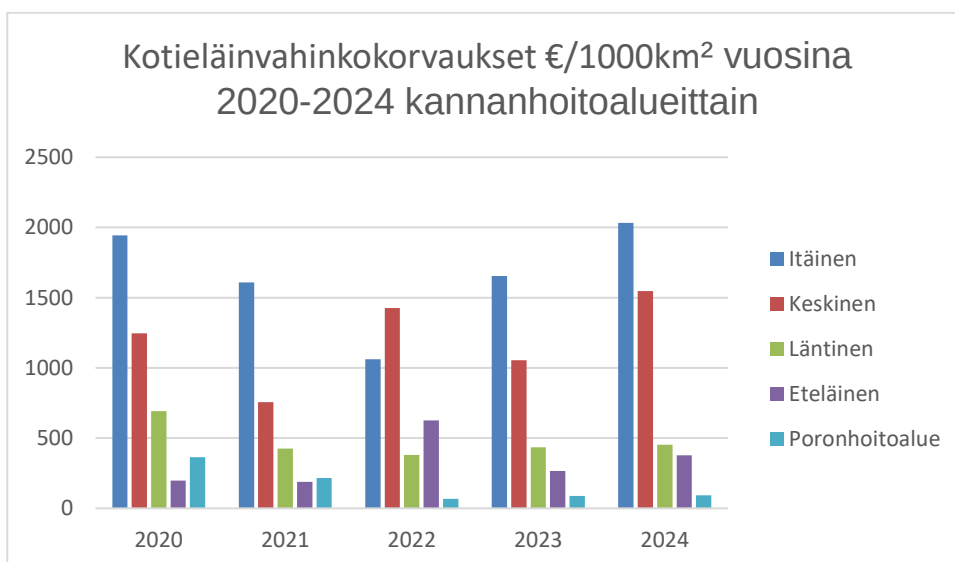
Kaavio 1: Poliisin antamat lopetus ja karkotustehtävät vuosina 2020–2024. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

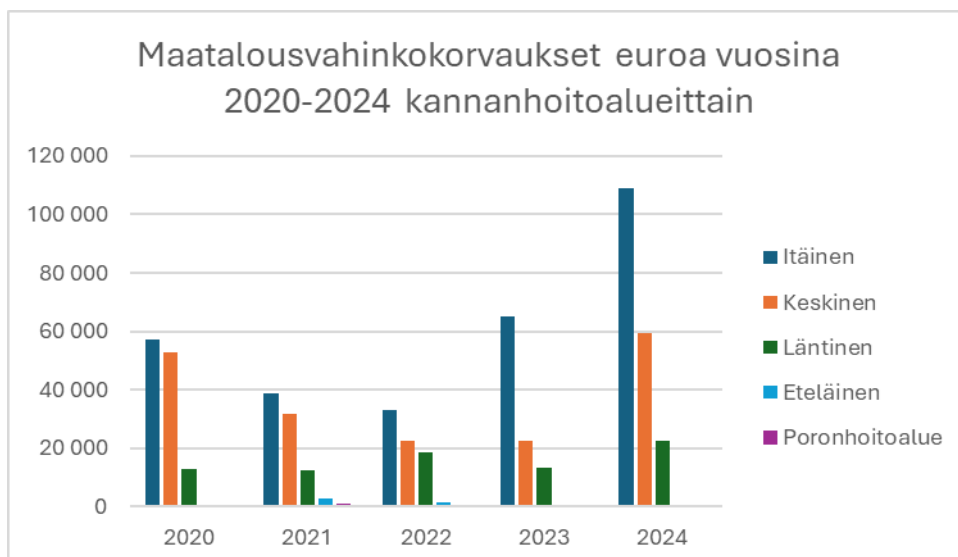
Kaavio 2. Suurriistavirka-avun tekemät karhujen karkotukset kannanhoitoalueittain vuosina 2020–2024. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

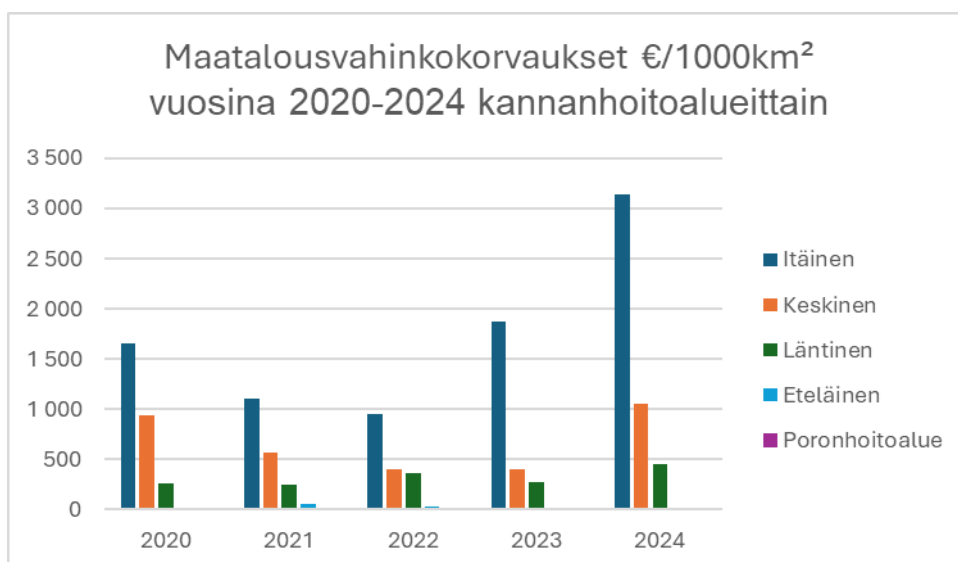
Kaavio 3. Kotieläinvahingot euroa vuosina 2020–2024 kannanhoitoalueittain. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

Kaavio 4. Kotieläinvahingot kannanhoitoalueittain suhteutettuna alueiden pinta-alaan vuosina 2020–2024. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

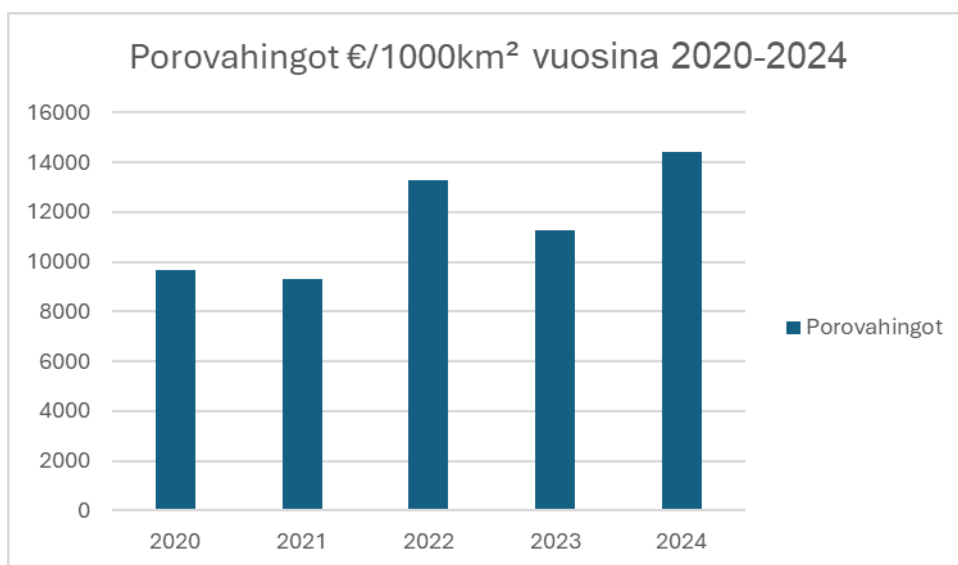
Kaavio 5. Maatalousvahingot euroa vuosina 2020–2024 kannanhoitoalueittain. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

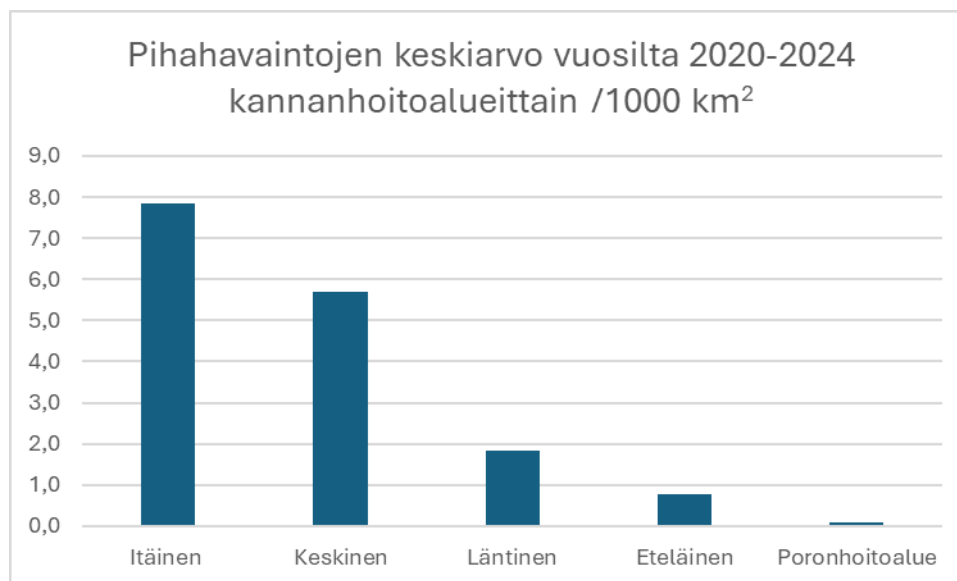
Kaavio 6. Maatalousvahingot kannanhoitoalueittain suhteutettuna alueiden pinta-alaan vuosina 2020–2024. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

Kaavio 7. Porovahingot vuosina 2020–2024. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

Kaavio 8. Porovahingot tuhatta neliökilometriä kohden vuosina 2020–2024. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

Kaavio 9. Pihahavaintojen keskiarvo vuosilta 2020–2024 kannanhoitoalueittain. (Kaavio: Suomen riistakeskus)

Riistakeskusalue	2020	2021	2022	2023	2024
Etelä-Häme	1 900	-	-	-	10 400
Etelä-Savo	-	-	-	1 000	6 800
Kaakkois-Suomi	5 200	-	1 600	-	2 500
Kainuu	6 500	-	-	-	-
Keski-Suomi	-	400	5 300	4 200	5 800
Lappi	-	-	-	-	-
Oulu	23 400	12 300	4 500	4 100	-
			16		
Pohjanmaa	29 300	11 800	700	9 400	6 600
Pohjois-Häme	3 200	-	-	-	3 600
Pohjois-Karjala	13 600	9 500	5 300	11 600	2 000
Pohjois-Savo	3 300	4 600	3 100	3 800	2 400
Rannikko-Pohjanmaa	4 800	6 700	7 200	7 800	5 200
			13		
Satakunta	6 200	7 900	700	12 200	8 000
Uusimaa	1 400	1 000	3 000	2 300	9 100
			23		
Varsinais-Suomi	11 500	13 300	400	3 900	8 900
			83		
Yhteensä	110 300	67 500	800	60 300	71 300

Taulukko 10. Toimitetut petoaitametrit riistakeskusalueittain. Lähde: Suomen riistakeskus

Karhuvahinkojen estäminen	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mehiläistarhojen suoja-aitapaketit	101	249	250	250	210	166	146	207	153	165	117	135

Taulukko 11. Toimitetut suoja-aitapaketit koko maa. Lähde: Suomen riistakeskus